

Grau en Administració i Direcció d'Empreses
Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales
Treball de Fi de Grau
Curs acadèmic 2015-2016

VIABILITAT DEL SISTEMA DE PENSIONS
ÉS VIABLE EL SISTEMA DE PENSIONS A ESPANYA?

Guillem Feliu i Ayala
u1920680

Tutor del treball:
Dr. Javier Valbuena i Gómez



Voldria expressar el meu més sentit agraïment al professor i tutor d'aquest treball, el Dr. Javier Valbuena, per la seva orientació, seguiment, aportacions i consells, i supervisió contínua, així com també per la motivació i interès transmès, no només com a tutor del treball, sinó també en l'assignatura que em va portar a realitzar-lo.
Gràcies.

Sumari

1. Introducció.....	1
2. La Seguretat Social.....	2
3. La Seguretat Social a Espanya: passat i present.....	4
3.1. La Seguretat Social a Espanya: passat	4
3.2. La Seguretat Social a Espanya: present	5
4. Demografia i economia: una relació de dependència	9
4.1. Demografia.....	9
4.2. Economia.....	21
5. Quin és el problema?.....	29
6. Bibliografia.....	31
Annexos.....	38
Annex 1: recomanacions del <i>Pacto de Toledo</i>	38
Annex 2: períodes cotitzats i edat de jubilació	39
Annex 3: evolució demogràfica segons l'INE	40
Annex 4: immigració i emigració	41
Annex 5: naixements de mare estrangera	43
Annex 6: com ha evolucionat el nombre mitjà de fills per dona	44
Annex 7: canvi de rol de la dona.....	45
Annex 8: evolució i previsió de potencials pensionistes jubilats.....	47
Annex 9: evolució de l'esperança de vida	48
Annex 10: <i>White Paper</i>	49
Annex 11: complements a mínims	50
Annex 12: qui paga l'assistència sanitària?	51
Annex 13: previsió del pes en pensions de jubilació sobre el PIB	52
Annex 14: el cas danès	53
Annex 14.1: breu comparativa entre Espanya i Dinamarca.....	53
Annex 14.2: les pensions de jubilació a Dinamarca	54
Annex 14.3: la situació i previsió demogràfica a Dinamarca	55
Annex 14.4: la situació de l'economia danesa.....	59

1. Introducció

Poc es parla d'un tema que requereix quantitats descomunals de diners (milers de milions) i que, des de la seva creació en els inicis del segle XX, es pot afirmar que no ha experimentat cap canvi substancial.

El perquè d'aquest tema és molt senzill: arrel d'una assignatura del tercer curs vaig aturar-me a pensar en el futur (en el futur llunyà) de manera formal, començant a qüestionar-me què passarà amb la pensió de vellesa (o jubilació). És per aquest motiu que l'essència d'aquest Treball de Fi de Grau és la viabilitat del sistema públic de pensions a Espanya, el qual es basa en la confiança intergeneracional. La idea principal sobre la qual es basa gira entorn a la demografia i a l'economia espanyola. S'analitza la demografia ja que són les persones actives les que sostenen el sistema; en aquest sentit, es fa un viatge en el llarg termini per veure les previsions demogràfiques per tal d'analitzar el futur del sistema. I s'analitza l'economia ja que d'ella depèn que hi hagi més o menys taxes d'activitat, i per tant que la Seguretat Social recapti més.

El treball es desenvolupa a partir de l'empirisme. Es fa una recerca de dades demogràfiques, no només xifres de població i previsions, sinó també de fenòmens demogràfics com és la immigració, l'emigració, l'edat mitjana, l'esperança de vida, quants fills té la dona espanyola de mitjana o el canvi de rol que aquesta ha experimentat, i està experimentant. Pel que fa a la part econòmica, s'estudia l'evolució de la taxa d'atur ja que a major taxa d'atur, menor recaptació de cotitzacions socials. S'estudia també com han evolucionat els ingressos i les despeses de la Seguretat Social, quina és la font principal d'ingressos, i quina és la partida de despesa principal. Es fa èmfasi en l'evolució de la pensió mitjana de jubilació, així com la despesa Estatal en pensions de jubilació. També es destaca en quins tipus d'actius inverteixen les famílies espanyoles i es compara amb la d'altres països europeus. Prenc l'experiència d'un semestre a Dinamarca com a breu comparativa entre la situació dels dos països respecte d'un objectiu comú: la sostenibilitat de les pensions de jubilació. Es descriu el sistema de pensions de jubilació danès, i també s'analitza la situació demogràfica actual i la que es preveu, juntament amb la situació econòmica del país.

Finalment, el que hom humilment pretén aconseguir amb aquest treball és prendre consciència que la pensió de jubilació no és quelcom diví o màgic, sinó que hi ha un aspecte fonamental al seu darrere que és la demografia. L'economia evidentment també juga un rol crucial, però és *vox populi* que és cíclica, essent les seves implicacions en el curt termini, mentre que la sostenibilitat de les pensions de jubilació és una qüestió del llarg termini. És a dir, creixements en el PIB o en la productivitat laboral suavitzarien els potencials riscos demogràfics puntualment, però no solucionarien el problema real de fons. El que realment defineix un sistema intergeneracional és la demografia, i com es descriu al llarg de les següents planes, aquesta ha canviat estructuralment, contràriament al que ha passat amb el sistema de pensions de jubilació, que s'ha mantingut pràcticament inalterat durant un segle. L'objectiu, per tant, és entendre que la gent jove (al voltant dels quaranta i menys) necessàriament viurà un canvi en l'estructura de la pensió de jubilació, i que aquest canvi passarà perquè cada vegada més els ciutadans es facin responsables de la seva vellesa, en comptes de deixar-ho en mans dels seus fills i néts, conclouent, doncs, que l'actual sistema de pensions de jubilació no és sostenible —que no vol dir que desapareixerà la pensió.

2. La Seguretat Social

Per tractar el tema de la viabilitat de l'actual sistema de pensions, abans que res cal explicar el concepte de *Seguretat Social* i, d'acord amb el *Manual de Hacienda Pública General y de España* escrit per Avelino Garcia Villarejo i Javier Salinas Sanchez, la Seguretat Social es defineix com “un conjunt sistemàtic de mesures legislatives i de mitjans o organismes per portar les mateixes a la pràctica que, en els estats moderns, persegueix la protecció dels ciutadans sobre els riscos de malalties, accidents o mort, la prestació d'ajudes a la població en atur o sense recursos, i de pensions de jubilació, viudetat, etcètera”. És a dir, la Seguretat Social pretén oferir seguretat, protecció als ciutadans davant diverses situacions, donant compliment als principis d'universalitat, unitat, solidaritat i igualtat (Ministerio de Empleo y Seguridad Social, 2015). En l'actualitat, la Seguretat Social a Espanya engloba dues prestacions: les que es coneixen amb el nom de “prestacions en espècie” (assistència sanitària, prestació farmacèutica, i serveis socials), i les “prestacions econòmiques”, que es divideixen en subsidis (incapacitat temporal, atenció a menors amb malalties greus, etc.); en pensions (de jubilació, d'incapacitat permanent, etc.); en indemnitzacions (per lesions permanents, per incapacitat permanent parcial, o per defunció); i altres (atur, prestació temporal de viudetat, etc.).

La Seguretat Social neix amb la implementació de les societats industrials. La industrialització aguditza els desajustos socials derivats de la reestructuració del sistema productiu, creant una força de treball industrial organitzada. Així, l'establiment dels sistemes de protecció com a drets socials ve a complir una funció legitimadora del sistema econòmic. L'evolució històrica de la Seguretat Social en les societats modernes s'ha desenvolupat a partir de dos models bàsics:

1. Model Professional o Continental (Model Bismarck)

Apareix amb la creació de diverses assegurances socials a la dècada de 1880 en l'Alemanya del Cancellier Bismarck. El Congrés d'Eisenach (1872) agrupa un seguit d'economistes reformadors que fonamenten les bases per a una legislació reformista de destacat caràcter social. El 1883 sorgeix la primera llei que constitueix una assegurança de malaltia, seguida d'una altra l'any següent que estableix una assegurança d'accidents, i d'una altra el 1889 que configura una assegurança d'invalidesa i vellesa. Cal parlar d'assegurances socials –en plural ja que cada una d'elles mantenia la seva particular organització:

- **Assegurança d'accidents** → finançada mitjançant cotitzacions obligatòries aportades pels empresaris.
- **Assegurança de malaltia** → finançada per treballadors i empresaris. La contribució es repartia entre 2/3 per als treballadors, i 1/3 per als empresaris.
- **Assegurança d'invalidesa-vellesa** → finançada a través dels empresaris, treballadors i subvencions estatals. La pensió es concedia als 70 anys i la quantitat era proporcional al nombre de cotitzacions de l'assegurat.

El sistema concebut per Bismarck es basa en una relació bilateral: a canvi d'una contribució exercida per part de l'assegurat, se li acorda una indemnització en cas de sofrir algun dels riscos coberts. El model fa responsables a treballadors i empresaris del finançament de la Seguretat Social.

2. Model Universal o Atlàntic (Model Beveridge)

El 1941 l'economista i polític britànic Lord W. H. Beveridge fou escollit per presidir un comitè ministerial amb l'objectiu d'analitzar els sistemes britànics d'assegurances socials. L'informe, anomenat *Seguretat Social i serveis connexes*, més conegut com a "Pla Beveridge" esdevingué implementat en el Regne Unit de Winston Churchill entre els anys 1945 i 1948. L'objectiu del model universal no és protegir als beneficiaris de diferents tipologies de riscos, sinó protegir de l'estat de necessitat. Per aconseguir-ho s'implementa una protecció uniforme concedida a tota la població de forma universal organitzada a través d'un servei públic que es finança mitjançant el Pressupost Estatal. Amb el model dissenyat per Beveridge s'inicià el principi contributiu de la Seguretat Social, ja que el seu finançament reposa sobre impostos i cotitzacions. Precisament aquest finançament és el més destacat del model, ja que implica una solidaritat en tot l'àmbit nacional.

El següent quadre mostra les principals diferències entre el model ideat per Bismarck, i el model ideat per Beveridge:¹

Model Bismarck		Model Beveridge	
I.	La cobertura depèn de la condició laboral de l'individu.	I.	Basat en el principi de tendència cap a la universalització.
II.	Règim d'assegurances múltiple.	II.	La protecció deriva de la situació la necessitat.
III.	El finançament depèn de les contribucions de l'assegurat, de l'empresari i a vegades de l'Estat.	III.	El finançament depèn majoritàriament dels Pressupostos de l'Estat.
IV.	Hi ha una administració diferenciada de cada risc.	IV.	Gestió administrativa unificada i pública.

En l'actualitat, les pensions de jubilació de la Seguretat Social espanyola es basen en un sistema de transferències. Des d'un punt de vista individual, aquestes transferències retallen la capacitat de consum durant els anys d'activitat laboral, per incrementar-la en els anys de jubilació. Per a la societat, aquestes transferències dels treballadors actuals són les que permeten que el sistema financi les prestacions dels jubilats actuals. Aquest treball es centra en el que concerneix a pensions de jubilació; com l'Estat protegeix als jubilats. Més concretament, es vol veure si l'actual sistema de pensions espanyol és viable en el llarg termini. Això es veurà en més profunditat més endavant.

¹ UNAM. (2010). *Principales modelos de Seguridad Social y Protección Social*. Recuperat de <http://biblio.juridicas.unam.mx/libros/7/3120/4.pdf>

3. La Seguretat Social a Espanya: passat i present

3.1. La Seguretat Social a Espanya: passat

Pel que fa a la Seguretat Social espanyola, aquesta sorgeix amb els moviments i organitzacions de previsió social que varen aparèixer al segle XIX. L'antecedent més clar de les assegurances socials actuals fou la Llei d'Accidents de Treball de 30 de gener del 1900, essent Eduardo Dato el seu impulsor.² Aquesta llei imposava la responsabilitat patronal pels accidents basada en el pagament alçat d'indemnitzacions d'una sola vegada, depenent de la quantia dels salaris i de la gravetat o grau d'incapacitat derivat de l'accident. La primera assegurança social obligatòria tal i com l'entenem avui en dia tingué lloc el 1919, quan un Reial Decret d'11 de març establí una assegurança de Retir Obrer Obligatori, que més tard fou substituïda per un subsidi de Vellesa. L'edat legal de jubilació es fixà en els 65 anys, essent l'esperança mitjana de vida espanyola d'aleshores 41 anys.

Durant la Segona República, la legislació sobre assegurances socials evoluciona, millora i es desenvolupa notablement, mereixent ésser destacades algunes mesures, tals com:

- L'assegurança de maternitat, realitzada efectiva l'1 d'octubre de 1931.
- L'assegurança d'accidents de 1931, que es diferencia de l'anterior en la forma i la quantia de les indemnitzacions; es passa de la entrega d'un capital com a indemnització, a una pensió.
- La Llei de Bases de 13 de juliol de 1936, que establí una assegurança de malalties professionals. No obstant, no va arribar a entrar en vigor degut a la Guerra Civil.

Durant el règim franquista i fins 1963, el model de Seguretat Social espanyol es reorganitza, amb contribucions d'obers i patrons:

- S'unifiquen les assegurances socials (malalties, invalidesa, vellesa i subsidis familiars).
- Creació d'assegurances d'accidents de treball, i de malalties professionals.
- Es creen règims especials de funcionaris i altres classes de treballadors.
- Possibilitat de contractar assegurances voluntàries.

La Llei de Bases de la Seguretat Social de 28 de desembre de 1963 culmina la unitat en la gestió de la Seguretat Social, avançant cap a un sistema de repartiment amb importants subvencions estatals. El finançament es basa en cotitzacions d'empreses i treballadors, subvencions estatals, recaptació mitjançant impostos especials, i rendes patrimonials.

Amb el canvi de règim polític, la Seguretat Social va adquirir major transcendència, així com una major participació de l'Estat en el finançament. El juliol de 1977 es creà el Ministeri de Sanitat i Seguretat Social, desapareixent l'Institut Nacional de Previsió.³ Un cop es signen els Pactes de la Moncloa, el mateix 1977, es reestructuraren les múltiples entitats gestores, quedant reduïdes a tres instituts: Institut Nacional de la Seguretat Social (I.N.S.S.), Institut Nacional de la Salut (I.N.S.A.L.U.D.), i Institut Nacional de Serveis Socials (I.N.S.E.R.S.O.). Es creà també la Intervenció General de la Seguretat Social, així com una Tresoreria General, amb l'objectiu de reforçar el control intern de la gestió. El 1979 es donà una especial rellevància a la Seguretat Social en el marc d'una estratègia davant la crisi econòmica. La idea fonamental era evitar una càrrega impositiva addicional sobre els salaris. Hi va haver tres pilars bàsics:

² Advocat i polític espanyol de caire conservador de principis del segle XX. Implementà la llei mencionada durant la seva etapa com a Ministre de la Governació d'Espanya.

³ S'aprovà la llei que el creava el 27 de febrer de 1907. Primera institució oficial encarregada de la Seguretat Social i assistència sanitària a Espanya.

- I. Les càrregues per cotitzacions a la Seguretat Social no poden augmentar el pes que representen en els costos de l'empresa.
- II. Aportació creixent de l'Estat al finançament –el 1984, havia de representar el 20 per 100 del total.
- III. Equilibri pressupostari: alentir el creixement de les despeses, evitant l'increment de la càrrega que suposa la Seguretat Social als pressupostos generals.

L'any 1985 s'augmentà el període mínim de cotització de vuit a quinze anys, així com també el nombre d'anys tinguts en compte per al còmput de la base reguladora des dels dos anys, fins als vuit previs a la jubilació. El 15 de febrer de 1994 el Ple del Congrés aprova una proposició per a la creació d'una Ponència en la Comissió de Pressupostos amb la fi d'elaborar un informe sobre els problemes i les reformes del sistema de Seguretat Social. Aquest informe, aprovat pel Ple del Congrés dels Diputats el 6 d'abril de 1995, conegut popularment com a *Pacto de Toledo*, analitza els problemes estructurals del sistema de la Seguretat Social i les reformes que s'haurien de portar a terme, així com també es formulen un seguit de recomanacions (veure Annex 1).

3.2. La Seguretat Social a Espanya: present

Des d'aleshores fins l'actualitat, hi ha hagut varies reformes i ampliacions en les recomanacions del *Pacto de Toledo*. D'entre les més recents, destaca la de l'1 de gener de 2013, quan va entrar en vigor la nova *Ley 27/2011, de 1 de agosto, sobre actualización, adecuación y modernización del sistema de Seguridad Social*. Aquesta llei suposa una reforma en els paràmetres del sistema, produint-se canvis en l'edat de jubilació, en el nombre mínim d'anys de cotització i en el període d'anys cotitzats tinguts en compte en el còmput. La mateixa llei destaca també la necessitat de contemplar nous factors que garanteixin la sostenibilitat del sistema, com per exemple l'esperança de vida. Així doncs, amb la nova llei que entra en vigor l'1 de gener de 2013 s'estableix un període de transició fins el 2027 per retardar l'edat de jubilació des dels seixanta-cinc fins als seixanta-set anys. Fins el gener de 2013, l'edat legal de jubilació eren els seixanta-cinc anys, edat a partir de la qual el treballador tenia dret a cobrar la totalitat de la pensió, sempre que es complissin un seguit de condicions, com per exemple l'haver cotitzat durant trenta-cinc anys a la Seguretat Social. A partir de l'entrada en vigor de la nova llei, es produeix un retard en l'edat de jubilació de forma gradual, de manera que fins l'any 2018, cada any, l'edat legal de jubilació augmentarà en un mes. A partir del 2018 l'edat de jubilació augmentarà dos mesos cada any, arribant així a l'edat dels seixanta-set anys el 2027. Com es menciona anteriorment, fins el 2013 el temps exigít a cotitzar a la Seguretat Social per cobrar la totalitat de la pensió era de trenta-cinc anys. Amb la nova llei, aquest període s'allarga fins els trenta-set anys, tot i que aquesta ampliació es produirà gradualment fins l'any 2027, com en el cas de l'edat de jubilació. A partir de l'1 de gener de 2013, l'edat d'accés a la pensió de jubilació depèn de l'edat de l'interessat i de les cotitzacions acumulades al llarg de la seva vida laboral, tal i com resumeix l'Annex 2.

Una altra modificació en els paràmetres és el nombre d'anys tinguts en compte per al càlcul de la pensió final de la persona. Si fins el 2013 es tenien en compte els últims quinze anys de cotització a la Seguretat Social (destacar que el 1997 es va ampliar ja que fins aleshores el nombre d'anys que es tenien en compte eren vuit), amb la nova llei es fixa un augment progressiu en el càlculs, fins els vint-i-cinc anys el 2022. L'increment es farà de forma lineal, augmentant en un any el període de cotització obligatori fins arribar als vint-i-cinc anys. Per exemple, l'any 2013 feien falta setze anys de cotització, el 2014, disset, i així successivament.

El *Reial Decret Llei 5/2013, de 15 de marzo, de medidas para favorecer la continuidad de la vida laboral de los trabajadores de mayor edad y promover el envejecimiento activo* escenifica mesures per afavorir la continuïtat de la vida laboral dels treballadors de major edat i promoure l'envelliment actiu. Les mesures que en ell es recomanen, tal i com redacta el BOE, són:

El incremento de la edad de jubilación, la prolongación de la vida activa y el incremento de la participación en el mercado de trabajo de los trabajadores de más edad suponen elementos básicos para la adecuación y sostenibilidad de las pensiones. Para ello, es recomendable vincular la edad de jubilación a los aumentos de la esperanza de vida, racionalizar el acceso a los planes de jubilación anticipada y a otras vías de salida temprana del mercado laboral, y favorecer la prolongación de la vida laboral, facilitando el acceso al aprendizaje a lo largo de la vida, desarrollando oportunidades de empleo para los trabajadores de más edad y fomentando el envejecimiento activo.

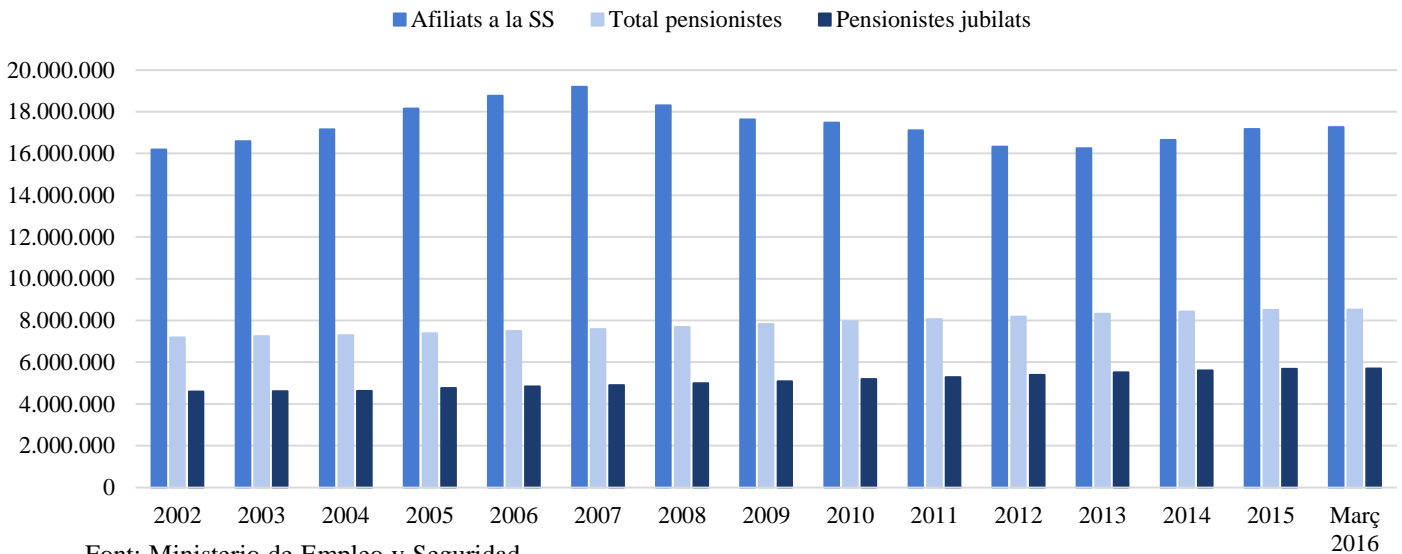
Cal fer esment també de la *Ley 23/2013, de 23 de diciembre, reguladora del Factor de Sostenibilidad y del Índice de Revalorización del Sistema de Pensiones de la Seguridad Social*, que entrà en vigor el 27 de desembre de 2013. Aquesta Llei contempla el conegut com a “factor de sostenibilitat” de la Seguretat Social, que entrarà en vigor a partir de l'1 de gener de 2019. Aquest es crea amb l'objectiu de mantenir la proporcionalitat entre les contribucions al sistema i les prestacions del mateix, per tal d'aconseguir així l'equilibri a llarg termini. Aquest concepte presentat el 7 de juny de 2013 pretén donar resposta als dos riscos potencials més importants del sistema de pensions espanyol:

- Els riscos demogràfics, a causa d'un augment en l'esperança de vida. A més, cal tenir en compte també que en els pròxims anys arribaran a l'edat de jubilació tot el tall de gent que forma el popular *baby boom* de finals dels anys cinquanta, i la primera meitat dels setanta del passat segle. Aquests riscos s'associen a la despesa en pensions.
- Els potencials riscos econòmics, derivats de les fases depressives en les que s'ha trobat l'economia espanyola, cosa que pot afectar la capacitat de pagament de les pensions, així com també les taxes d'atur, d'activitat o els salaris. Tot plegat empitjora sensiblement els ingressos del sistema.

Dades que exemplifiquen l'actual delicada situació de les pensions a Espanya és la ràtio entre afiliats ocupats a la Seguretat Social i pensionistes. Les últimes dades que es tenen daten del mes de març de 2016, quan aquesta ràtio fou de 2'02. L'any 2007 va ser quan aquesta ràtio fou major: 2'53 afiliats per pensionista.⁴ A primera vista pot semblar que no és excessiva la diferència. Pot semblar això fins que es veuen les xifres d'afiliació: si a l'octubre de 2007 hi havia poc més de 19 milions d'afiliats, al març de 2016 eren poc més de 17 milions. La seva evolució amb xifres que daten del mes de desembre de cada any, en comparativa amb les xifres de pensionistes és l'observada en el gràfic 1:

⁴ Notar que en la majoria d'articles i notícies la ràtio que donen és la suma d'ocupats més aturats respecte el nombre de pensionistes. Fent servir aquesta fórmula, la ràtio per l'any 2007 era de 2'71.

Gràfic 1: Evolució dels afiliats a la SS i dels pensionistes

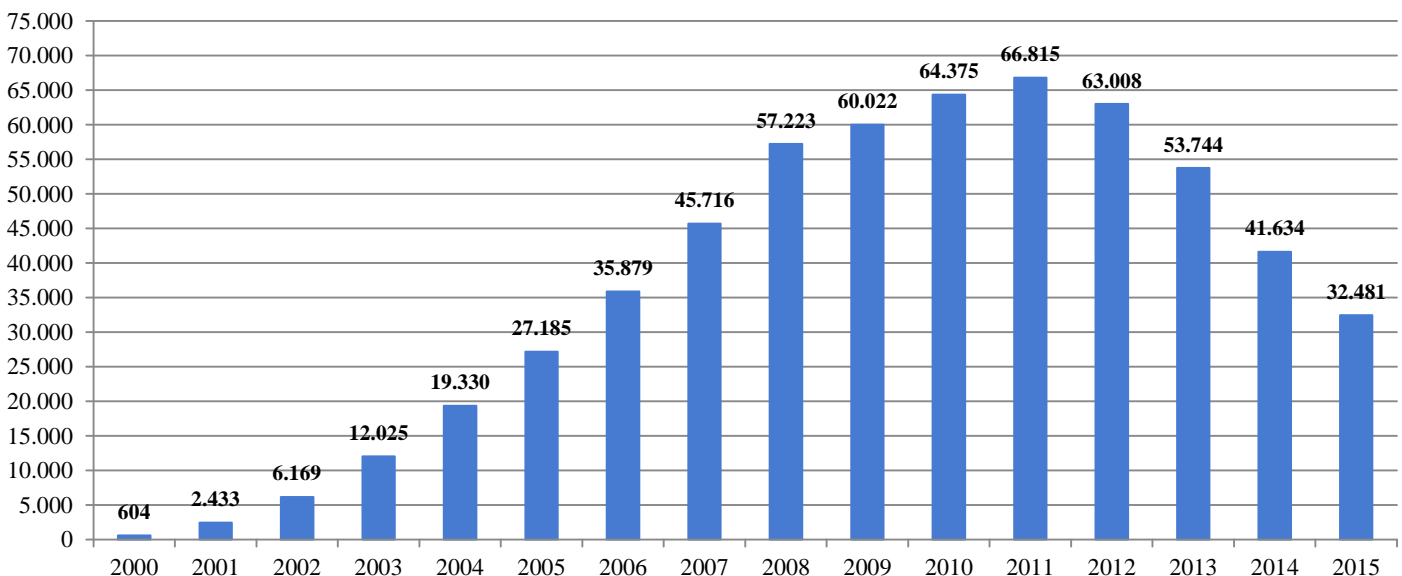


Font: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. Elaboració pròpia.

En el gràfic 1 s'evidencia una tendència a la baixa en el nombre d'afiliats a partir de l'any 2007, tot i que el 2014 es van recuperar lleugerament les xifres d'afiliació. Les últimes dades d'afiliació a la Seguretat Social daten del març de 2016, les quals parlen de 17.263.972 d'afiliats. Cal destacar també que la línia que segueixen el nombre de pensionistes es manté a l'alça de forma continuada. En aquesta línia de l'augment del nombre de pensionistes jubilats, i de la pressió que suposen per a les arques públiques, és curiosa l'opinió del Ministre de Finances japonès Taro Aso, quan a principis de l'any 2013 es va mostrar favorable que les persones ancianes "es donessin pressa i morissin", afegint "he dit el que personalment penso", tal i com apuntà el diari britànic "The Guardian".

També cal mencionar l'evolució del fons de reserva de les pensions, popularment conegut com "la guardiola de les pensions", creat amb l'objectiu d'assegurar les mateixes quan la situació és adversa. El gràfic 2 mostra el seu comportament des de l'any 2000:

Gràfic 2: Evolució del fons de reserva (en milions d'euros)



Font: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. Elaboració pròpia.

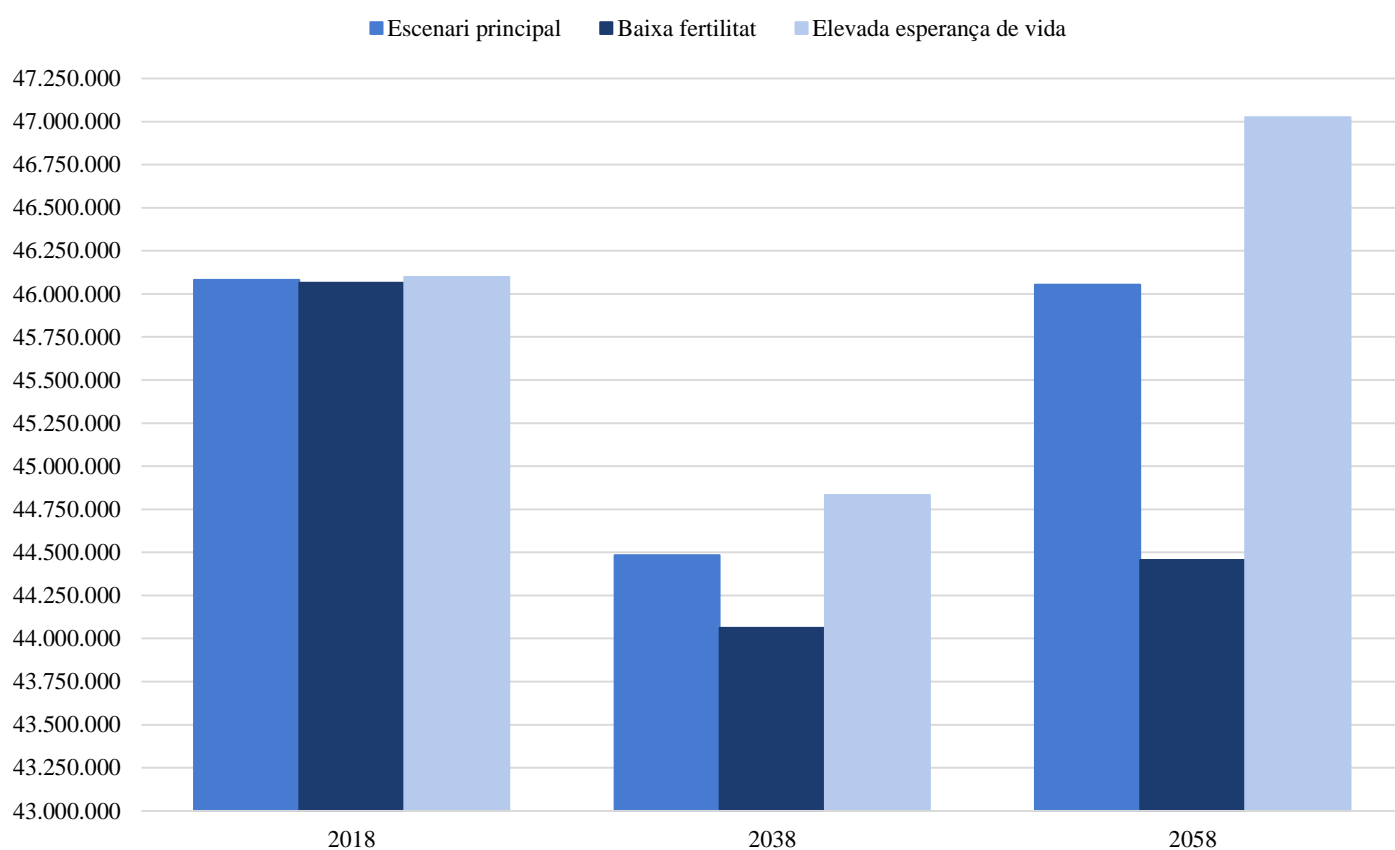
Com evidencien les dades del gràfic 2, des de la creació del Fons de Reserva en l'exercici 2000, fins el 2011 es van anar acumulant uns fons de reserva que passaren de 604 milions a 66.815 milions en onze anys, és a dir, varen multiplicar-se per més de 100. Des de l'any 2012 s'han començat a retirar part d'aquests fons de manera sistemàtica, fins al punt que el 2014 el fons va tancar amb una reducció del 22'5% respecte de l'any anterior. Les últimes dades publicades el 2 de desembre de 2015 mostren una nova sortida de diners del fons de reserva, si bé és cert que s'han utilitzat en un percentatge menor que respecte del 2014.

4. Demografia i economia: una relació de dependència

4.1. Demografia

Ha quedat palès que el sistema de pensions tal i com avui el coneixem està en risc, especialment tenint en compte que les projeccions demogràfiques no aboquen tranquil·litat, ans el contrari. Mereix ésser ressaltat que les previsions demogràfiques depenen dels supòsits sobre els quals descansen (en l'Annex 3 es veu la previsió que l'Institut Nacional de Estadística –INE fa). En aquest treball s'han agafat les dades d'Eurostat sota el títol de *main scenario* (escenari principal, i per tant, més realista), si bé és cert que hi ha varietat d'alternatives, tal i com mostra el gràfic 3:

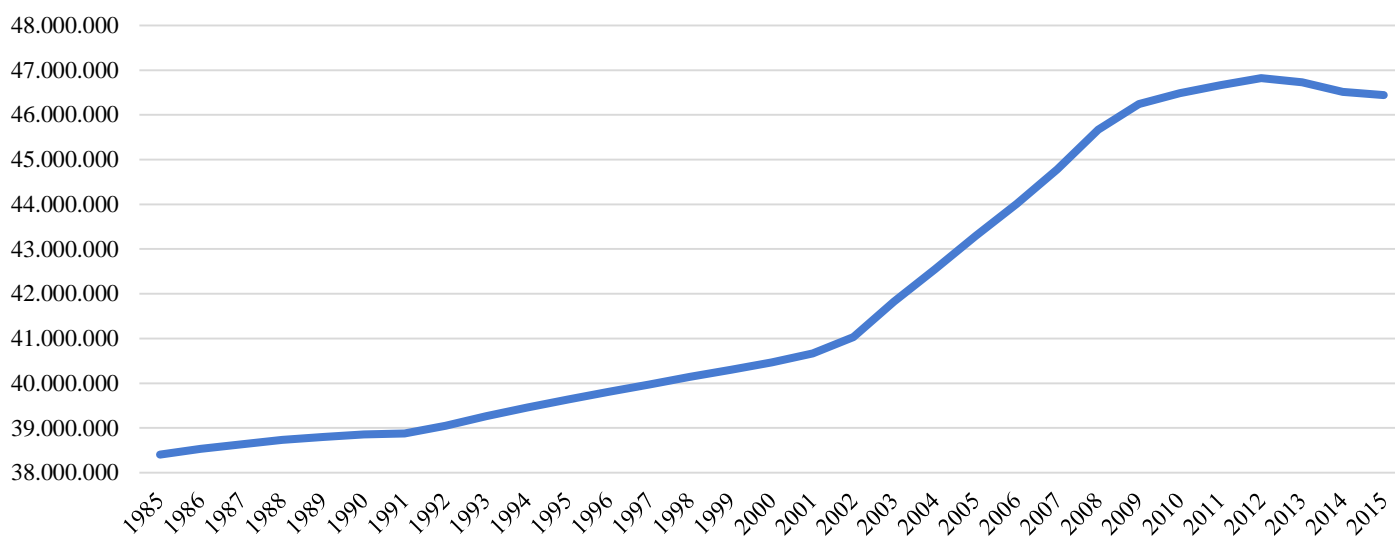
Gràfic 3: Previsió demogràfica a Espanya segons supòsit



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

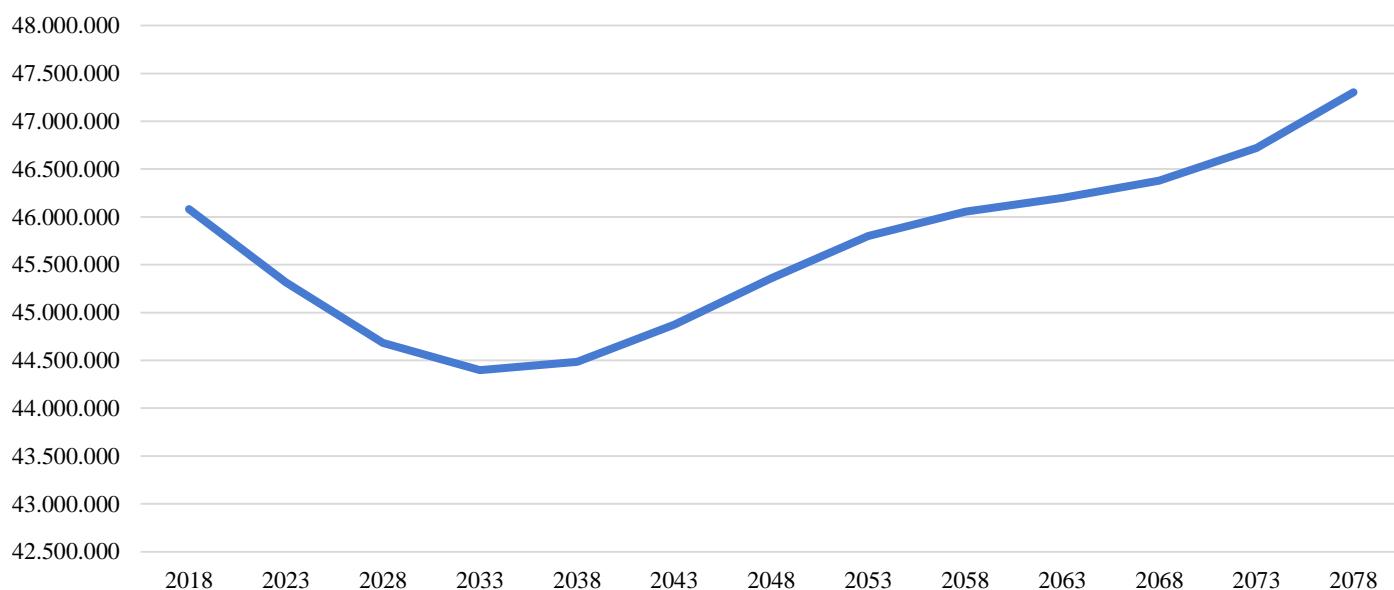
Clarament pel curt termini no hi ha variació en les xifres, però a mitjà-llarg termini la situació canvia. En els tres casos es preveu un descens de la població, essent aquest més pronunciat suposant una baixa fertilitat. En el llarg termini les diferències s'evidencien més. En qualsevol cas, es veu que a llarg termini el potencial creixement és molt petit: en la millor de les tres situacions descrites entre 2018 i 2058, només es guanyaria un milió d'habitants. Per entendre la delicada situació demogràfica, els gràfics 4 i 5 mostren l'evolució que ha seguit Espanya des del 1985 fins l'actualitat, i la que es preveu que segueixi fins el 2078, respectivament.

Gràfic 4: Evolució demogràfica a Espanya



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Gràfic 5: Previsió de l'evolució demogràfica a Espanya



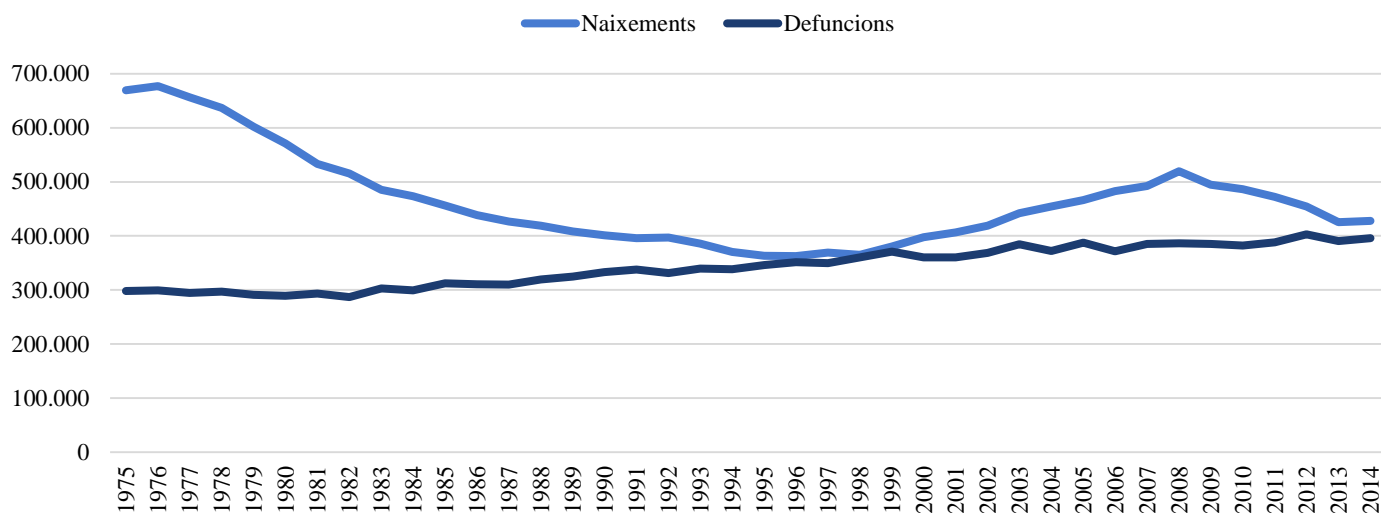
Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Els gràfics 4 i 5 mostren el passat i el futur de la població a Espanya, respectivament. Des del 1985 va augmentar sense descans fins el 2012, a partir d'aleshores ha anat decaient, essent les previsions pessimistes com es veu en el gràfic anterior. Entre 2018 i 2033, Espanya perdria quasi 1'7 milions de persones, situant-se en 44'3 milions. A partir de 2033 es preveu de nou un creixement, creixement extremadament lent ja que no seria fins el 2058 que es recuperarien els 46 milions de persones. En els següent vint anys Espanya arribaria als 47'3 milions. És a dir, que entre 2018 i 2078 hi hauria un creixement total de tan sols 1'2 milions de ciutadans. Això suposa un greu problema per a la sostenibilitat de les pensions de jubilació perquè si es redueix la població vol dir que hi ha menys naixements que defuncions, o expressat en termes demogràfics, creixement vegetatiu negatiu. Traduït a les pensions, vol dir que hi haurà menys individus en edat de cotitzar, mentre que anirà en augment el nombre de pensionistes gràcies a una millora en l'esperança de vida, com s'explica posteriorment.

En l'Annex 4 es descriuen dos fenòmens demogràfics interessants: l'evolució de la immigració (que històricament explica el creixement demogràfic espanyol), i de l'emigració (que s'incrementà arrel de l'actual crisi).

Mereix ésser destacat també l'evolució que han viscut les xifres de naixements i defuncions fins l'actualitat més recent, i com és preveu que segueixin aquests dos fenòmens demogràfics. El gràfic 6 mostra el cicle que hi ha hagut de naixements i defuncions pel període 1975 – 2014.

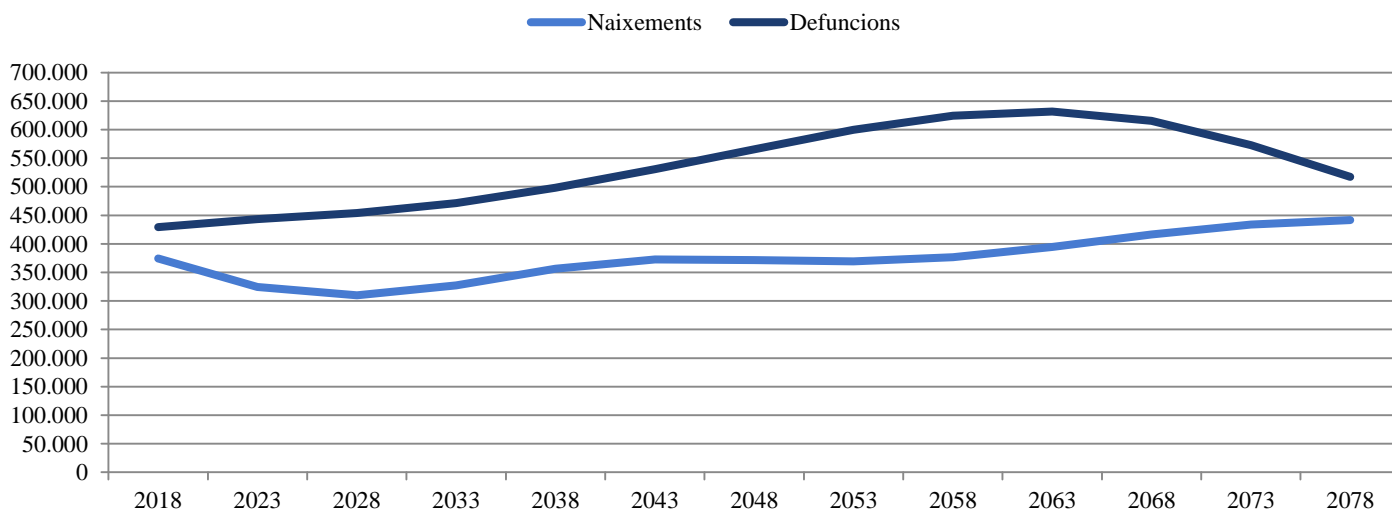
Gràfic 6: Evolució dels naixements i de les defuncions



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

S'evidencia una clara tendència a la baixa en el nombre de nounats, si bé és cert que a finals del segle passat o principis de l'actual semblava que hi havia una remuntada, remuntada que va començar a decaure a partir de l'esclat de la crisi el 2008, quan va iniciar un descens. L'increment continuant en el nombre de defuncions fa que l'any 2014 les dues corbes es toquessin quasi, com ja va passar entre els anys 1995 i 1999. La línia que segueixen els naixements a partir de l'any 1996 fins l'actualitat casa perfectament amb la xifra de naixements de mare estrangera que hi hagué, tal i com es veu en l'Annex 5, on la línia decreix a partir del 2008. A continuació, el gràfic 7 il·lustra la previsió per als propers anys que es fa de naixements i defuncions per a Espanya:

Gràfic 7: Previsió de naixements i de defuncions

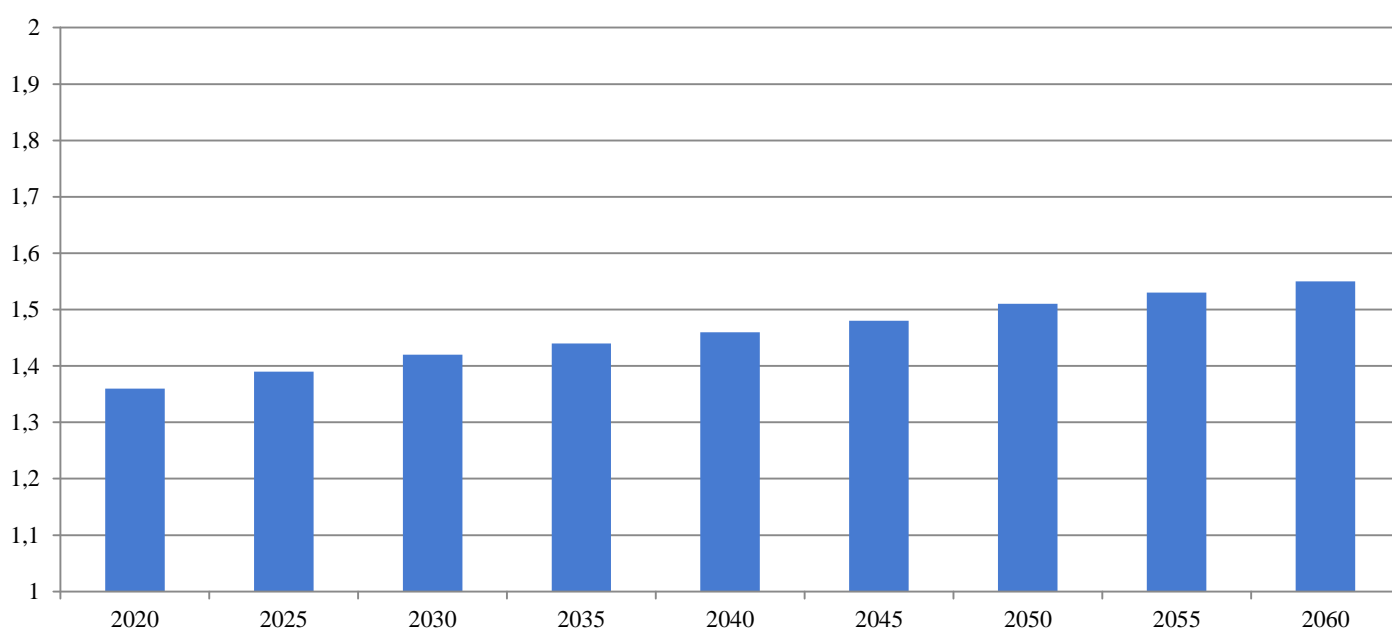


Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Es pot veure com clarament les previsions apunten a un nombre sensiblement major pel que fa a defuncions respecte dels naixements. A partir del 2023 s'inicia un notable *gap*, el qual no comença a ajustar-se fins l'any 2070. Aquest fet explica en part el descens, o a molt estirar, creixement alentit en la població espanyola que s'ha vist en el anteriorment. La reducció en la població, i molt especialment en els talls que teòricament mantenen les pensions públiques com es veurà més endavant, suposa un greu problema per al sosteniment de les pensions.

Una altra explicació que es pot trobar rau en el nombre mitjà de fills per dona, que en l'actualitat se situa en 1'32. Això vol dir que ni tan sols es garanteix el relleu generacional. La seva evolució des de l'any 1971 fins el 2014 es pot veure en l'Annex 6, on s'aprecia un notable descens. El gràfic 8 mostra la previsió que la Comissió Europea (CE) en fa per al llarg termini.

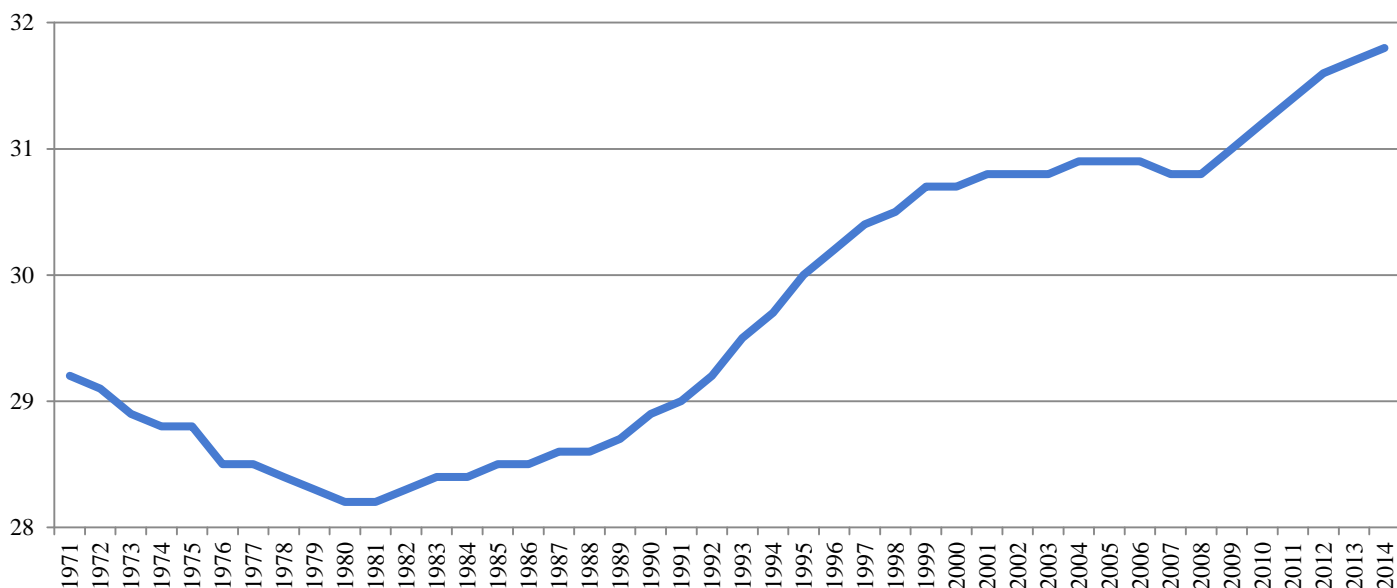
Gràfic 8: Previsió del nombre mitjà de fills per dona



Font: Comissió Europea. Elaboració pròpia.

Malgrat d'acord amb la CE el nombre mitjà de fills per dona augmenti a partir de l'any 2020, aquest continua sent inferior a dos, fet que indica que no es garanteix el relleu generacional, i que per tant la població continuarà a la baixa. Alguns dels motius que poden haver darrera aquestes xifres poden ser que la dona no es queda embarassada (l'edat mitjana de maternitat el 2014 era de 31'8 anys) o que pensa que encara és massa jove, així com també hi ha motius econòmics, com és que la parella no tingui suficient estabilitat laboral. Quant a l'edat mitjana de maternitat del primer fill de la dona espanyola, es veu com aquesta ha anat augmentant, és a dir, que cada vegada les dones tenen el seu primer fill en edats més avançades, tal i com mostra el següent gràfic 9:

Gràfic 9: Evolució de l'edat mitjana de mare al tenir el primer fill

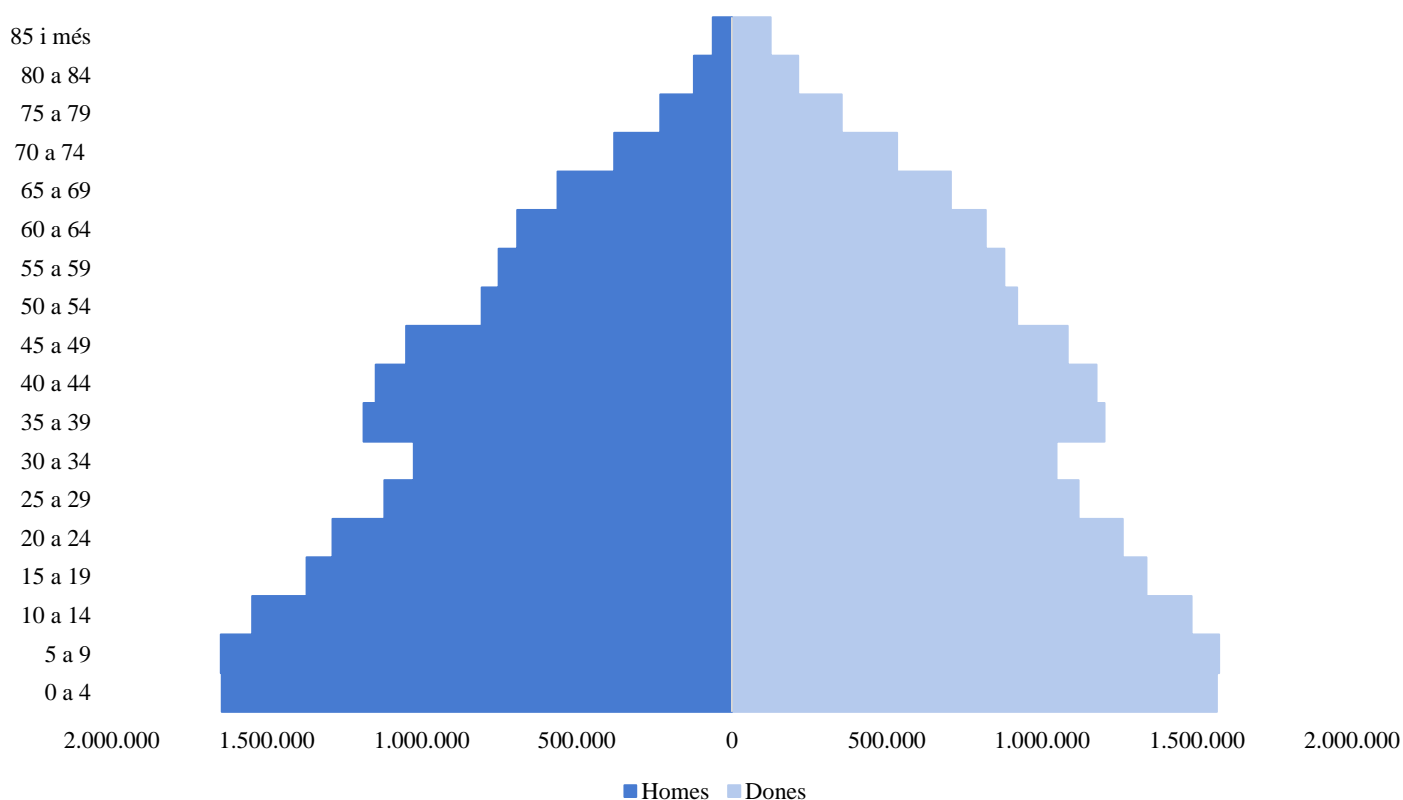


Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

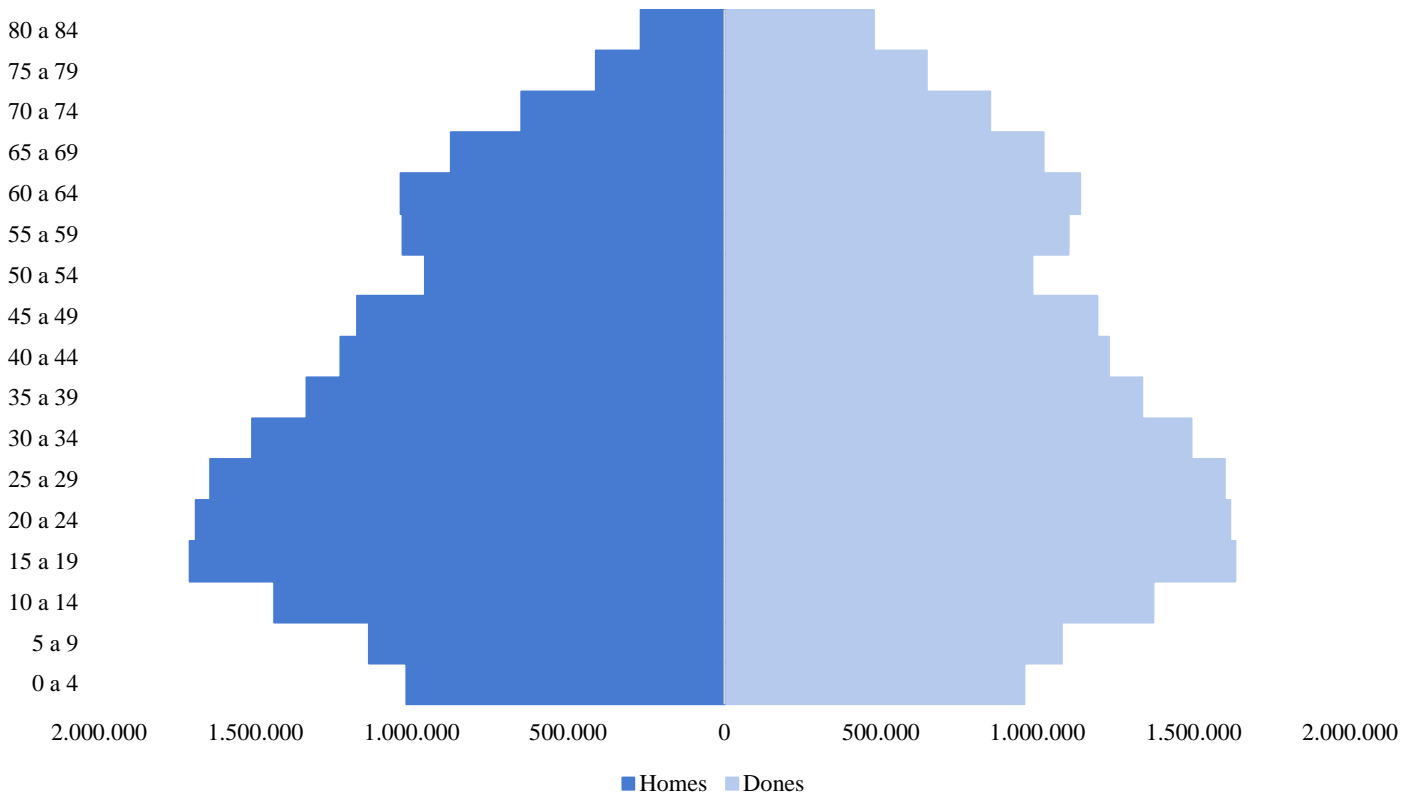
Un altre fet a tenir en consideració en aquesta línia demogràfica i els potencials motius del descens en el nombre de fills és el canvi de rol que ha experimentat i està experimentant la dona. L'Annex 7 mostra una major proporció de dones amb educació terciària des de l'inici de la sèrie el 1992, així com també més dones que treballen a jornada completa, el que constata un canvi de rol històric, cercant actualment desenvolupar una carrera professional.

Tornant al tema demogràfic pròpiament, una forma interessant per veure com s'ha anat transformant la demografia espanyola i com es preveu que sigui en el futur és les piràmides de població (dades d'Eurostat). L'evolució des del 1970 fins com s'estima que sigui en el 2063 és:

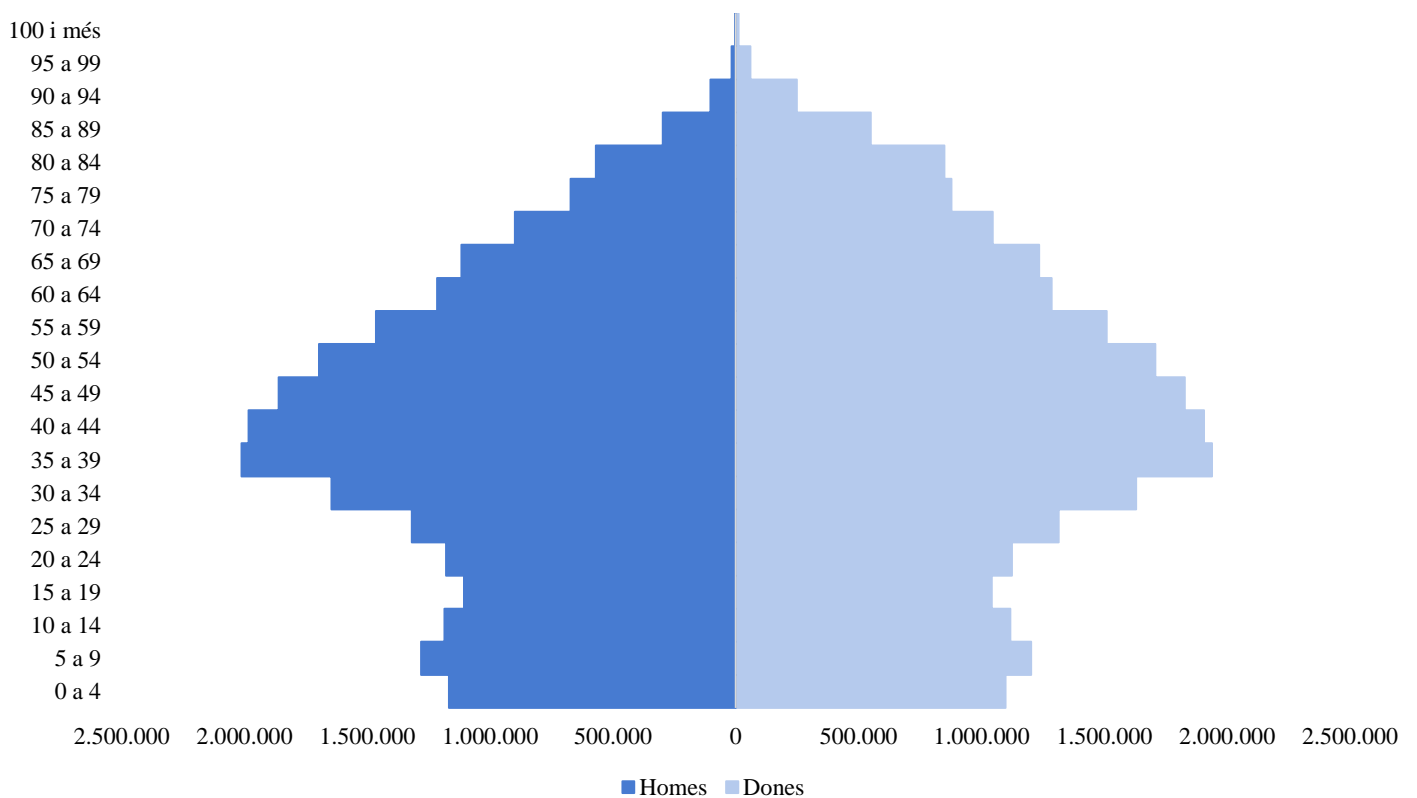
Piràmide de població 1970



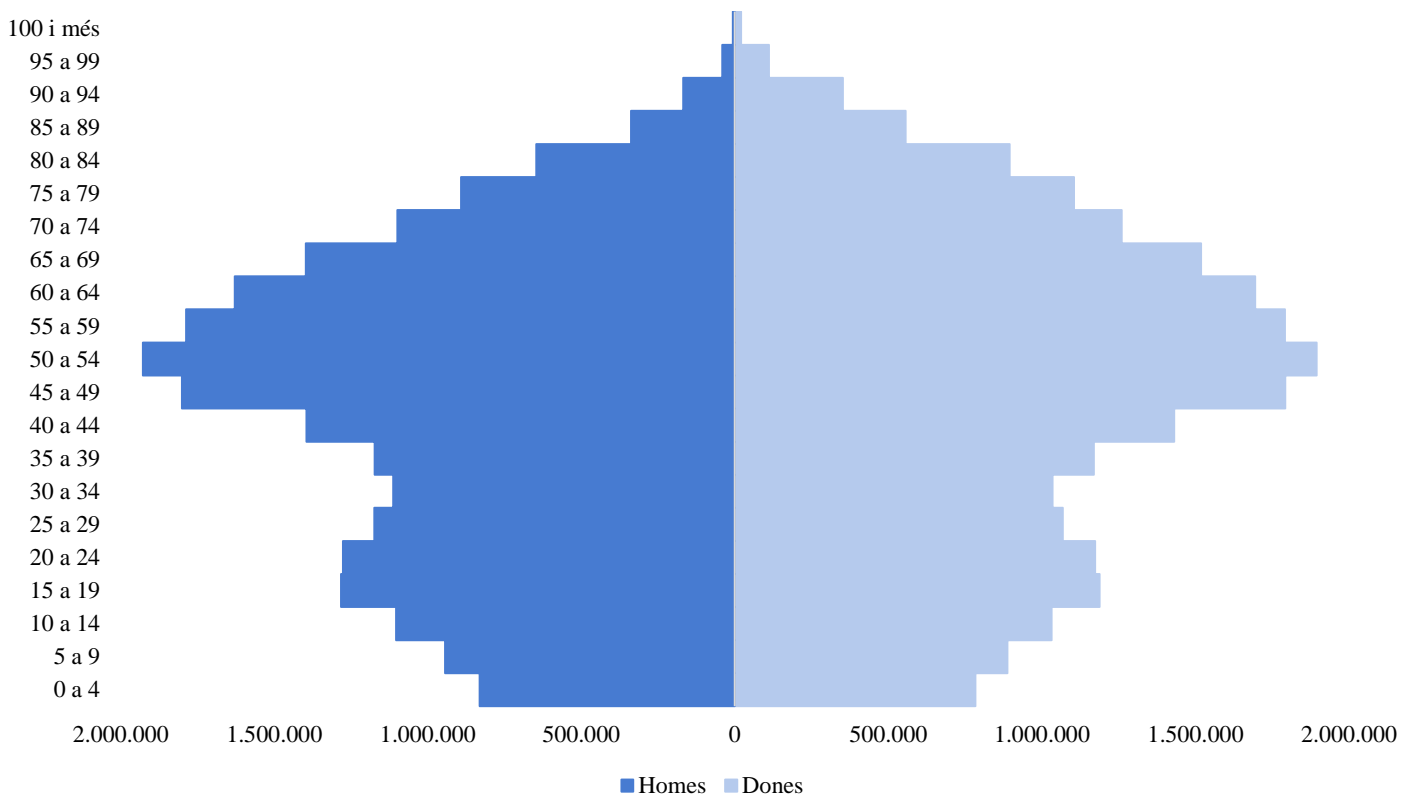
Piràmide de població 1993



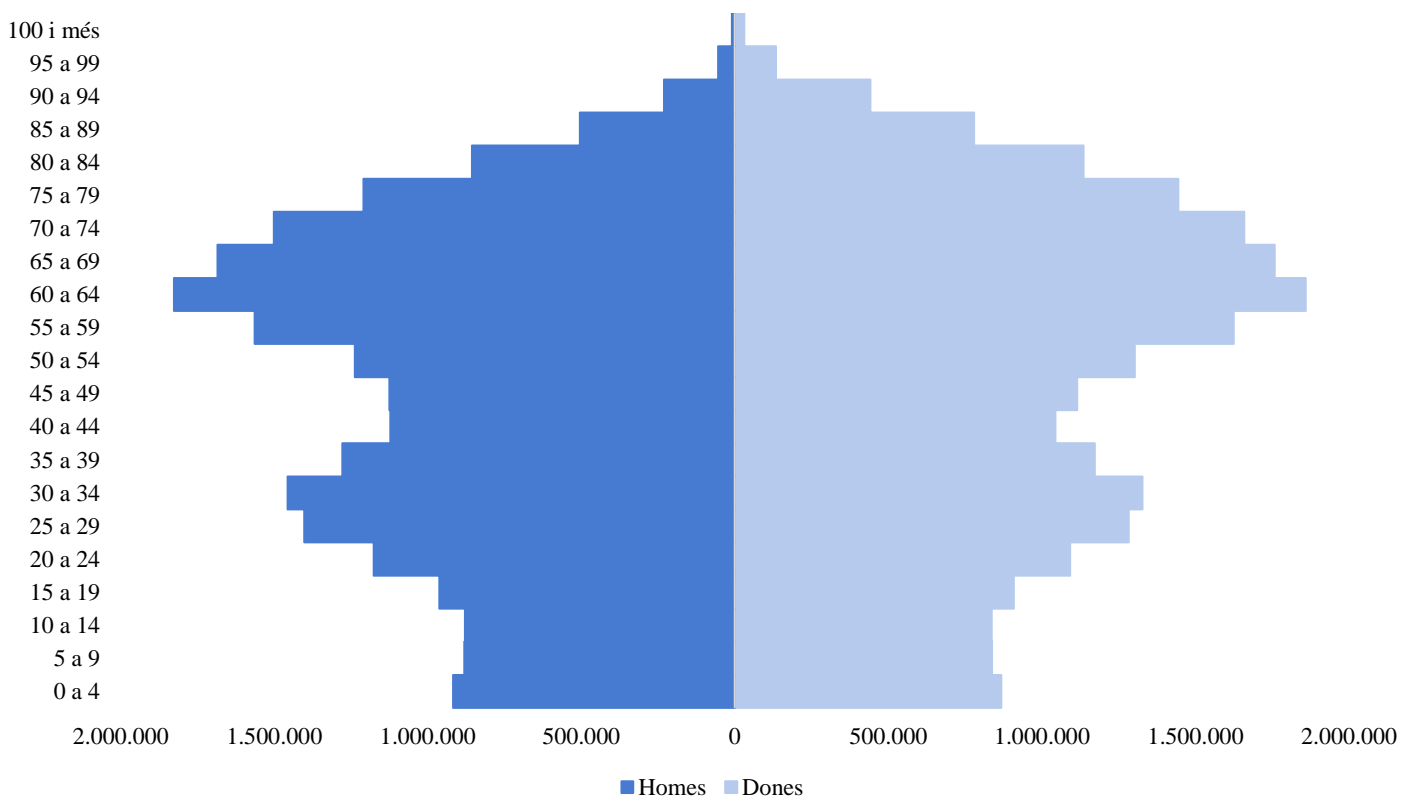
Piràmide de població 2015



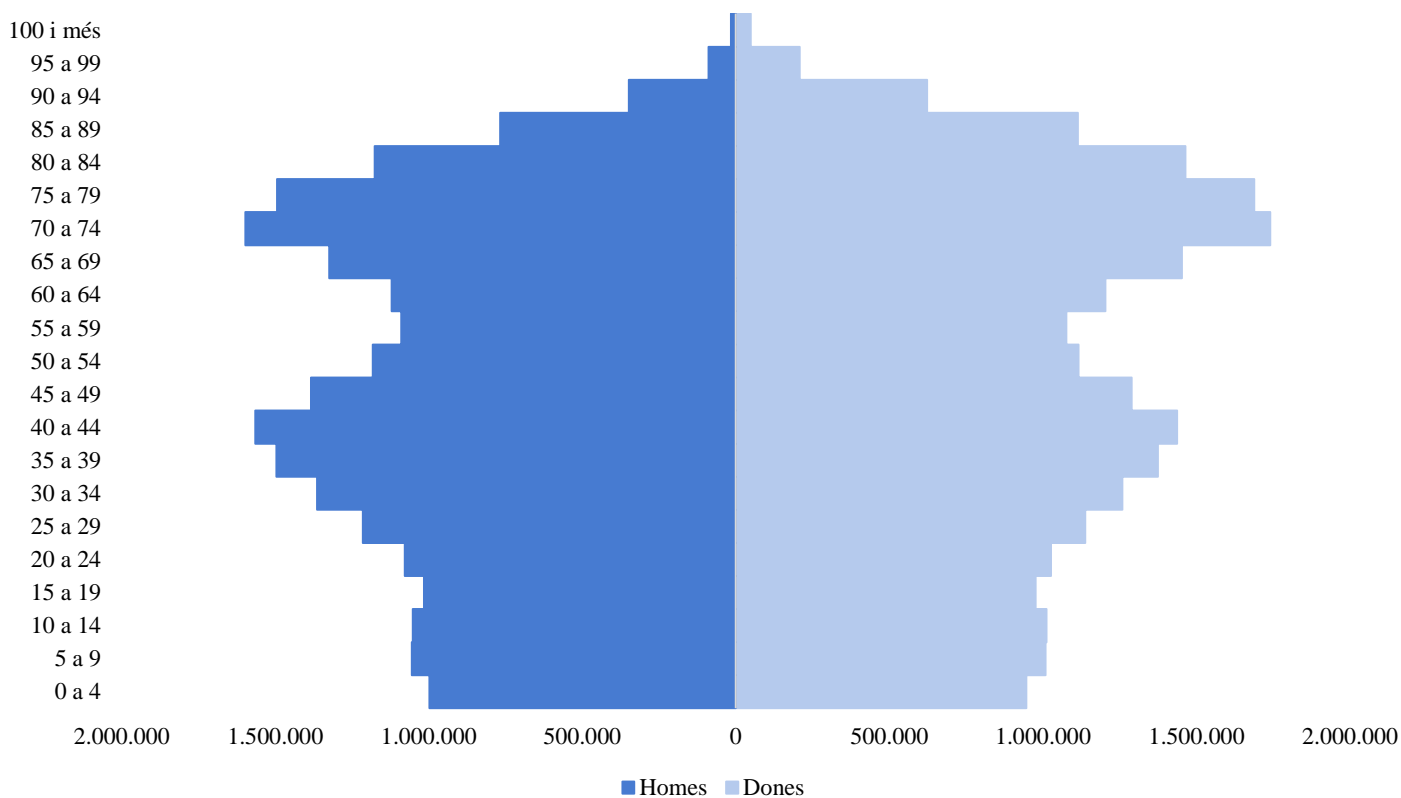
Piràmide de població 2027



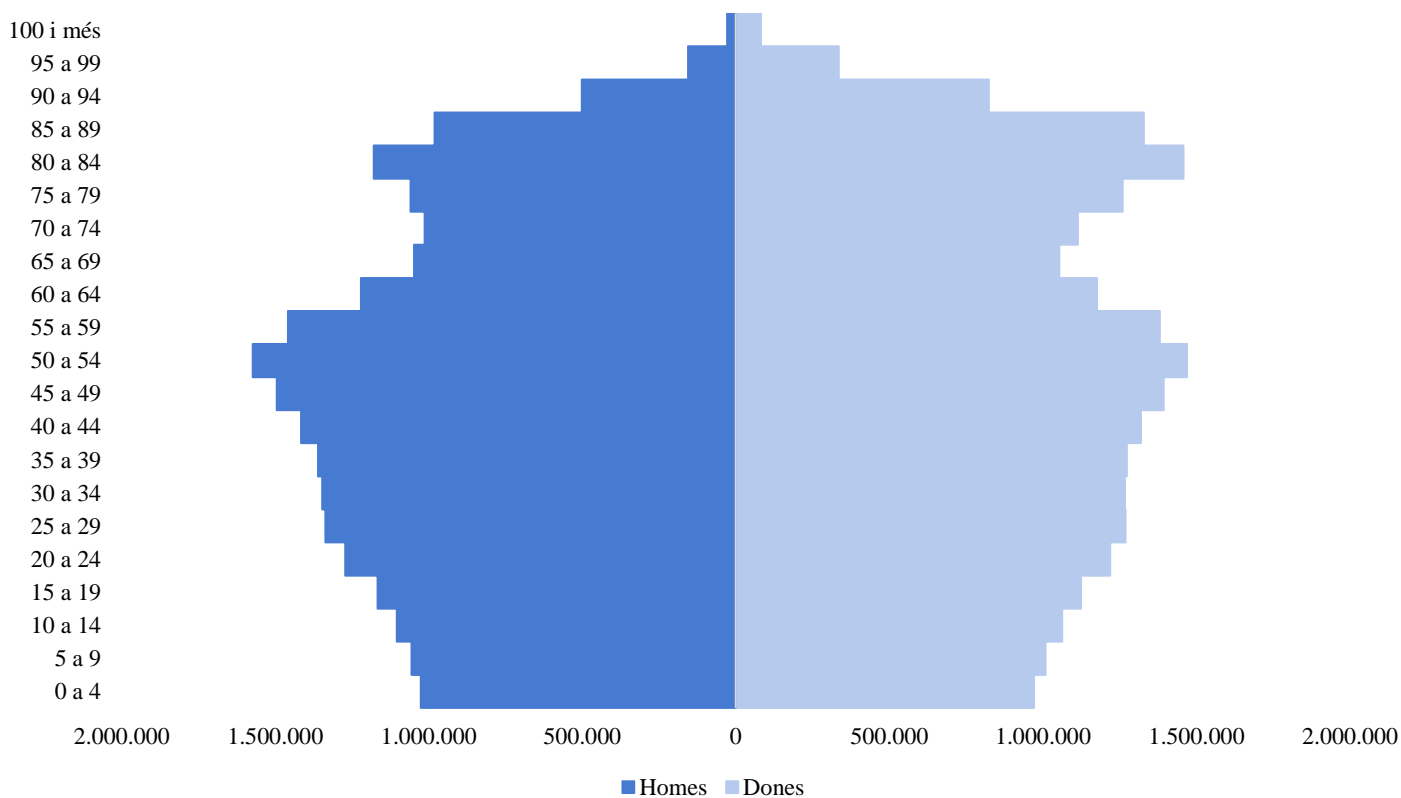
Piràmide de població 2039



Piràmide de població 2051

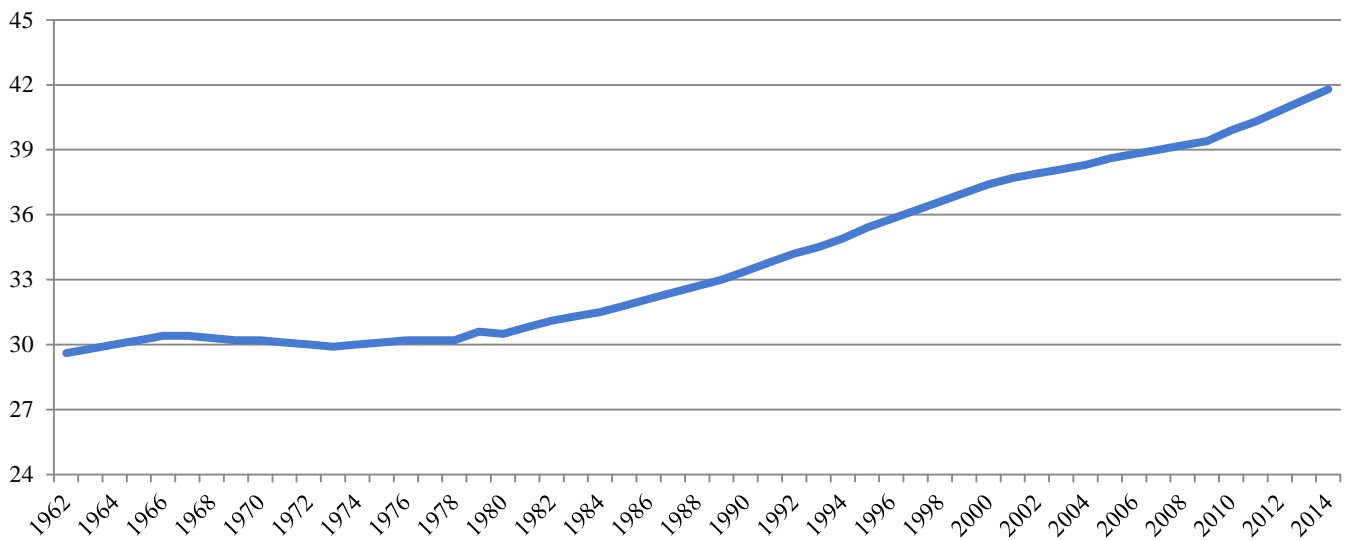


Piràmide de població 2063



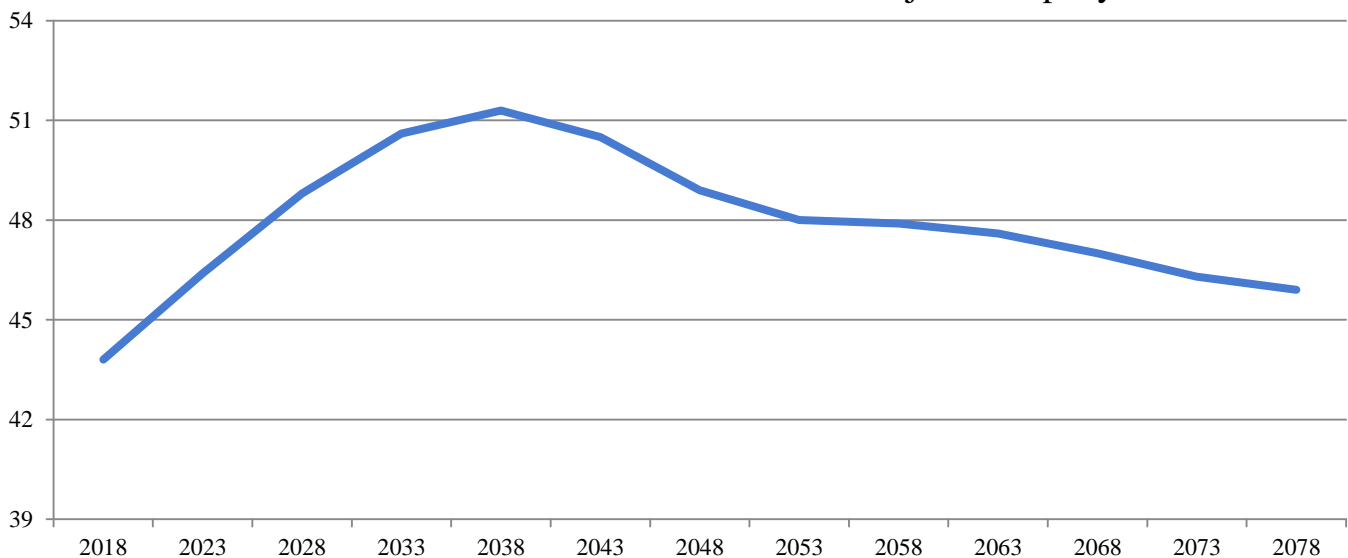
Es veu de forma nítida com la piràmide de població a Espanya ha passat de ser clarament progressiva el 1970, a preveure's regressiva el 2063, si bé és cert que la del 2051 es veu més accentuada. A partir de l'any 2063, i tal i com s'ha vist en el gràfic 5, s'intueix un lleuger eixamplament en els talls de població més joves, especialment si es comparen amb les piràmides del 2027 i 2039. No obstant, es pecaria d'il·lusió si s'obviessin els increments en les quotes de població en edats més avançades; per exemple, es preveu que el 2063 hi hagi gairebé 1'5 milions de dones en edats compreses entre els 80 i el 84 anys, mentre que en l'actualitat no s'arriben a les 900.000. Aquest canvi suposa un greu greu ja que s'augura una clara reducció de les cotes de població que han de mantenir el sistema de pensions mitjançant les seves cotitzacions, mentre s'espera que els talls de població jubilats o molt propers siguin realment amplis; amb menys població que cotitzi s'hauran de pagar més pensions. Per veure encara amb més detall les magnituds d'aquesta qüestió, l'Annex 8 mostra l'evolució i la previsió de les persones amb 65 anys i més, que són potencials pensionistes jubilats –tot i que gairebé es podria dir reals. Aquest envelliment en la població també es plasma de forma nítida en com ha evolucionat l'edat mitjana (gràfic 10), i com es preveu que segueixi evolucionant (gràfic 11).

Gràfic 10: Evolució de l'edat mitjana a Espanya



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Gràfic 11: Previsió de l'evolució de l'edat mitjana a Espanya

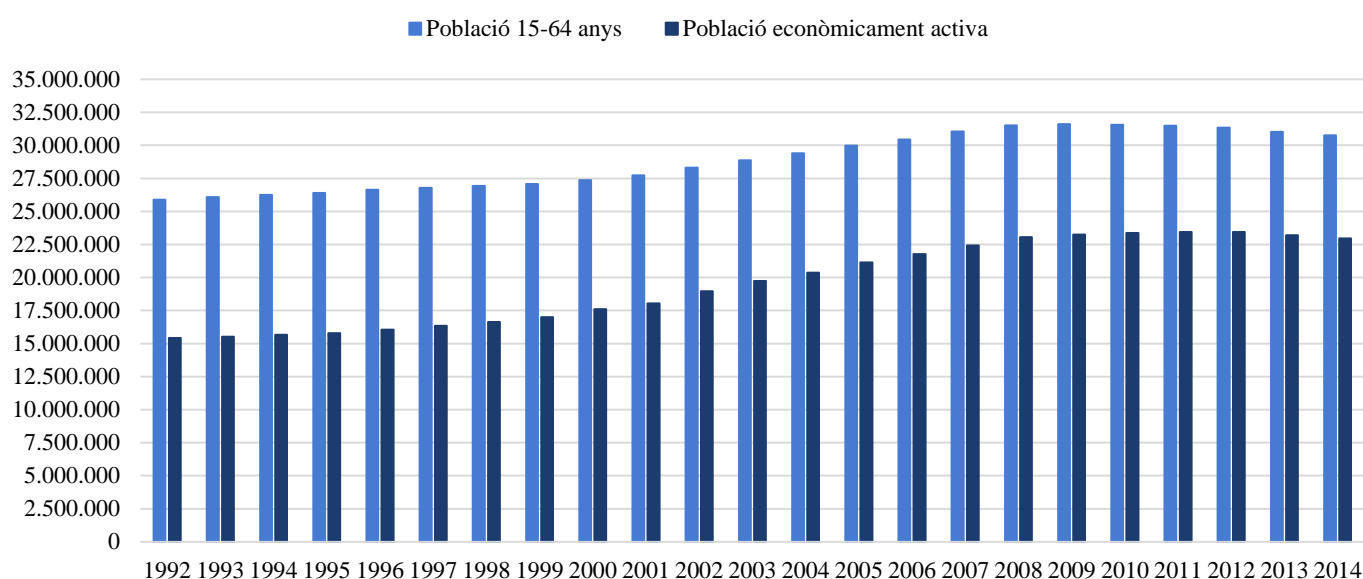


Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Des de l'any 1962 fins el 2014 l'edat mitjana de la població espanyola ha augmentat, des dels 30 fins als actuals 42. En poc més de mig segle l'edat mitjana ha augmentat en dotze anys, el que confirma un envelliment en la població. La previsió és que aquesta segueixi augmentant, al menys fins el 2038, quan es preveu una edat mitjana de 51 anys. Després, en el molt llarg termini, s'estima una reducció en l'edat mitjana fins als 46 anys el 2078. És previsible, per tant, tenint en compte el futur demogràfic espanyol, que a part de les reformes actuals portades a terme, n'hi hagi de noves per tal d'intentar garantir (si és possible) la sostenibilitat en les pensions públiques.

Tal i com s'ha descrit anteriorment, les pensions públiques de jubilació depenen directament de les cotitzacions dels treballadors. És per aquest motiu que mereix ésser comentat quina ha estat l'evolució històrica que ha seguit la població espanyola en edat de treballar, tal i com es mostra en el gràfic 12.

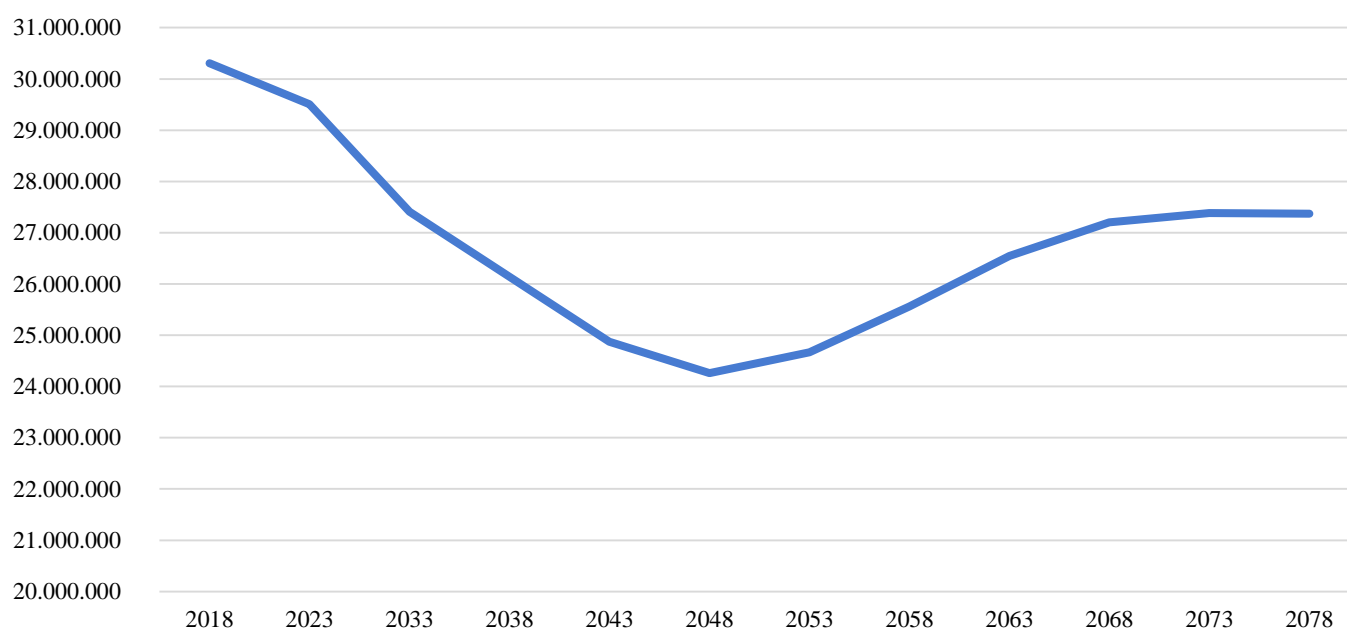
Gràfic 12: Evolució de la població amb edats compreses entre 15 i 64 anys



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

L'evolució de la població en edat de treballar ha vingut incrementant-se des del principi de la sèrie, fins l'any 2009. A partir del 2010 comença un lleuger descens fins l'actualitat i, de complir-se les previsions que es fan, continuaria reduint-se notablement fins als voltants del 2050, tal i com es veurà a continuació. La transcendència d'aquesta sèrie per a les pensions de jubilació és que en l'actualitat hi està havent una reducció en el nombre de persones en edat potencial de treballar, i per tant de contribuir al sosteniment de la Seguretat Social. D'altra banda, en el gràfic 12 també es veu la població econòmicament activa, és a dir, la població en edat legal de treballar que bé està treballant, o bé està cercant feina de forma activa. En aquest cas, el descens de població comença a partir de l'any 2012. Les previsions que es fan respecte la població en edat de treballar, tal i com s'ha avançat, dibuixen un descens, tal i com mostra el gràfic 13:

Gràfic 13: Previsió de la població en edat de treballar

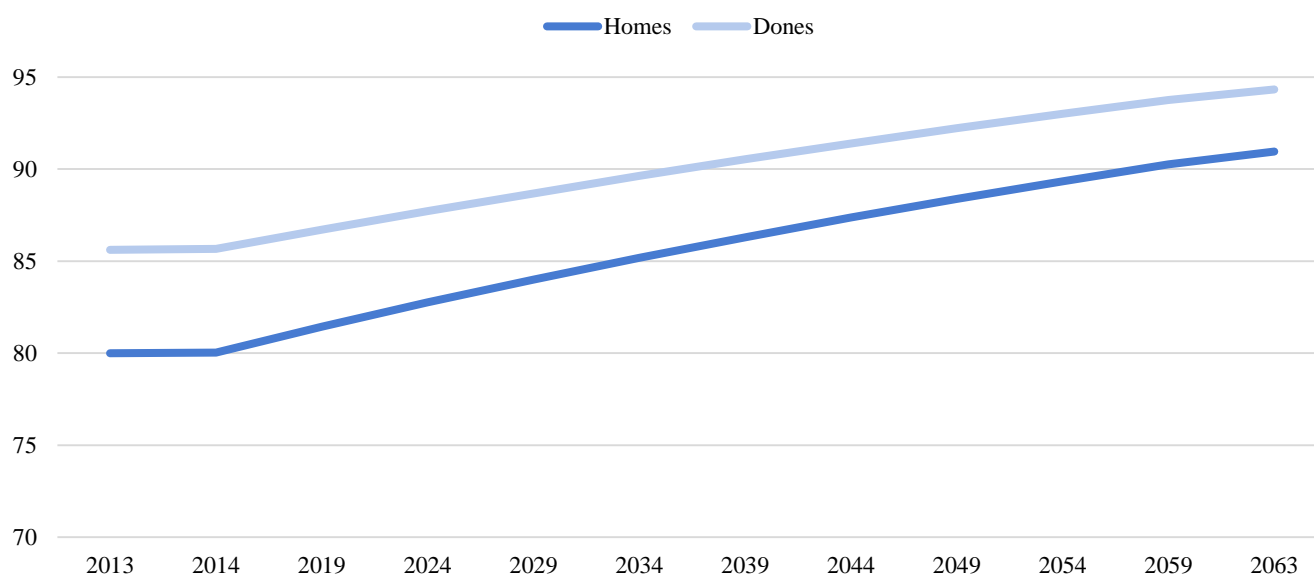


Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Tal i com s'apuntava, a partir de l'any 2010 començà un descens que es prolongaria en el temps fins el 2048, any en el qual la xifra de població en edat de treballar seria de poc més de 24 milions de persones. A partir d'aleshores començaria un creixement, recuperant uns 3 milions de persones al final de la sèrie el 2078. Malgrat aquesta recuperació, encara s'estaria molt lluny dels més de 31'5 milions de persones que hi havia el 2009. La dràstica reducció de la població en edat potencial de cotitzar, juntament amb l'increment en els talls de població en edats més avançades gràcies a unes majors esperances de vida, posa en clar escac les pensions públiques a Espanya.

Amb referència a l'esperança de vida, una altra variable a tenir en compte per buscar solucions i aconseguir un sistema de pensions viable, l'INE estima un augment de l'esperança de vida de 10 anys més per als homes (90 anys el 2063), i de 8 per a les dones (94 el 2063). La sèrie històrica de l'esperança de vida al néixer es pot veure en l'Annex 9, essent la línia clarament ascendent (cada cop una major esperança de vida al néixer). Pel que fa al futur, la projecció de l'esperança de vida al néixer segueix la següent corba descrita en el gràfic 14:

Gràfic 14: Previsió de l'esperança de vida al nèixer (en anys)



Font: INE. Elaboració pròpia.

Veient l'increment en l'esperança de vida tant dels homes com de les dones, és lògic pensar que si aquesta segueix la tendència prevista, així ho faci la vida laboral. Es pot afirmar, doncs, que en aquesta direcció apunten la majoria de reformes del sistema, tal i com assenyala l'Annex 10 sobre el *White Paper* de 2012 de la CE pel que fa a pensions, destacant la importància de racionalitzar l'accés a la jubilació.⁵

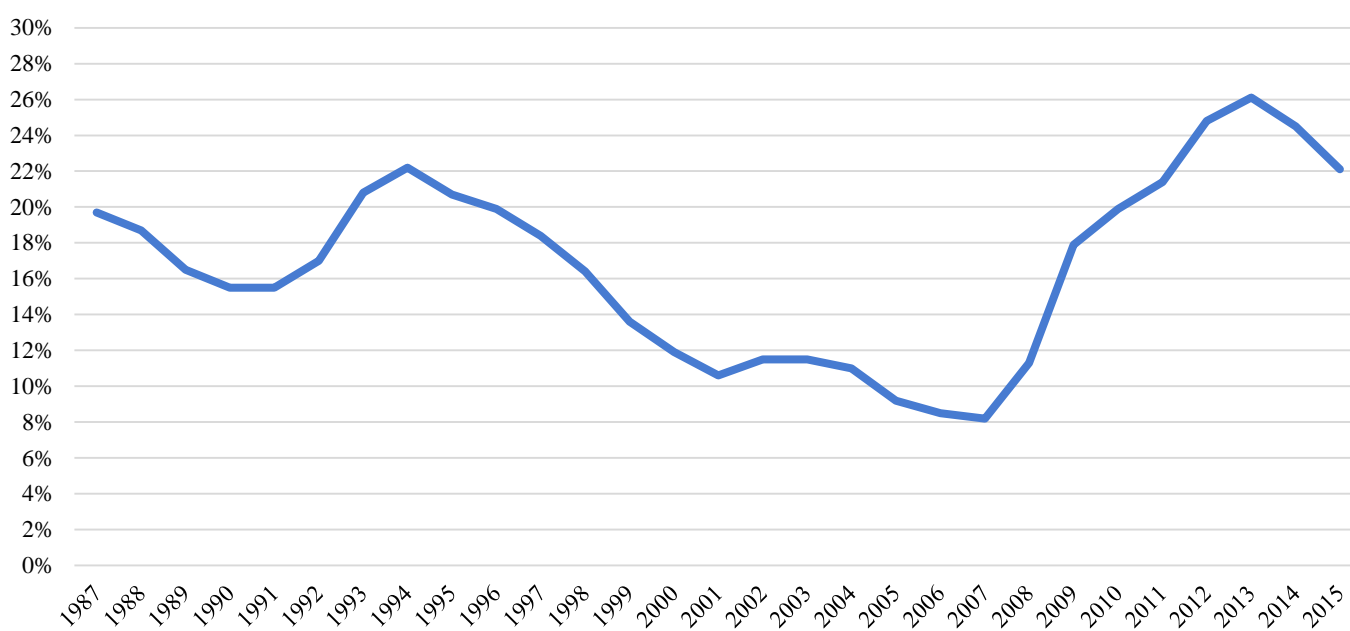
Per tancar la qüestió demogràfica, i acabar d'entendre cap a on es dirigeixen les reformes en les pensions, mencionar lleugerament la taxa de dependència que hi ha hagut a Espanya, que en l'actualitat hi ha, i la que es preveu. L'any 1962 hi havia 13 persones de 65 anys o més per cada 100 d'entre 15 i 64; el 2000, la ràtio se situava en 24'5; i en l'actualitat se situa en 27'2 persones de 65 anys o més per cada 100 d'entre 15 i 64. És a dir, en l'actualitat hi ha menys de 4 persones en potencial edat de treballar (i per tant cotitzar a la Seguretat Social) per pensionista, mentre que l'any 1962 n'hi havia gairebé 8. Pel que fa al futur, es preveu que el 2038 hi hagi 50 persones de 65 o més anys per cada 100 d'entre 15 i 64; és a dir, hi hauria dues persones en edat potencial de treballar per cada pensionista. El punt més crític en aquest sentit s'assoliria el 2048, amb 1'6 persones en edat de treballar per pensionista. A partir d'aleshores, la ràtio se situaria de nou gradualment en el 2 a 1, ràtio extremadament delicada i perillosa en qualsevol cas.

⁵ European Commission. (2012). *An Agenda for Adequate, Safe and Sustainable Pensions*. Recuperat de <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0055:FIN:EN:PDF>

4.2. Economia

Mereix ser destacat com es reparteix la cotització en el règim general. El total de la cotització a la Seguretat Social l'any 2016 és del 28'30%, que repartit entre empresa i treballador queda en un 23'60%, i un 4'70%, respectivament. Cal tenir present que la cotització és sobre el salari del treballador, i que per tant malgrat les xifres d'afiliació apuntin a un increment, caldria veure en detall quin tipus de llocs de treball s'està creant perquè si aquests són precaris, així ho seran les cotitzacions, empobrint-se la Seguretat Social malgrat augmenti l'afiliació. El gràfic 1 evidencia els negatius efectes sobre el mercat laboral que ha tingut la crisi, amb la destrucció de llocs de treball (descens en el nombre d'afiliats) i el consegüent increment en l'atur. Seguidament el gràfic 15 mostra l'evolució de la taxa d'atur a Espanya pel període 1987-2015 (notar que es tracta de l'atur mitjà dels quatre trimestres de l'any):

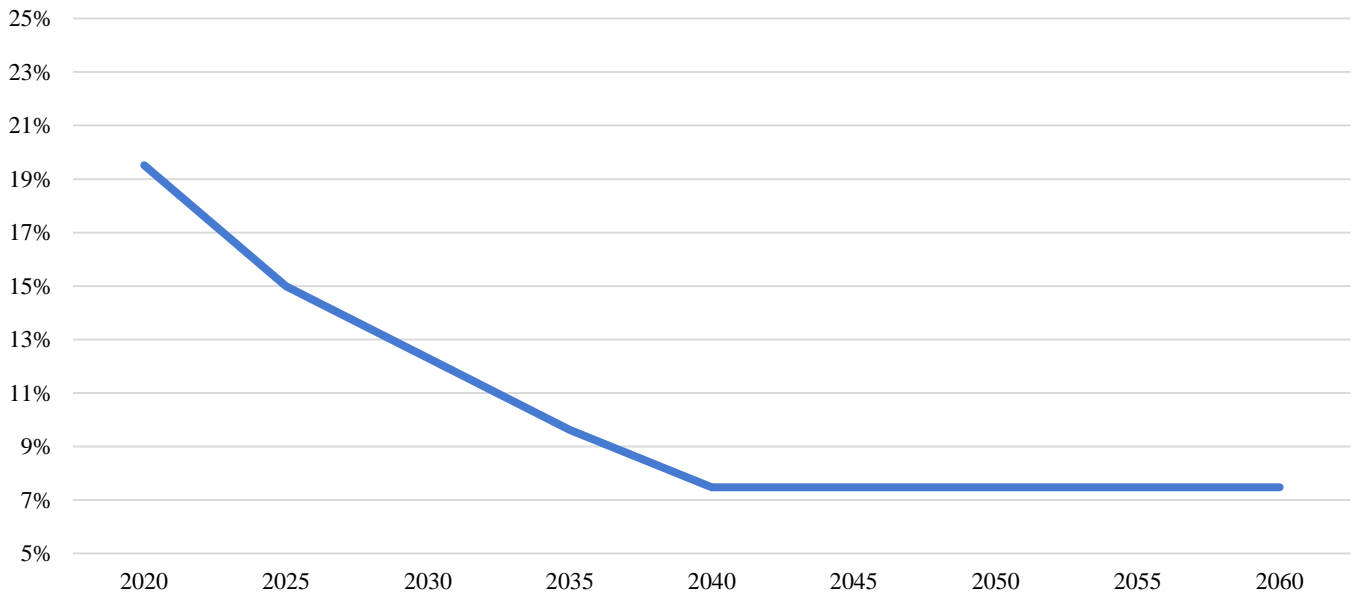
Gràfic 15: Evolució de la taxa d'atur a Espanya



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

L'evolució mostra notables descensos en les taxes d'atur, així com també pronunciats ascensos. Des de l'any 1994 fins el 2007 la tendència de l'atur a Espanya va ser clarament a la baixa, existint un lleuger increment entre els anys 2001 i 2004. L'atur va arribar al seu mínim de la sèrie el 2007, amb una taxa del 8'2%. D'ençà, l'atur inicià un continuat ascens fins el 2013, punt més àlgid de tota la sèrie temporal. Aquest any, l'atur mitjà dels quatre trimestres registrats fou del 26'1%. En valors absoluts, en 2007 hi hagué poc més de 1'8 milions de persones aturades, mentre que el 2013 la xifra fou de 6 milions. L'any 2014 el percentatge d'aturats es va reduir respecte del 2013, essent la taxa del 24'5% i un total de 5'6 milions d'aturats. Les últimes dades del quart trimestre del 2015 parlen de 4'8 milions d'aturats, i una taxa mitjana de l'any del 22'1%. Pel que fa a l'evolució futura, la projecció que fa la CE es pot veure en el gràfic 16.

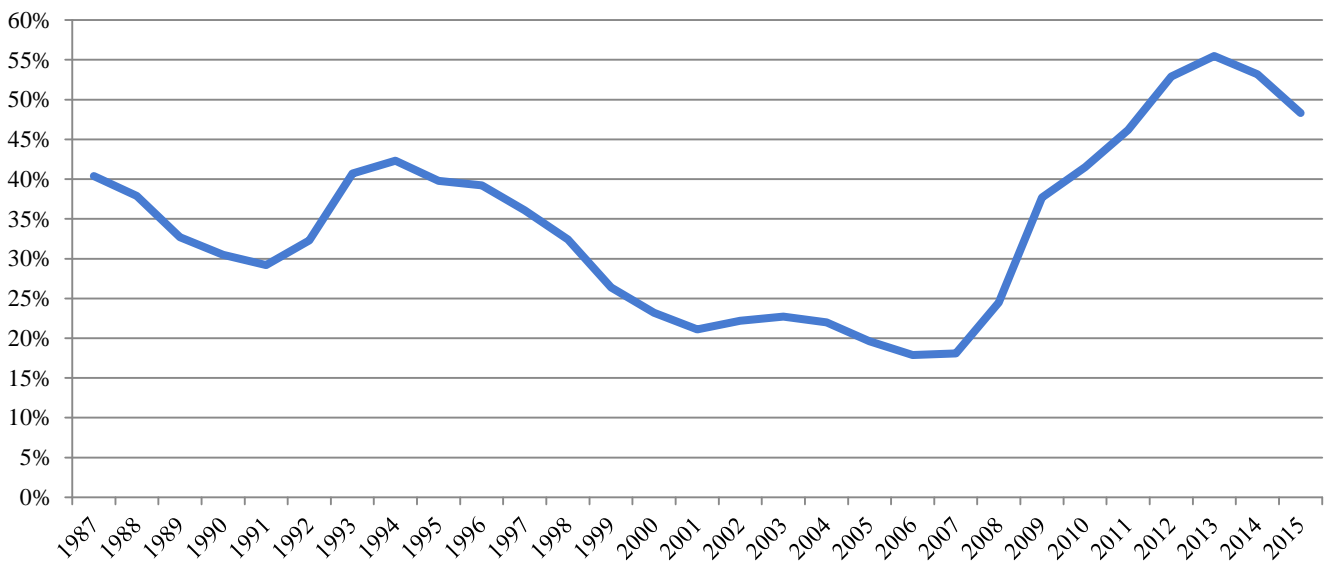
Gràfic 16: Previsió de l'evolució de l'atur a Espanya



Font: Comissió Europea. Elaboració pròpia.

El 2020, és a dir, per d'aquí quatre anys encara preveu un atur que vorejaria el 20%. No seria, en condicional perquè ningú pot garantir que així serà, fins d'aquí vint anys que l'economia espanyola recuperaria taxes d'atur nul·les (tenint en compte l'atur friccional), i per tant es podria parlar de plena ocupació. Pel que fa a l'atur juvenil, l'evolució històrica prenent dades de la mitjana anual ha sigut com mostra el gràfic 17:

Gràfic 17: Evolució de la taxa d'atur juvenil

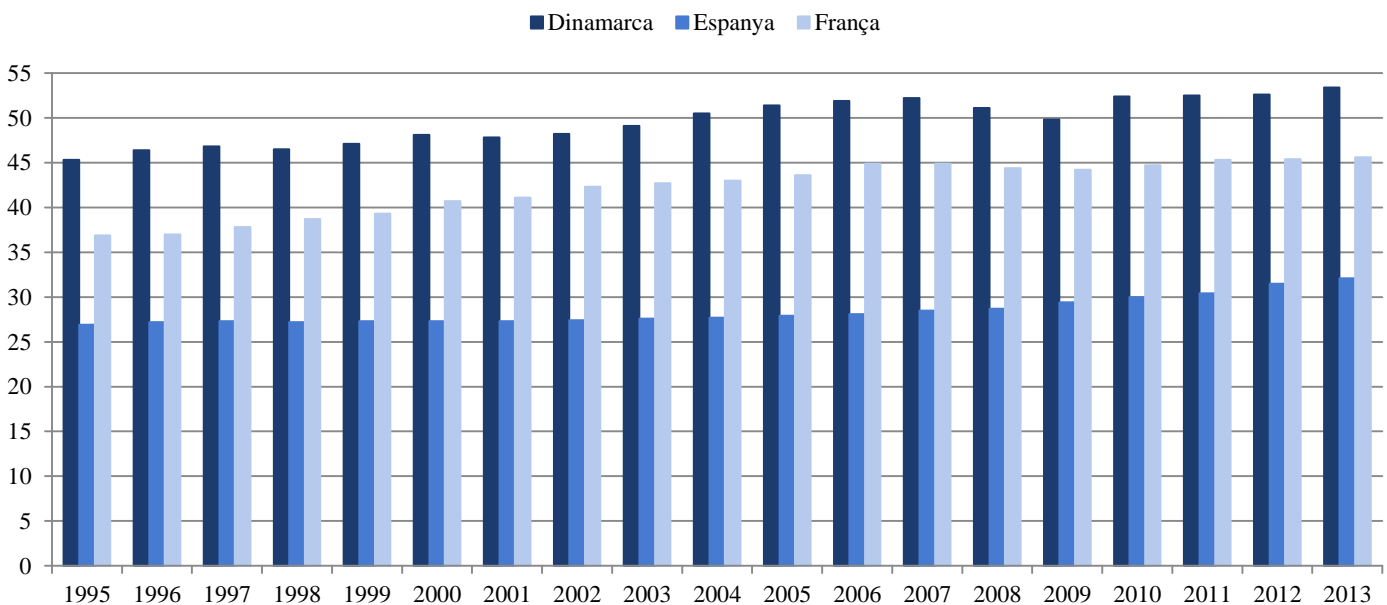


Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

La línia que dibuixa la taxa d'atur juvenil és pràcticament calcada a la de l'atur total de la població. Observant lleugerament les xifres, es pot afirmar que la taxa d'atur juvenil històricament ha sigut el doble que la de l'atur total. Per exemple, si la taxa d'atur global a Espanya el 1994 fou del 22'2%, per a aquest mateix any l'atur juvenil fou del 42'2%. Així doncs, des de l'any 1994 i fins el 2007 l'atur juvenil va seguir una tendència a la baixa, arribant al mínim històric el 2006 amb una taxa del 17'9%. Des d'aleshores la línia ha sigut creixent, assolint-se el pic més alt el 2013, quan la xifra se situà en el 55'5%.

Una altra manera de la que es disposa per entendre una mica més la situació econòmica espanyola és mirant la productivitat laboral real per hora treballada, expressada en euros per hora treballada. Això es calcula, tal i com es descriu en la pàgina web de l'Eurostat, com “l'*output* real (essent el PIB deflactat referenciat l'any 2005) per unitat d'*input* de treball (mesurada mitjançant el nombre total d'hores treballades). És a dir, és la ràtio entre el PIB expressat en *PPS* i el nombre agregat d'hores treballades tingudes en compte en un determinat període necessàries per produir un *output*.” S'utilitza el PIB a preus constants expressats en *Purchasing Power Standards* (*PPS*, estàndards de poder adquisitiu), que suposa una moneda artificial amb la qual, teòricament, es podria comprar la mateixa quantitat de béns i serveis a casa país. “D'aquesta manera podem analitzar la competitivitat d'una economia i la capacitat d'assegurar prosperitat per als ciutadans al llarg del temps”, afegeix. Hi ha una sèrie de factors que contribueixen a la productivitat laboral i al seu creixement, tals com la innovació tecnològica, la millora en les habilitats i capacitats dels treballadors, així com l'organització del treball. Si el PIB d'un país creix, mentre que el nombre d'hores treballades es manté constant, això implicaria una millora en la productivitat laboral, i per tant l'indicador augmentaria. A continuació el gràfic 18 mostra l'evolució que han mantingut des de l'any 1995 Dinamarca, Espanya, i França. L'elecció d'aquests tres estats membres de la Unió Europea permet comparar Espanya, país objecte de l'estudi, amb França, país veí el qual és relativament similar en superfície i població, tot i que més important en pes econòmic (PIB o productivitat, per exemple), amb Dinamarca, país nòrdic totalment diferent en població o superfície (excloent Groenlàndia) amb grans nivells de benestar.

Gràfic 18: Productivitat laboral real per hora treballada (en euros per hora treballada)



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

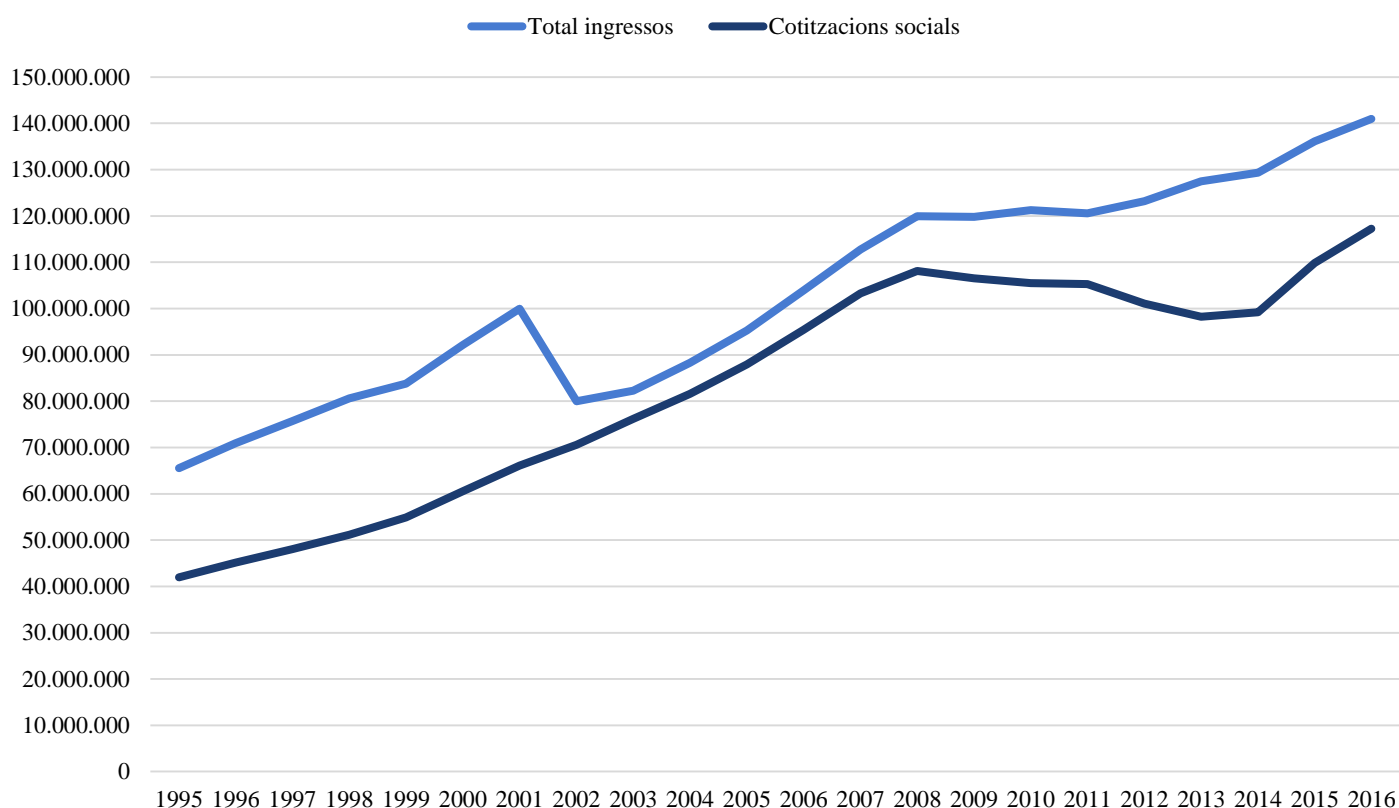
Dinamarca és el país amb la productivitat laboral real per hora treballada més elevada en tota la sèrie històrica. A més, aquesta ha augmentat, passant dels 45 euros per hora treballada el 1995, als quasi 55 el 2013. França també ha seguit una tendència a l'alça, igual que Espanya, on s'ha passat dels 26'9 euros per hora treballada, als 32'1. Cal destacar, no obstant, que en el cas espanyol pel període comprès entre 1996 i fins 2003, aquesta productivitat laboral real romangué inalterada. Aquestes xifres expressades en euros ens indiquen que el treballador danès, el 2013, per cada hora de treball generava un producte (*output*) per valor de 53 euros; el treballador francès per valor de 45 euros; i l'espanyol per valor de 32 euros.

Amb el seguit de gràfics anteriors queda clar que la situació econòmica espanyola no és ni de trojiosa, i per tant la situació econòmica del país trontolla, trontollant també les finances de la Seguretat Social. Algunes de les potencials mesures que es podrien prendre (si no s'estan prenent ja) per alleugerir la pressió sobre la Seguretat Social, i per tant sobre pensions de jubilació, en matèria d'ingressos i despeses són, tal i com apunta el Banc d'Espanya:

- **Ingressos** → la font de finançament principal de les pensions són les cotitzacions socials, així que es podria:
 - Augmentar el tipus de cotització a la Seguretat Social que permeti eixugar el dèficit. El risc evident de fer això és un augment del cost laboral, amb una probable reducció de la taxa d'ocupació, a no ser que l'augment de les cotitzacions anés lligat a una reducció dels salaris bruts i consegüentment els treballadors perdessin poder adquisitiu.
 - Eliminar els màxims i mínims salarials sobre els quals s'aplica la cotització a la Seguretat Social. És a dir, convertir la cotització en proporcional, en comptes d'èsser regressiva. Si el salari d'una persona contemplada dins del Règim General de la Seguretat Social és superior als 3.642 euros mensuals, la quantia que excedeixi aquesta xifra no tributa com a cotització a la Seguretat Social. El perill d'aquesta mesura, no obstant, és doble: per una banda augmentaria el cost laboral dels treballadors amb salaris més elevats –a major salari, major cotització en valors absoluts. I també augmentaria potencialment les pensions, ja que els treballadors cotitzarien per una base reguladora més elevada, essent el resultat final una major pensió a percebre, suposant que s'eliminés també la pensió màxima possible.

L'evolució històrica dels ingressos de la Seguretat Social ha estat com mostra el gràfic 19:

Gràfic 19: Evolució del pressupost d'ingressos de la SS (en milers d'euros)



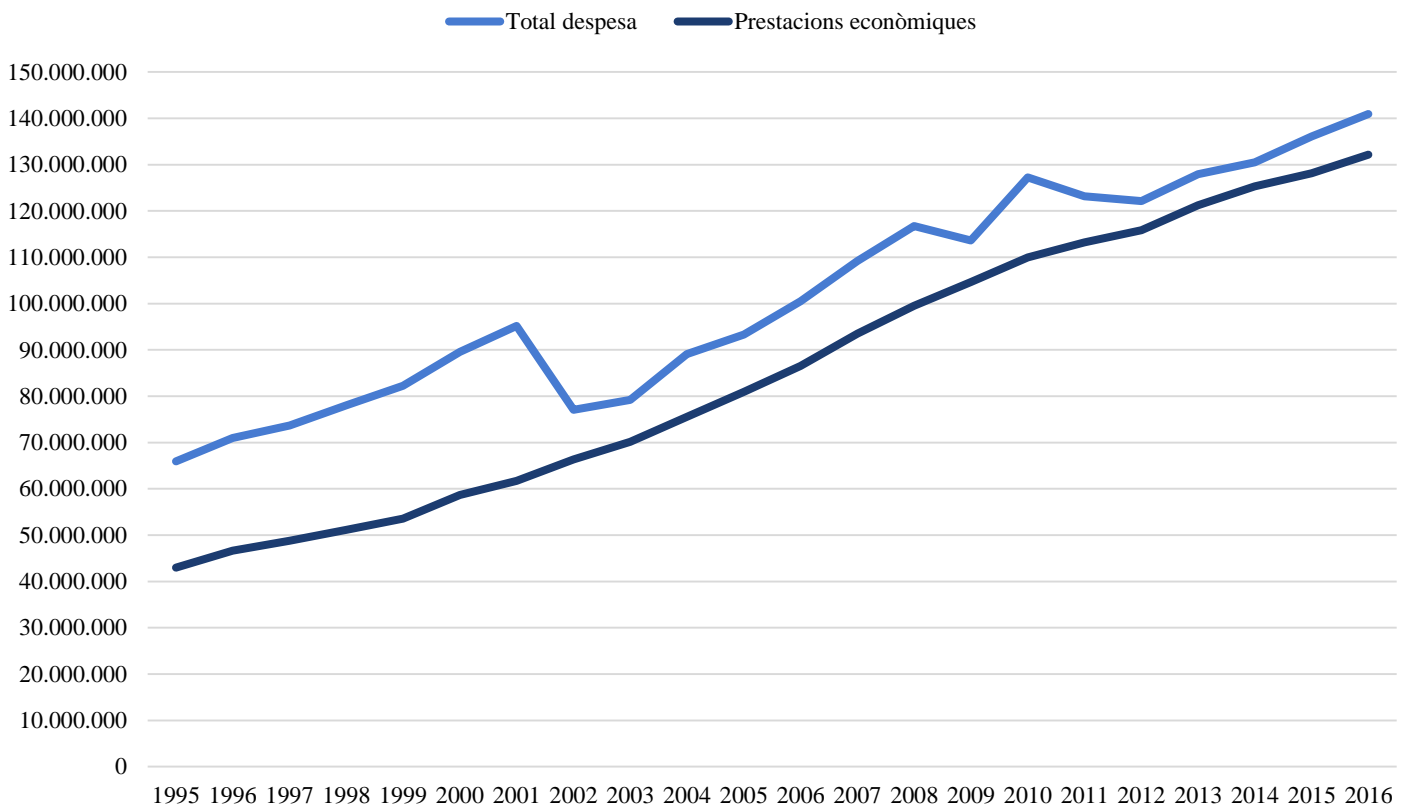
Font: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. Elaboració pròpia.

Com es pot apreciar, el pressupost d'ingressos de la Seguretat Social reposa essencialment sobre les cotitzacions socials d'empresaris i treballadors. A partir de l'any 2008 es dibuixa un clar descens en les cotitzacions degut a la crisi i a la consegüent destrucció de llocs de treball. Malgrat caigueren les cotitzacions socials, com es veu la línia del total d'ingressos continuà augmentant. Això és així essencialment gràcies a les transferències corrents de l'Estat. Aquestes transferències, que són la segona font en importància, bàsicament es destinen a finançar els complements a mínims de les pensions, que, tal i com apunta l'Annex 11, des del 2013 és l'Estat i no les cotitzacions socials qui els finança.

- **Despeses** → la pensió depèn del nombre d'anys cotitzats, i dels salaris dels anys anteriors a la jubilació (base reguladora). Així doncs, es podria:
 - Incrementar el nombre d'anys de cotització que es tenen en compte a l'hora de calcular la base reguladora de la pensió. Finlandesos, polonesos, portuguesos o suecs l'han augmentat a la totalitat de la vida laboral.
 - Evidentment, i com ja s'està fent, retardar l'edat de jubilació.
 - Desincentivar la jubilació anticipada, així com fomentar la vida laboral per sobre dels 65 anys augmenta la població activa que potencialment poden ser cotitzants, i redueix la despesa en pensions.
 - Lligar les pensions a l'esperança de vida. El factor de sostenibilitat ve a complir aquesta idea.
 - Es podria alleugerir el sistema de pensions, passant les de viudetat i orfanat a finançar-se amb els impostos generals, restant així la totalitat de les cotitzacions de treballadors i empresaris per finançar les jubilacions.

L'evolució històrica de la despesa en matèria de Seguretat Social es pot veure en el gràfic 20:

Gràfic 20: Evolució del pressupost de despesa de la SS (en milers d'euros)

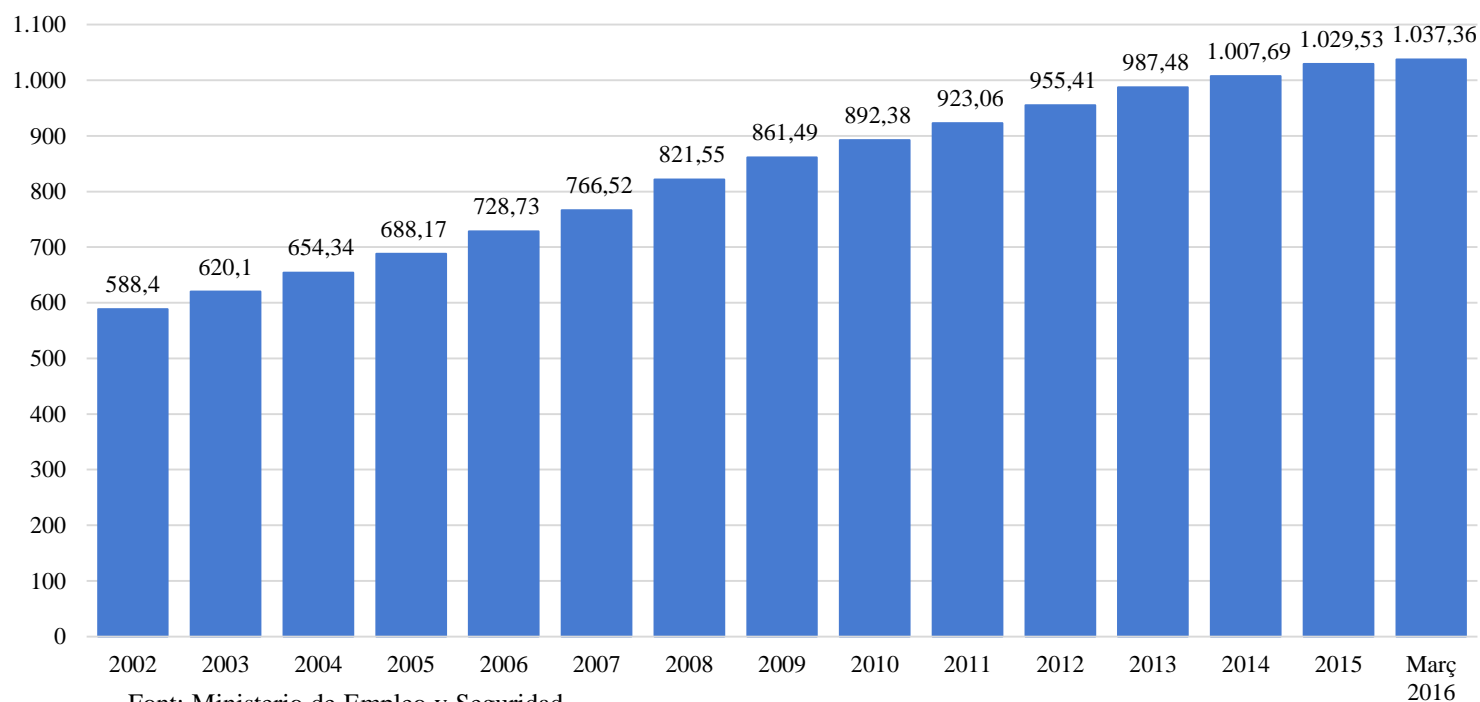


Font: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. Elaboració pròpia.

Es veu clarament un augment en el pressupost de despesa de l'Estat en matèria de Seguretat Social: en vint-i-un anys la despesa pública d'aquest òrgan va incrementar-se des dels gairebé 66.000 milions el 1995, fins els gairebé 141.000 milions el 2016. La immensa major part de la despesa va a càrrec de les prestacions econòmiques; del pressupost del 2016, un 94% es destina a elles. És a dir, la major part de la despesa es deu a subsidis, pensions (com es veurà més endavant, l'Estat gasta molts milers de milions d'euros en pensions de jubilació) i/o altres prestacions com l'atur. En l'Annex 12 es fa una breu descripció sobre l'assistència sanitària, per aclarir que la finança les Comunitats Autònomes (CCAA).

La despesa en pensions de jubilació, com mostra el gràfic 21, no ha cessat ni un sol any. Això és així ja que cada vegada hi ha més pensionistes amb pensions més elevades; pensions més elevades (malgrat la desindexació de la revalorització de l'IPC) ja que el seu salari, és a dir, la seva base reguladora era major, i per tant han cotitzat per una base superior, el que dóna dret a una major pensió. L'evolució de la pensió mitjana al mes de desembre des de l'any 2002 ha estat:

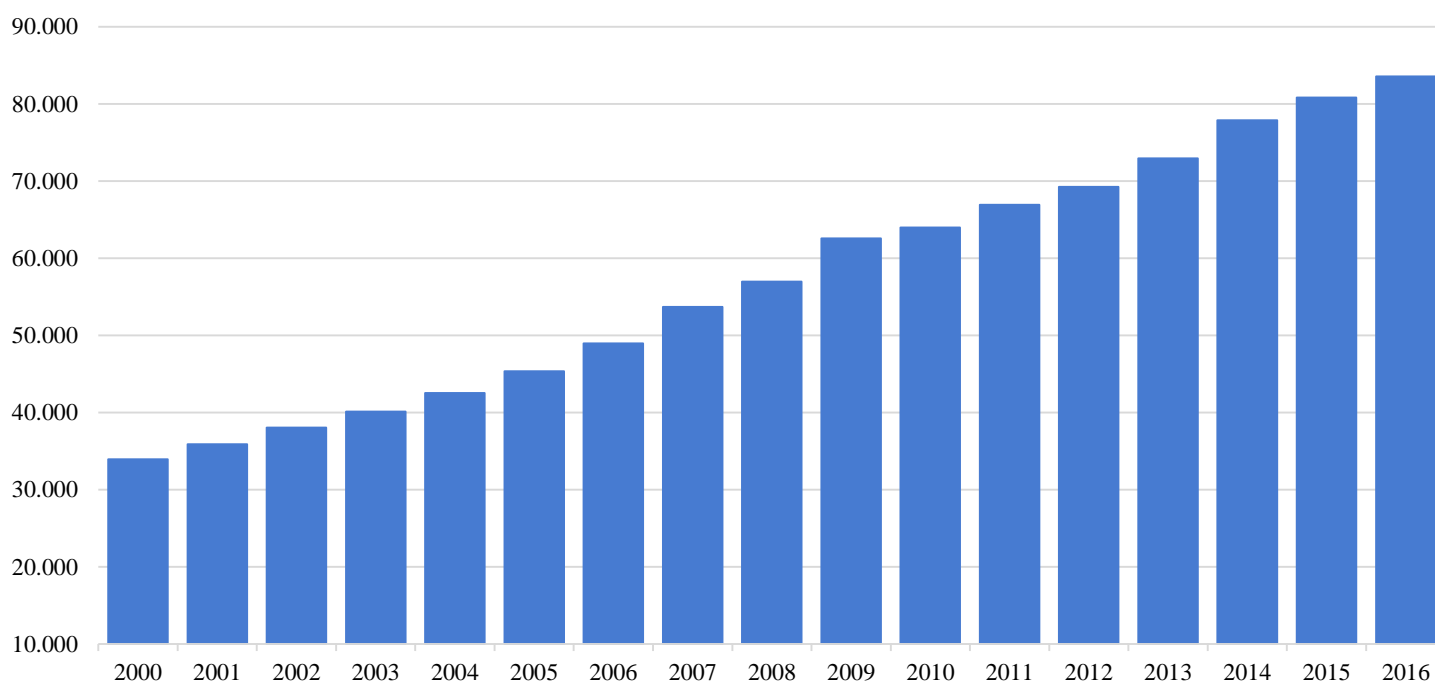
Gràfic 21: Evolució de la pensió mitjana de jubilació (en euros)



Font: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. Elaboració pròpia.

Aquest increment en la pensió mitjana lliga amb l'increment en la despesa que les pensions de jubilació suposen en els Pressupostos Generals, tal i com mostra el gràfic 22.

Gràfic 22: Evolució de la despesa en pensions de jubilació (en milions d'euros)

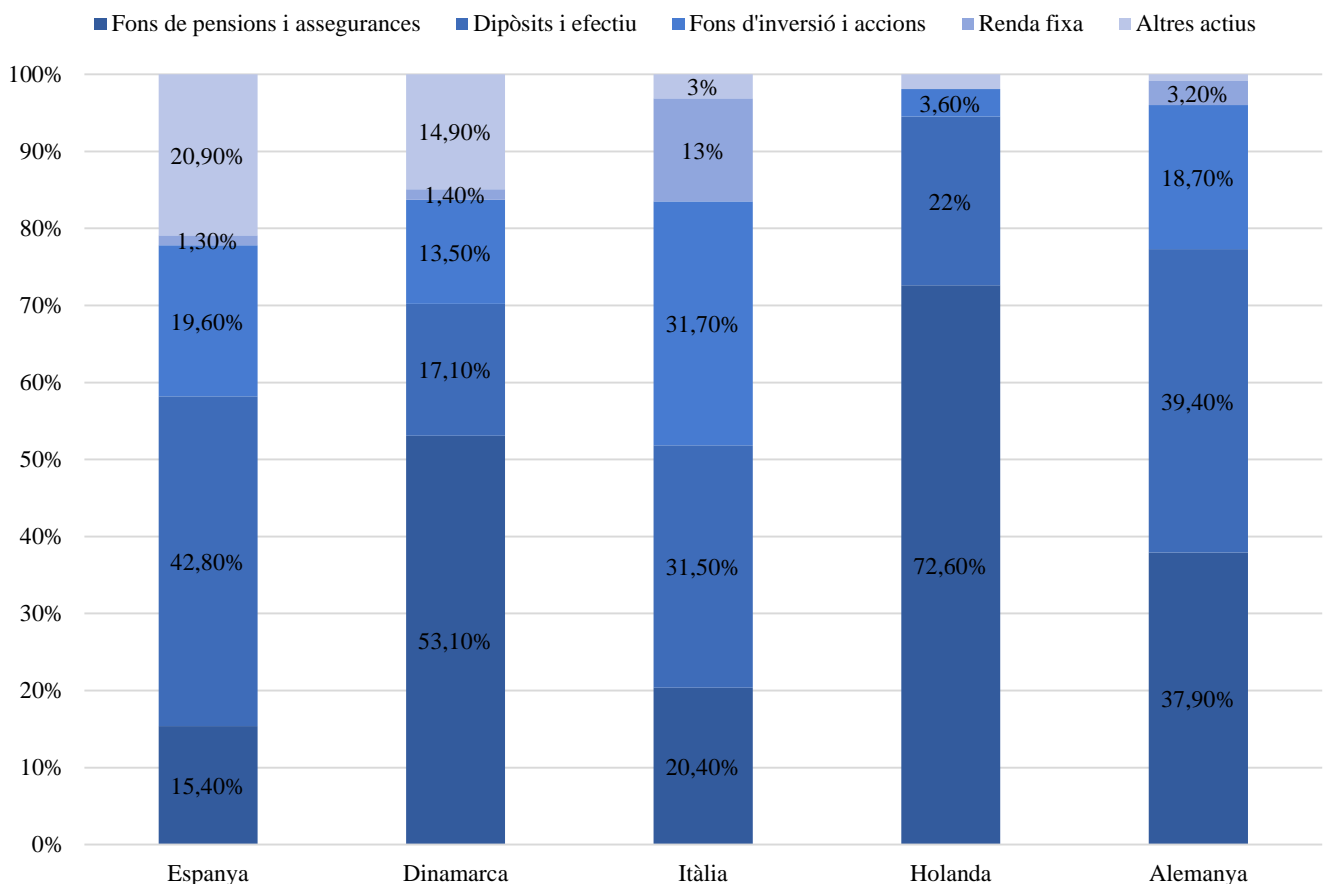


Font: Ministerio de Hacienda y Administraciones Públicas. Elaboració pròpia.

D'acord amb els Pressupostos Generals de l'Estat i tal i com evidencien les dades, hi ha hagut –i de fet hi està havent un increment gradual i constant de la despesa en pensions de jubilació. La despesa en pensions de jubilació del 2015 suposà al voltant d'un 7'5% del PIB espanyol. És d'esperar que aquesta tendència segueixi a l'alça tenint en compte la futura evolució de la demografia espanyola, amb increments substancials de la població en edat de jubilació, així com increments en l'esperança de vida, i també tenint en compte l'increment en la pensió mitjana. La previsió que la CE fa per a Espanya respecte el percentatge de la despesa en pensions de jubilació sobre el PIB es pot veure en l'Annex 13, on s'observa un clar increment en el pes percentual sobre el PIB.

Finalment, per tancar aquest punt relacionat amb l'economia, fer un breu incís sobre actius financers; en què inverteixen les famílies espanyoles? Això és rellevant perquè mostra les diferències a l'hora d'invertir, o què es prioritza, si el present o el futur. El gràfic 23 compara la inversió de les famílies espanyoles amb la d'altres països europeus.

Gràfic 23: Actius financers (2014)



Font: INVERCO. Elaboració pròpia.

Espanya i Itàlia, països mediterranis, són els que menys inverteixen en fons de pensions i assegurances, en canvi mantenen importants quantitats de diners en efectius o dipòsits. Per altra banda, Alemanya, Dinamarca i especialment Holanda inverteixen majors quantitats en fons de pensions, si bé és cert que els ciutadans alemanys mantenen bastant de líquid. Pel cas espanyol, es té una clara predisposició pel que es coneix amb “preferència per la liquiditat”, concepte desenvolupat per John Maynard Keynes. Una possible explicació a aquesta situació és que els tipus d'interès (el preu del diner) en l'actualitat són realment baixos (0'05% el 2014), el que incentiva a mantenir la riquesa en forma de diner líquid. També la incertesa sobre el futur de l'economia incita a tenir una actitud més conservadora i mantenir certs nivells d'estalvi preventiu.

5. Quin és el problema?

Després de tot l'anàlisi anterior, és evident que les pensions públiques presenten difícils reptes per tal de mantenir la seva sostenibilitat. Les arrels del problema rau en la demografia; en un sistema com l'espanyol, basat en la confiança intergeneracional (els treballadors actuals paguen amb part del seu sou –contribucions a la Seguretat Social– les pensions dels pensionistes jubilats), què passaria si les generacions joves no són suficients per sostenir les pensions de jubilació? És a dir, què passaria si no s'estiguessin engendrant suficients persones? Difícilment no hi hagi un descens en la població, ja que el nombre mitjà de fills per dona és sensiblement baix –de fet, Espanya és un dels països de la UE amb la mitjana més baixa. A més, s'ha vist clarament frenada la immigració, la qual explica l'increment de naixements des del 1996 fins el 2014, així com l'augment de població a nivell global. Per altra banda, l'emigració ajustada a partir del nombre de persones inscrites en el CERA ha mantingut una línia ascendent des de l'any 2002, accentuant-se arrel de la crisi. La baixa natalitat, la reducció en la immigració i l'increment d'emigració impliquen, tal i com s'ha vist en el treball, un clar descens pel que respecta a persones en edat de treballar. En l'actualitat la xifra se situa lleugerament per sobre dels 30 milions; de complir-se les previsions, aquesta xifra s'aniria reduint fins arribar als 24 milions el 2048. És a dir, en poc més de trenta anys es perdrien 6 milions de persones que potencialment cotitzarien a la Seguretat Social. L'esperança de vida s'anirà allargant, al contrari, com s'ha dit, dels naixements. Això comporta un clar envelliment en la població: es preveu un augment en l'edat mitjana de la població espanyola, arribant a la xifra dels 51 anys. El 1968 l'edat mitjana a Espanya era de 30 anys; setanta anys després, aquesta se situaria en els 51 anys, 51 anys! La situació de l'economia espanyola, i concretament del mercat laboral, ha empitjorat de forma evident a partir de l'actual crisi. L'augment del nombre de persones desocupades implica una major despesa en atur i una menor recaptació de cotitzacions. A més, el nombre de pensionistes jubilats ha augmentat. Amb menys diners s'han de pagar més pensions (pensions, tal i com s'ha vist, que cada cop són majors), és per això que s'han anat retirant diners del fons de reserva de forma incessant.

La comparativa amb Dinamarca que es fa al llarg de l'Annex 14, introduïda en l'Annex 14.1 on es descriuen les diferències més significatives, permet veure la situació respecte de la jubilació d'un dels països més rics i pròspers del món. Per exemple, les taxes d'atur actuals i històriques són realment baixes (Annex 14.4), però tot i això la societat està preocupada pel que fa al sosteniment de les pensions, si bé és cert que aquestes s'estructuren lleugerament de forma diferent a les espanyoles (els ciutadans danesos reben la pensió de jubilació de tres fonts diferents, tal i com explica l'Annex 14.2). Les facilitats governamentals per tenir fills descrites en l'Annex 14.1 (ajuts, permisos de maternitat, etc.) semblen ser insuficients. És per això que l'empresa "Spies" engegà una campanya sota el títol "Do it for Denmark!"⁶ ("Fes-ho per Dinamarca!") amb l'objectiu d'incentivar i promoure la natalitat entre els joves. A Espanya les facilitats i ajudes a les persones amb fills disten molt de les daneses, i personalment no he vist cap campanya que promogui la natalitat.

És per tot això que hom pot concloure que les pensions de jubilació a Espanya presenten un doble problema. O fins i tot triple.

- Per una banda hi ha l'envelliment demogràfic, així com un descens en la població. La situació danesa (lent creixement demogràfic descrit en l'Annex 14.3) no és gens millor que l'espanyola en aquest sentit. Europa és un continent envellit.
- Hi ha una mala conjuntura econòmica a Espanya, amb elevades taxes d'atur. En aquest sentit, a Dinamarca les taxes d'atur són més baixes (i les d'activitat més elevades), tal i com es descriu en l'Annex 14.4.

⁶ Spies Rejser (2014). Do it for Denmark! [Vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=vrO3TfJc9Qw>

Per tant, a Espanya coexisteixen el problema d'arrel que és demogràfic, i el problema conjuntural de l'economia. I el tercer problema:

- El tercer problema seria la gestió dels recursos financers que en fan les persones. Com s'ha vist en el gràfic 23, el 2014 només un 15'4% dels actius financers a Espanya eren fons de pensions i assegurances, respecte un 53'1% a Dinamarca o un 72'6% a Holanda.

Les mesures que s'han pres recentment i s'aniran prenent pretenen pal·liar la situació, racionalitzant les pensions de jubilació (mal que ens pesi) en funció de l'esperança de vida. Alternativament es podria retallar més l'ingrés disponible dels treballadors per donar-los-el als jubilats, o es podria retallar les pensions dels jubilats, però és evident que seria llargament més dolorós. Cal no obviar que el problema real de fons, com s'ha dit, és demogràfic; sobre qui es recolzarà el sistema actual en el futur? Les persones que es jubilaran en els propers cinc o deu anys no tindran problemes per cobrar una pensió de jubilació. Ara bé, en el llarg termini, en 25, 30, 35 anys i més, la situació necessàriament serà diferent. Els joves actuals (al voltant de 40 anys o menys) difícilment es puguin jubilar amb una pensió de jubilació com s'ha vingut fent fins l'actualitat. Això no vol dir que desapareixeran les pensions de jubilació, però sí que és cert que hi haurà d'haver un canvi de model que probablement sigui en la mateixa línia que el danès –l'Estat garanteix una pensió que per ella mateixa no és suficient per viure. Per tot això, malgrat només es tinguin vint-i-dos anys, hom afirma que més val començar a estalviar per al futur.

6. Bibliografía

Documents impresos

García, A., i Salinas, J. (1985). *Manual de Hacienda Pública: general y de España* (1a ed.).

Madrid: Tecnos.

Rodríguez, G., Arriba, A., Marbán, V., & Moreno-Fuentes, F. J. (2015). *ESPN Thematic Report on Social Investment Spain*.

Articles i treballs digitals

Ayuso, M., Guillén, M., & Valero, D. (2014). *Sostenibilidad del sistema de pensiones en España desde la perspectiva de la equidad y la eficiencia*. Recuperat de

http://www.ub.edu/irea/Seminari_2014/M.Ayuso.pdf

Banco de España. (2009). *La reforma del sistema de pensiones en España*. Recuperat de

http://www.bde.es/f/webbde/GAP/prensa/ficheros/es/mfo150409_notaservicioestudios.pdf

Centro de Investigaciones Sociológicas. (2015). *Barómetro de Julio 2015*. Recuperat de

<http://www.cis.es/cis/export/sites/default/->

[Archivos/Marginales/3100_3119/3104/es3104mar.pdf](http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3100_3119/3104/es3104mar.pdf)

de la Puente, M^a. L. (2010). *El sistema de atención a la salud en Cataluña: evolución y*

orientaciones estratégicas desde la perspectiva del Servicio Catalán de la Salud. Recuperat

de

http://catsalut.gencat.cat/web/.content/minisite/catsalut/publicacions/docs/arxiu/sistema_atencion_cast.pdf

de las Heras, A. (2012). *Pensiones, pensionistas y afiliados*. Recuperat de

<https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4014982.pdf>

- European Commission. (2012). *White Paper: An Agenda for Adequate, Safe and Sustainable Pensions*. Recuperat de <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0055:FIN:EN:PDF>
- Espinosa, M. A., & Russell, S. (1999). *Fully funded Social Security: now you see it, now you don't?* Recuperat de https://www.frbatlanta.org/-/media/Documents/research/publications/economic-review/1999/vol84no4_espinosa-russell.pdf?la=en
- INE. (2014). *Proyección de la Población de España 2014-2064*. Recuperat de www.ine.es/prensa/np870.pdf
- INVERCO. (2016). *Las instituciones de inversión colectiva y los fondos de pensiones*. Recuperat de <http://www.inverco.es/archivosdb/c89-ahorro-financiero-de-las-familias-iics-y-fp-2015.pdf>
- Legatum Institute. (2015). *The Legatum Prosperity Index*. Recuperat de http://media.prosperity.com/2015/pdf/publications/PI2015Brochure_WEB.pdf
- Lillo, J. M., & Rodríguez, M. del C. (2015). *Estadística De Gasto Sanitario Público 2013*. Recuperat de <http://www.msssi.gob.es/estadEstudios/estadisticas/docs/EGSP2008/egspPrincipalesResultados.pdf>
- Martínez, L. (2006). *Cuestiones en relación a la jubilación en el Sistema español de Seguridad Social*. Recuperat de http://www.empleo.gob.es/es/publica/pub_electronicas/destacadas/revista/numeros/ExtraSS06/Est04.pdf
- Secretaría de Estado de la Seguridad Social. (2006). *Informe a las cortes generales*. Recuperat de <http://www.seg-social.es/prdi00/groups/public/documents/binario/127562.pdf>
- Secretaría de Estado de la Seguridad Social. (2014). *Fondo de Reserva de la Seguridad Social*. Recuperat de <http://www.seg-social.es/prdi00/groups/public/documents/binario/197708.pdf>

Secretaría de Estado de la Seguridad Social. (2014). *Presupuestos de la Seguridad Social*.

Recuperat de <http://www.seg-social.es/prdi00/groups/public/documents/binario/178626.pdf>

Secretaría de Estado de la Seguridad Social. (2015). *Evolució mensual de las pensions del sistema*

de la Seguretat Social. Recuperat de [http://www1.seg-](http://www1.seg-social.es/ActivaInternet/groups/public/documents/rev_anexo/rev_034993.pdf)

[social.es/ActivaInternet/groups/public/documents/rev_anexo/rev_034993.pdf](http://www1.seg-social.es/ActivaInternet/groups/public/documents/rev_anexo/rev_034993.pdf)

UNAM. (2010). *Principales Modelos de Seguridad Social y Protección Social*. Recuperat de

<http://biblio.juridicas.unam.mx/libros/7/3120/4.pdf>

Pàgines web

Activa. (2015). *Disposiciones del Fondo de Reserva en 2015*. Recuperat de [http://www1.seg-](http://www1.seg-social.es/ActivaInternet/AfiliacionParo/REV_035037)

[social.es/ActivaInternet/AfiliacionParo/REV_035037](http://www1.seg-social.es/ActivaInternet/AfiliacionParo/REV_035037)

Denmark.dk. (2016). *Facts and statistics*. Recuperat de <http://denmark.dk/en/quick-facts/facts>

Eures Denmark. (2016). *Social security and insurance*. Recuperat de

<https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=9058&acro=living&lang=en&parentId=7840&countryId=DK&living>

Eures Denmark. (2016). *Working conditions*. Recuperat de

<https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=8365&acro=living&lang=en&parentId=7774&countryId=DK&living>

Eures Spain. (2016). *Working conditions*. Recuperat de

<https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=8387&acro=living&lang=en&parentId=7796&countryId=ES&living>

European Commission. (2015). *Projections*. Recuperat de

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2014/pdf/stat_annex_country_fiche_for_assumptions_report_en.xls

Eurostat. (2016). *Labour productivity per hour worked*. Recuperat de

<http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tsdec310>

- Expansión. (2016). *Tipos del BCE - Banco Central Europeo*. Recuperat de <http://www.datosmacro.com/tipo-interes/zona-euro>
- Freixa, E. (2015). Les pensions es mengen la reserva: La ‘guardiola’ dels jubilats va a ritme d’acabar-se el 2021, però l’Estat promet que ara la tocarà menys. *ARA*. Recuperat de http://www.ara.cat/economia/pensions-mengen-reserva_0_1326467388.html
- gotQuestions. (2016). *¿Cuál es la diferencia entre católicos y protestantes?* Recuperat de <http://www.gotquestions.org/Espanol/diferencias-catolicos-protestantes.html>
- INE. (2016). *Gasto público en educación en porcentaje del PIB, por país y periodo*. Recuperat de <http://www.ine.es/jaxi/tabla.do?path=/t42/p03/10/&file=03005.px&type=pcaxis&L=0>
- Life in Denmark. (2016). *Pension in Denmark*. Recuperat de <https://lifeindenmark.borger.dk/Pages/Pension-in-Denmark.aspx?NavigationTaxonomyId=d16c28e5-108b-4d03-9daf-1a0f0b9a8814>
- McCurry, J. (2013). Let elderly people “hurry up and die”, says Japanese minister: Taro Aso says he would refuse end-of-life care and would 'feel bad' knowing treatment was paid for by government. *The Guardian*. Recuperat de <http://www.theguardian.com/world/2013/jan/22/elderly-hurry-up-die-japanese>
- Ministerio de Empleo y Seguridad Social. (2016). *Bases y tipos cotización 2016*. Recuperat de http://www.seg-social.es/Internet_1/Trabajadores/CotizacionRecaudaci10777/Basesytiposdecotiza36537/index.htm
- Ministerio de Empleo y Seguridad Social. (2016). *Cuadro de la acción protectora*. Recuperat de http://www.seg-social.es/Internet_1/PortalEducativo/Profesores/DescripcionesdeProcedimientos/cuadroaccionprotectora/index.htm
- Ministerio de Empleo y Seguridad Social. (2016). *Estadísticas, presupuestos y estudios*. Recuperat de http://www.seg-social.es/Internet_1/Estadistica/Est/Pensiones_y_pensionistas/index.htm

Ministerio de Empleo y Seguridad Social. (2016). *Guía Laboral - Revalorización de pensiones*.

Recuperat de

http://www.empleo.gob.es/es/Guia/texto/guia_14/contenidos/guia_14_33_3.htm

Ministerio de Empleo y Seguridad Social. (2016). *Requisitos jubilación ordinaria*. Recuperat de

[\[social.es/Internet_1/Trabajadores/PrestacionesPension10935/Jubilacion/RegimenGeneral/Jubilacionordinaria/Requisitos/177422\]\(http://www.seg-social.es/Internet_1/Trabajadores/PrestacionesPension10935/Jubilacion/RegimenGeneral/Jubilacionordinaria/Requisitos/177422\)](http://www.seg-</p></div><div data-bbox=)

OECD. (2016). *Denmark*. Recuperat de <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/denmark/>

OECD. (2016). *Spain*. Recuperat de <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/spain/>

Troeltsch, E. (2011). *El protestantismo y el mundo moderno*. Recuperat de

<https://books.google.com/books?id=u3pbxVX8RMIC&pgis=1>

UOC. (2014). *Preposicions i locucions prepositives*. Recuperat de

<http://www.uoc.edu/serveilinguistic/criteris/gramatica/preposicions.html>

UPF. (2005). *Qüestions gramaticals*. Recuperat de https://www.upf.edu/leupf/04quest/32_8.htm

Wikipedia. (2016). *Instituto Nacional de la Salud (España)*. Recuperat de

[https://es.wikipedia.org/wiki/Instituto_Nacional_de_la_Salud_\(Espa%C3%B1a\)](https://es.wikipedia.org/wiki/Instituto_Nacional_de_la_Salud_(Espa%C3%B1a))

Wikipedia. (2016). *Preferencia por la liquidez*. Recuperat de

https://es.wikipedia.org/wiki/Preferencia_por_la_liquidez

Legislació digital

Espanya. Ley 27/2011, de 1 de agosto, sobre actualización, adecuación y modernización del sistema de Seguridad Social. (BOE [en línia], núm. 154, pàg. 1-35). < <http://www.seg-social.es/prdi00/groups/public/documents/normativa/150460.pdf>>. [Consulta: 19 octubre 2015].

Espanya. Ley 23/2013, de 23 de diciembre, reguladora del Factor de Sostenibilidad y del Índice de Revalorización del Sistema de Pensiones de la Seguridad Social. (BOE [en línia], núm. 309, pàg. 105137-105144). < <https://www.boe.es/boe/dias/2013/12/26/pdfs/BOE-A-2013-13617.pdf>>. [Consulta: 19 octubre 2015].

Espanya. Real Decreto Legislativo 1/1995, de 24 de marzo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores. (BOE [en línia], núm. 75, pàg. 1-78). < <https://www.boe.es/buscar/pdf/1995/BOE-A-1995-7730-consolidado.pdf>>. [Consulta: 25 febrer 2016].

Espanya. Real Decreto-ley 5/2013, de 15 de marzo, de medidas para favorecer la continuidad de la vida laboral de los trabajadores de mayor edad y promover el envejecimiento activo. (BOE [en línia], núm. 65, pàg. 21441-21474). < <https://www.boe.es/boe/dias/2013/03/16/pdfs/BOE-A-2013-2874.pdf>>. [Consulta: 19 octubre 2015].

Espanya. Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social. (BOE [en línia], núm. 261, pàg. 103291-103519). < <https://www.boe.es/boe/dias/2015/10/31/pdfs/BOE-A-2015-11724.pdf>>. [Consulta: 06 abril 2016].

Vídeos

Cbmed100 (Març 2013). Salvados Pensiones resumen [Vídeo]. Recuperat de

<https://www.youtube.com/watch?v=f15ZldMvX-E&nohtml5=False>

European Commission (Novembre 2011). Pensions [Vídeo]. Recuperat de

<http://ec.europa.eu/avservices/video/player.cfm?ref=I071478>

Gallard, I. & Montserrat, Ll. (Novembre 2015). Pensions, una qüestió vital [Vídeo]. Recuperat de

<http://www.tv3.cat/30minuts/reportatges/1969/Pensions-una-questio-vital>

Instituto BBVA de Pensiones (Novembre 2013). La realidad del Sistema Público de Pensiones en

España [Vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=jM2rtfjg56E>

La Vanguardia (Setembre 2012). ¿Están garantizadas las pensiones en España? [Vídeo]. Recuperat

de <https://www.youtube.com/watch?v=21VbLT5yK8k&nohtml5=False>

La Vanguardia (Octubre 2015). ¿Han mejorado las cuentas de la Seguridad Social? [Vídeo].

Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=JY9MT_DghwE

Spies Rejser (Març 2014). Do It For Denmark! [Vídeo]. Recuperat de

<https://www.youtube.com/watch?v=vrO3TfJc9Qw>

TheVedicObserver (Setembre 2014). El futuro del sistema público de pensiones [Vídeo]. Recuperat

de <https://www.youtube.com/watch?v=wwL5i2UHXiQ&nohtml5=False>

Annexos

Annex 1: recomanacions del *Pacto de Toledo*

De les quinze recomanacions que es formularen en el *Pacto de Toledo* a data d'abril de 1995, destaquen:⁷

- ✓ Separació i clarificació de les fonts de finançament. El finançament de les prestacions contributives dependrà bàsicament de les cotitzacions socials, i el finançament de les prestacions no contributives i universals, com per exemple la sanitat i altres serveis socials, exclusivament de la imposició general.
- ✓ Es constituïran unes reserves. Els excedents, en moments de bonança, s'utilitzaran per constituir fons d'equilibri que permetin actuar en els moments més depressius del cicle econòmic.
- ✓ Millora dels mecanismes de recaptació i de lluita contra la economia submergida.
- ✓ Foment, mitjançant incentius fiscals, de la promoció de sistemes voluntaris complementaris a la protecció social.
- ✓ Revalorització automàtica de les pensions.
- ✓ Creació cada cinc anys per part del Congrés dels Diputats d'una Ponència que estudiï el present i el futur del sistema de la Seguretat Social.

⁷ Espanya. Aprobación por el pleno del congreso de los diputados del texto aprobado por la comisión de presupuestos en relación con el informe de la ponencia para el análisis de los problemas estructurales del sistema de la seguridad social y de las principales reformas que deberán acometerse. (BOCG [en línea], núm. 134, 12-04-1995, pàg. 1-50). <<http://www.in-formacioncgt.info/legislacion/acuerdos-marco/pacto-toledo.pdf>>. [Consulta: 31 de març 2016].

Annex 2: períodes cotitzats i edat de jubilació

La següent taula clarifica l'edat exigida per jubilar-se d'acord amb els períodes cotitzats, depenent de l'any:

ANY	PERÍODES COTITZATS	EDAT EXIGIDA
2013	35 anys i 3 mesos o més	65 anys
	Menys de 35 anys i 3 mesos	65 anys i 1 mes
2014	35 anys i 6 mesos o més	65 anys
	Menys de 35 anys i 6 mesos	65 anys i 2 mesos
2015	35 anys i 9 mesos o més	65 anys
	Menys de 35 anys i 9 mesos	65 anys i 3 mesos
2016	36 anys o més	65 anys
	Menys de 36 anys	65 anys i 4 mesos
2017	36 anys i 3 mesos o més	65 anys
	Menys de 36 anys i 3 mesos	65 anys i 5 mesos
2018	36 anys i 6 mesos o més	65 anys
	Menys de 36 anys i 6 mesos	65 anys i 6 mesos
2019	36 anys i 9 mesos o més	65 anys
	Menys de 36 anys i 9 mesos	65 anys i 8 mesos
2020	37 anys o més	65 anys
	Menys de 37 anys	65 anys i 10 mesos
2021	37 anys i 3 mesos o més	65 anys
	Menys de 37 i 3 mesos	66 anys
2022	37 anys i 6 mesos o més	65 anys
	Menys de 37 anys i 6 mesos	66 anys i 2 mesos
2023	37 anys i 9 mesos o més	65 anys
	Menys de 37 anys i 9 mesos	66 anys i 4 mesos
2024	38 o més anys	65 anys
	Menys de 38 anys	66 anys i 6 mesos
2025	38 anys i 3 mesos o més	65 anys
	Menys de 38 anys i 3 mesos	66 anys i 8 mesos
2026	38 anys i 3 mesos o més	65 anys
	Menys de 37 anys i 3 mesos	66 anys i 10 mesos
A partir de 2027	38 anys i 6 mesos o més	65 anys
	Menys de 38 anys i 6 mesos	67 anys

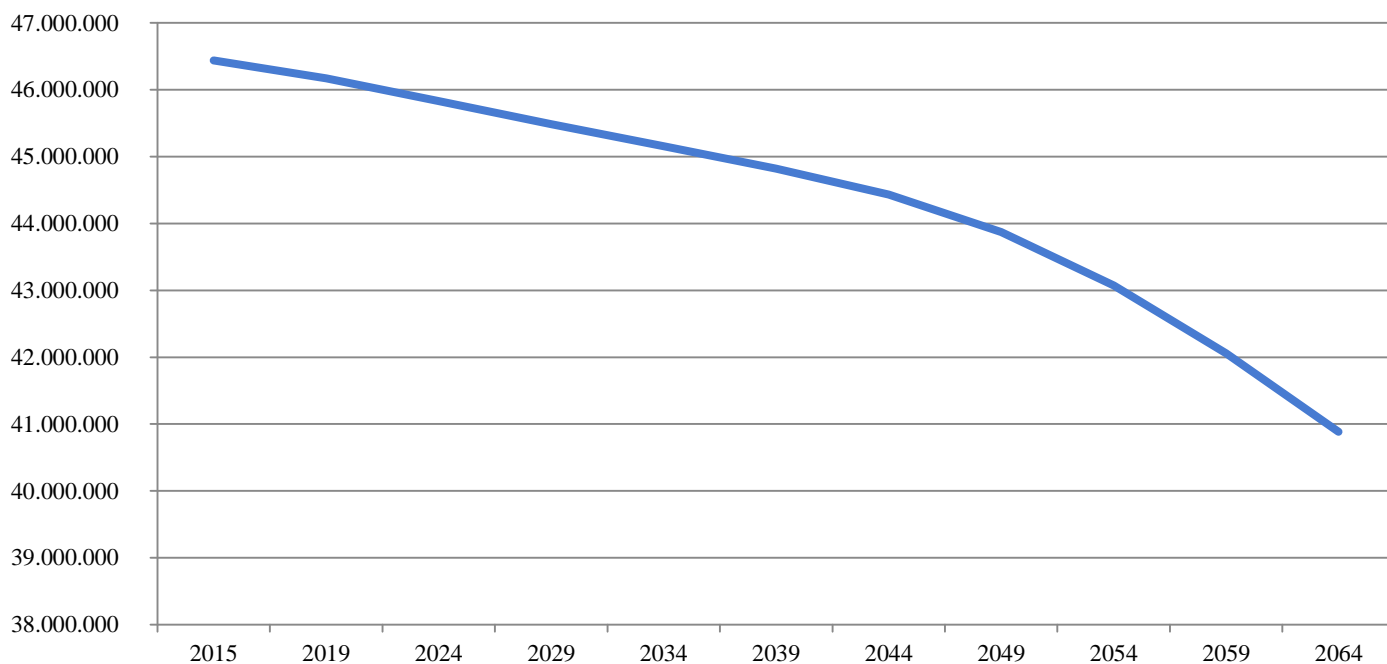
Taula: Períodes cotitzats i edat de jubilació.

Font: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. Elaboració pròpia.

Annex 3: evolució demogràfica segons l'INE

D'acord amb les dades ofertes per l'INE, la previsió de l'evolució demogràfica hauria de seguir la següent corba mostrada en el gràfic A.1:

Gràfic A.1: Previsió de l'evolució demogràfica segons INE

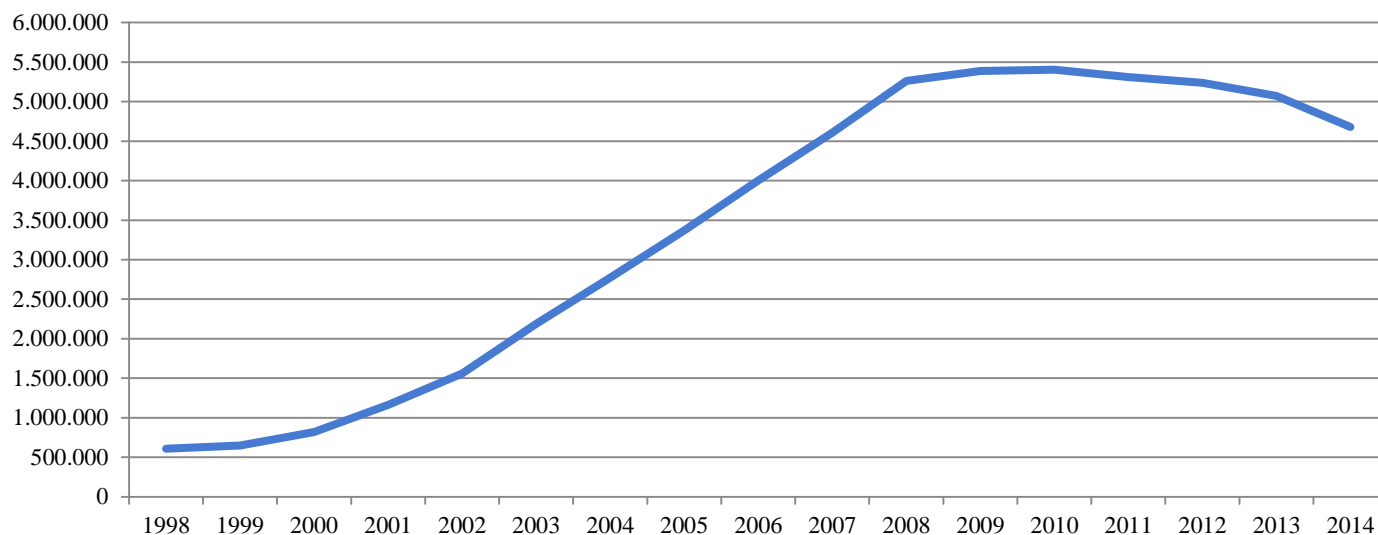


Font: INE. Elaboració pròpia.

L'INE pronostica que el 2064 no s'arribarien als 41 milions de persones a Espanya. Aquesta previsió és totalment atterradora, ja que preveu un important descens en la població. No obstant, i en aquest específic cas, cal tenir en compte que la simulació estadística que fa l'INE es basa en el supòsit que les tendències demogràfiques actuals es mantenen, i per tant, tal i com descriuen en la pròpia pàgina web, manté invariable la xifra d'immigració en 332.522 persones. És a dir, suposa una entrada d'immigrants pel llarg termini igual a 332.522. No sembla un supòsit del tot realista ni gaire probable, i menys si es comparen les previsions demogràfiques que fa l'INE amb les de l'Eurostat. Inicialment, l'Eurostat fa diferents projeccions en funció del supòsit. En el treball s'explica que s'agafen les titulades *main scenario*, i es mostra com varien les dades en funció dels supòsits.

Annex 4: immigració i emigració

Gràfic A.2: Evolució de la immigració a Espanya

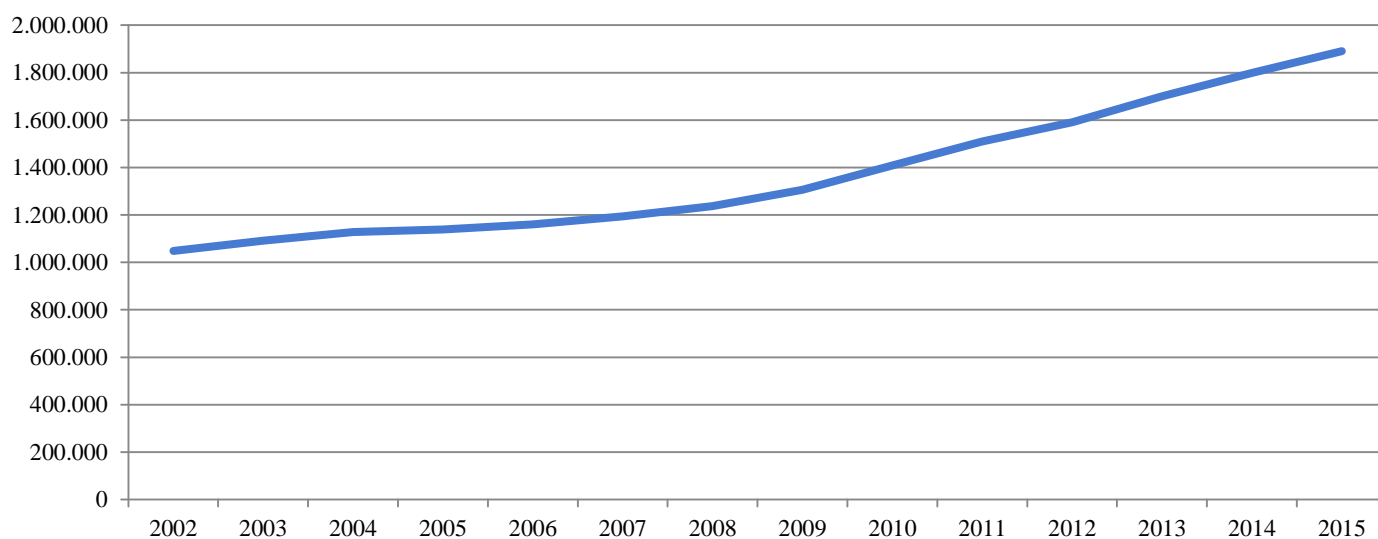


Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Es veu una clara correlació entre l'increment en la població total a Espanya, i la xifra d'immigrants que arribaren. A partir de l'any 2002 la població espanyola comença un incessant augment fins el 2012, any a partir del qual la xifra d'immigrants comença a reduir-se sensiblement. En aquest cas, el descens comença a iniciar-se en els primer anys de la crisi, veient-se, clarament, com el 2014 la corba és decreixent.

Una altra aproximació demogràfica interessant és l'evolució de l'emigració mostrada en el gràfic A.3, que es pot ajustar a partir de l'evolució del nombre de persones inscrites en el CERA, que és el Cens Electoral de Residents Absents que viuen a l'estranger (dades a 31 de desembre de cada any).

Gràfic A.3: Evolució de les persones inscrites en el CERA

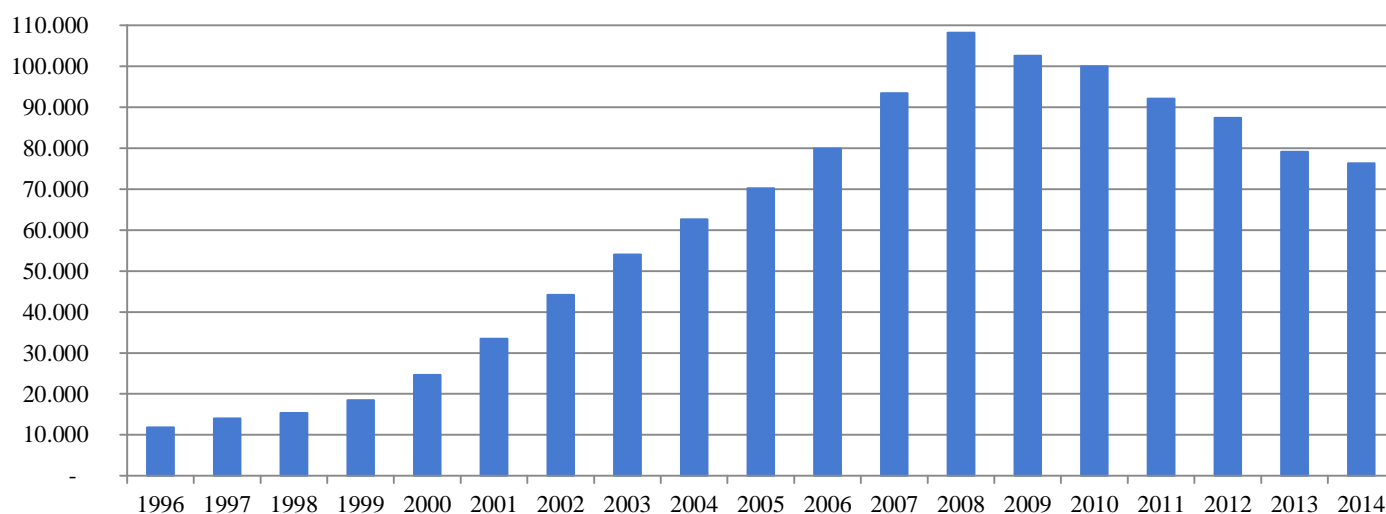


Font: INE. Elaboració pròpia.

Entre els anys 2002 i 2007 l'increment va ser molt suau, de tan sols 145.434 persones. A partir d'aquest any l'ascens es produeix de forma més pronunciada, amb un increment entre 2008 i 2015 de 653.143 persones, fruit de l'actual crisi. Amb aquestes dades en la mà, doncs, es pot afirmar que hi ha hagut un important flux d'emigrants en els darrers anys, així com una notable reducció en l'arribada d'immigrants, com s'ha vist anteriorment. Veient com terminen les dues sèries, hom pot intuir que la xifra d'inscrits en el CERA continuarà augmentant, així com continuarà una tendència a reduir-se les xifres d'immigrants, que en l'actualitat se situen entorn als 4'5 milions.

Annex 5: naixements de mare estrangera

Gràfic A.4: Xifra de naixements de mare estrangera

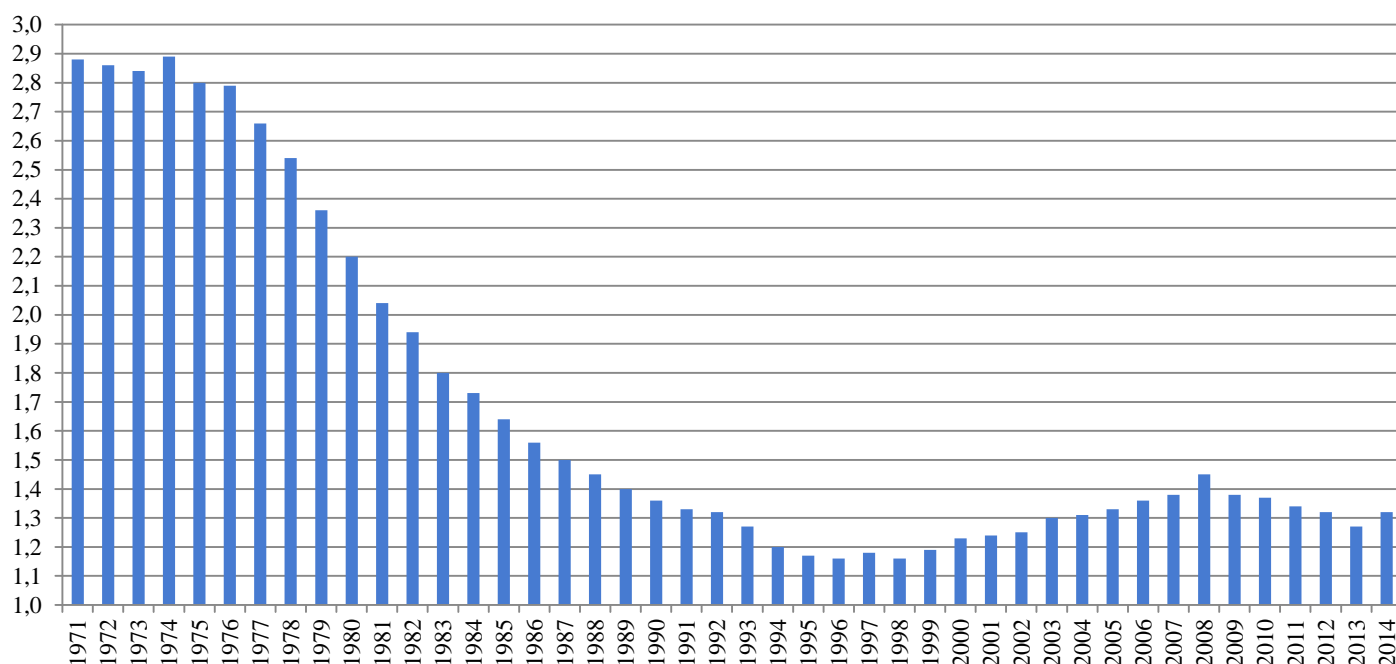


Font: INE. Elaboració pròpia.

Es veu clarament com el nombre total de naixements augmenta de la mateixa manera que augmenten els naixements de mare estrangera, i disminueixen seguint el mateix patró. Per exemple, el repunt més pronunciat del passat recent en la xifra total de naixements el es troba el 2008, any que també és el màxim en el nombre de naixements de mare estrangera. És assumible, per tant, que l'increment en els nounats es degué a la immigració, de la mateixa manera que la seva reducció es deu al descens d'arribada d'immigrants. Aquest mateix fet s'ha vist anteriorment en les xifres totals de població, quan aquesta augmentava i/o disminuïa d'acord amb l'arribada d'immigrants.

Annex 6: com ha evolucionat el nombre mitjà de fills per dona

Gràfic A.5: Evolució del nombre mitjà de fills per dona



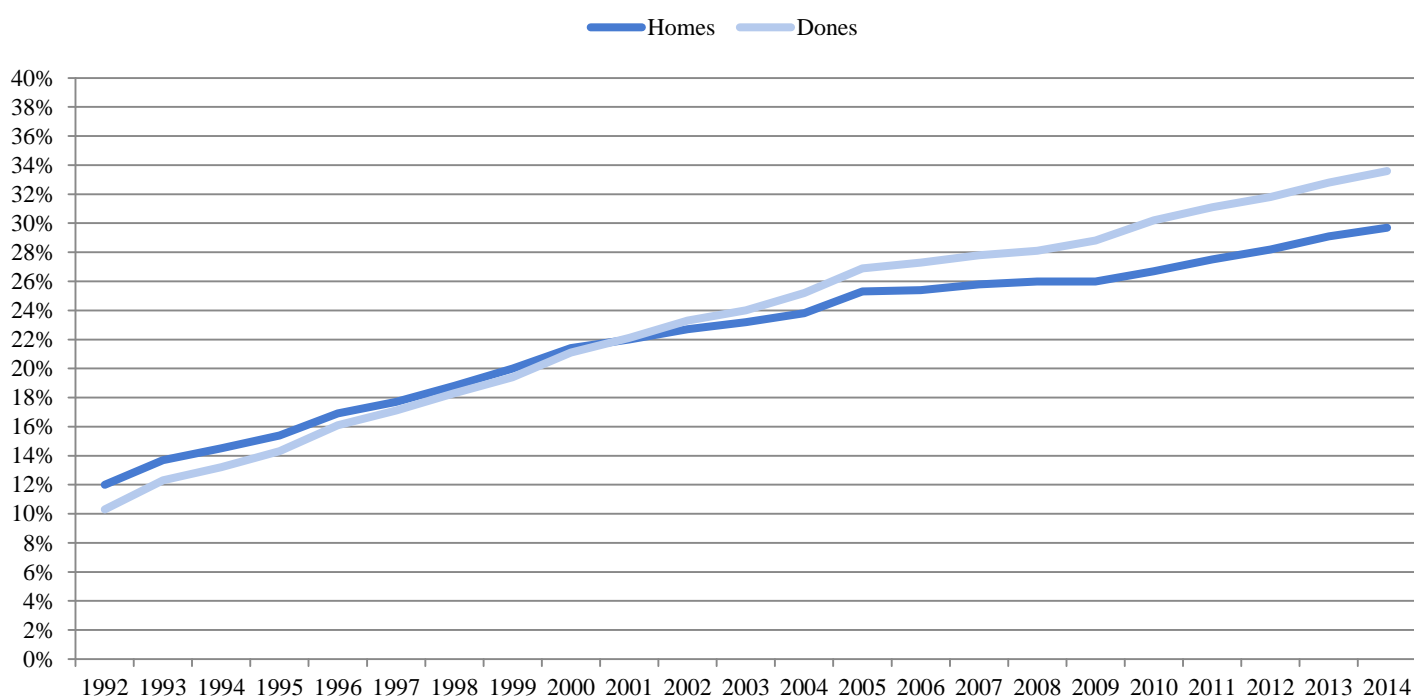
Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Tal i com es veu en la sèrie anterior, el nombre mitjà de fills per dona s'ha reduït estrepitosament. A l'inici de la dècada dels anys 70, la mitjana de fills per dona fregava els tres. En 1982 ja no s'arribaren a la xifra de dos fills, no assolint-se, per tant, l'anteriorment mencionat relleu generacional. El mínim de la sèrie històrica es troba en els anys compresos entre el 1995 i el 1998, quan el nombre mitjà de fills fou de poc més d'1. D'ençà, la tendència ha millorat lleugerament, tot i que clarament les xifres mostren que cada cop es tenen menys fills.

Annex 7: canvi de rol de la dona

Mentre que històricament la dona s'havia dedicat clarament a tenir cura dels fills i de la llar, aquest paper ha canviat i està canviant clarament. Cada cop més la dona cerca desenvolupar-se en el món laboral, crear una trajectòria professional. Aquest fet el podem trobar en que cada vegada hi ha més dones amb títols d'educació terciària.⁸ La proporció d'homes també ha augmentat, és a dir, que cada vegada més s'inverteix en capital humà. Aquest augment, no obstant, ha sigut major en el cas de les dones, que partien de percentatges inferiors, i en l'actualitat suposen un major percentatge que els homes, tal i com mostra la següent sèrie del gràfic A.6:

Gràfic A.6: Evolució de la població amb educació terciària

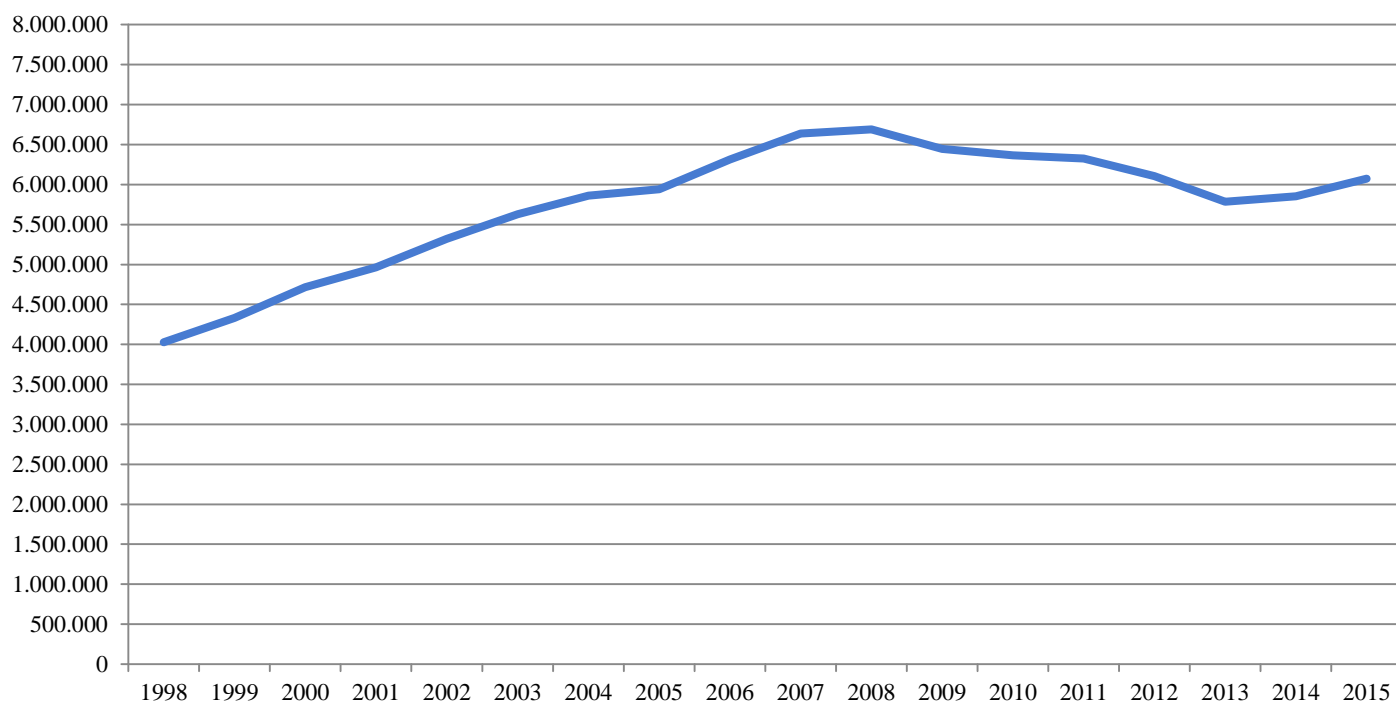


Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

La línia que es dibuixa és de clar ascens, el que vol dir que cada vegada s'inverteix més temps, esforços i recursos en l'educació. És a dir, cada vegada més s'està treballant per aconseguir millores professionals, en detriment d'aconseguir una major conciliació familiar. Tal i com s'havia avançat, l'augment percentual de dones amb educació terciària ha sigut superior que en el cas dels homes. D'acord amb la sèrie, l'any 1992 un 10% de les dones tenia estudis superiors, mentre que en l'actualitat supera el 30%. Pel que fa als homes, aquests han crescut d'un 12% a un 30%. Aquest canvi de rol també s'evidencia quan mirem dades sobre dones que treballen a temps complert, és a dir, que treballen quaranta hores setmanals, que és la duració màxima de la jornada ordinària de treball efectiu tenint en compte el còmput anual, tal i com reflecteix el *Real Decreto Legislativo 1/1995, de 24 de marzo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores*, capítol II, secció 5^a, article 34. El gràfic A.7 mostra la seva evolució des de l'any 1998:

⁸ S'entén per educació terciària tota aquella que és post-secundària, i.e. Universitats, Escoles Superiors, Formació Professional, etc.

Gràfic A.7: Evolució de les dones amb feina a temps complert



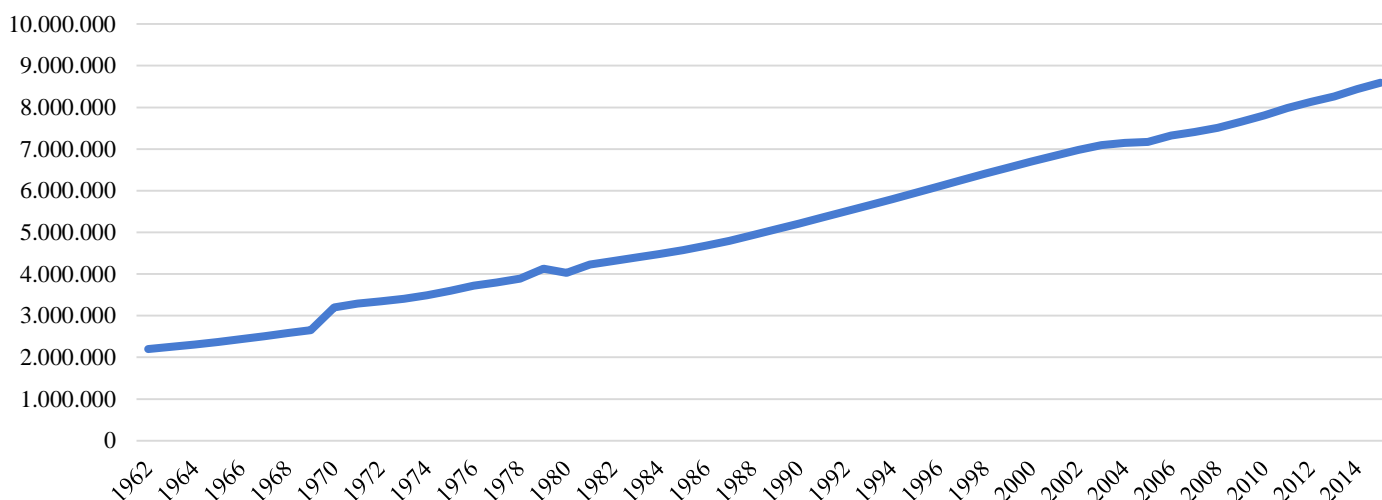
Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

S'evidencia un clar increment en el nombre de dones amb feina a temps complert des de l'any 1998 fins el 2008, tot i que el 2005 s'observa un lleuger descens. La xifra es redueix notablement a partir del 2008, i fins l'any 2013, seguint, lògicament, una línia idènticament oposada a l'evolució de les taxes d'atur: quan l'atur augmenta a partir del 2008, la xifra de dones amb feines a temps complert es redueix. A partir de l'any 2013 es dibuixa un lleuger repunt en les xifres. En valors, en 1998 hi havia 4 milions de dones amb feines *full-time*, mentre que el 2008, punt màxim de la sèrie històrica, n'hi havia gairebé 6'7 milions. En 2013 la xifra es reduí fins als 5'8 milions, i les últimes dades del quart trimestre de 2015 foren de 6'1 milions –notar que les dades de la sèrie són la mitjana dels quatre trimestres.

Annex 8: evolució i previsió de potencials pensionistes jubilats

En el gràfic A.8 es pot veure com ha evolucionat la xifra de persones amb 65 anys o més, i que per tant són pensionistes jubilats amb molta probabilitat. La línia és totalment explícita: hi ha hagut, hi està havent i hi haurà un augment de persones de 65 anys i més molt important. Cal destacar que respecte a persones de 80 anys i més, les dades no apareixen fins el 1970.

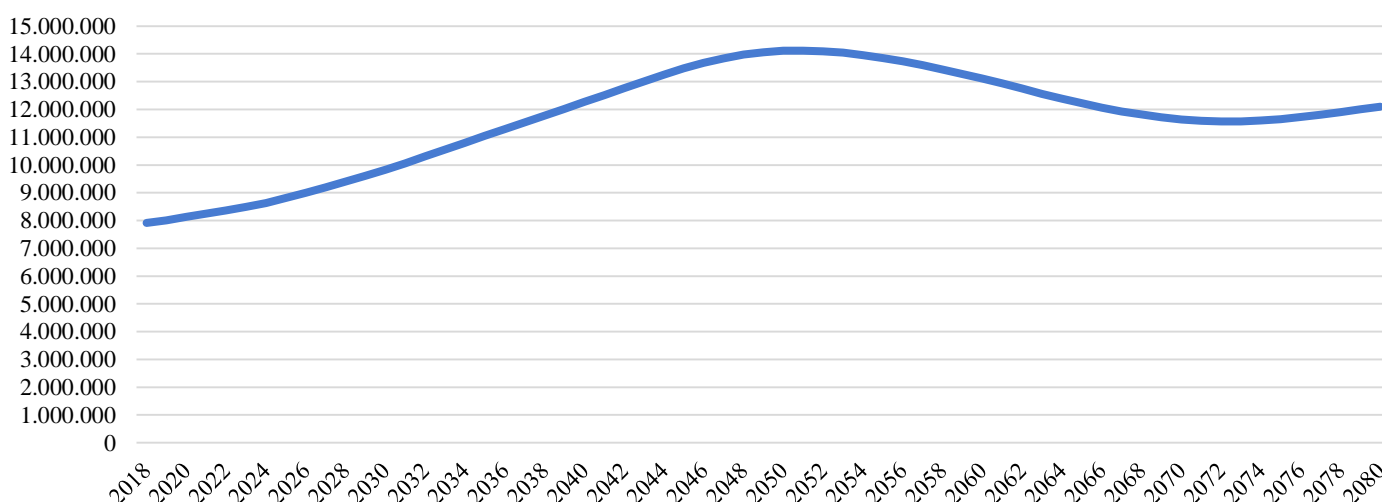
Gràfic A.8: Evolució de persones amb 65 anys o més



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

La previsió que mostra el gràfic A.9 ve a constatar l'augment del nombre de persones que amb molta probabilitat siguin jubilats. Cal matisar que en la previsió s'han agafat les xifres de persones de 67 anys i més ja que, tal i com s'ha descrit en el punt 3.2., aquesta serà la nova edat legal de jubilació.

Gràfic A.9: Previsió de l'evolució de persones amb 67 anys o més



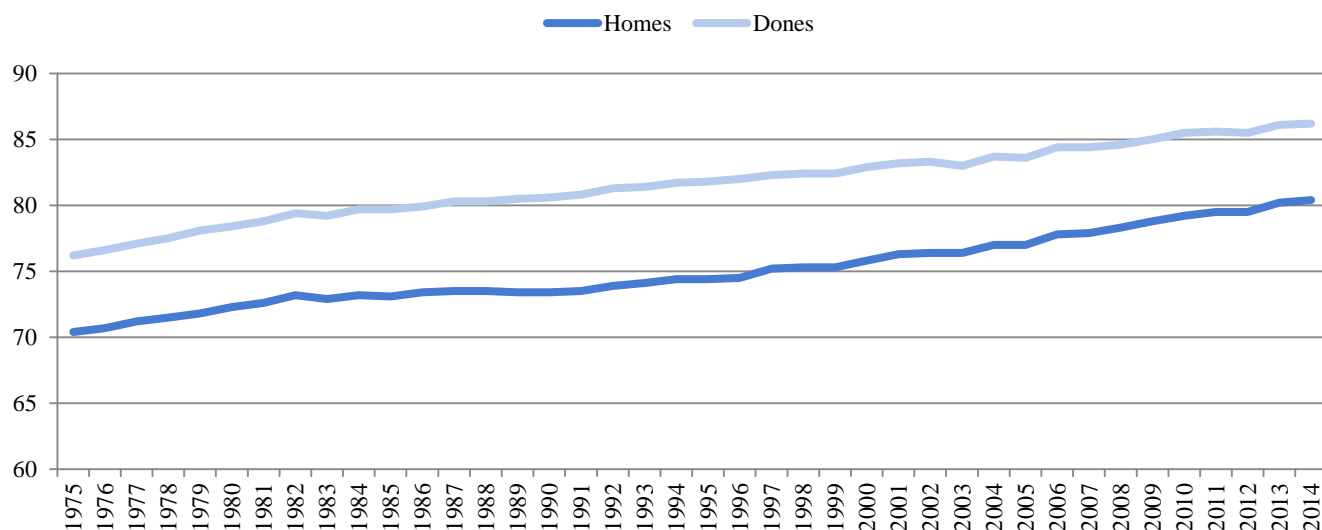
Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

A mitjans del segle XXI es preveu que a Espanya hi hagi més de 14 milions de persones que legalment puguin estar jubilades. Aleshores, la xifra de població en edat de treballar seria de poc més de 24 milions de persones. Aquesta no deixa de ser una forma més de veure les magnituds del problema de l'actual sistema de pensions.

Annex 9: evolució de l'esperança de vida

Si l'any 1975 l'esperança de vida al néixer global era de 73'4 anys, vint anys després aquesta era de 78'2 anys, mentre que en l'actualitat l'esperança de vida global és de 80'4 anys.

Gràfic A.10: Evolució històrica de l'esperança de vida al néixer (en anys)



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Es veu com clarament l'esperança de vida al néixer ha seguit una tendència a l'alça ininterrompudament. Com s'ha descrit, l'augment de l'esperança de vida així com també la reducció en les taxes natalitat són dos factors claus a l'hora d'entendre l'envelliment demogràfic que Espanya (i Europa) està patint.

Annex 10: *White Paper*

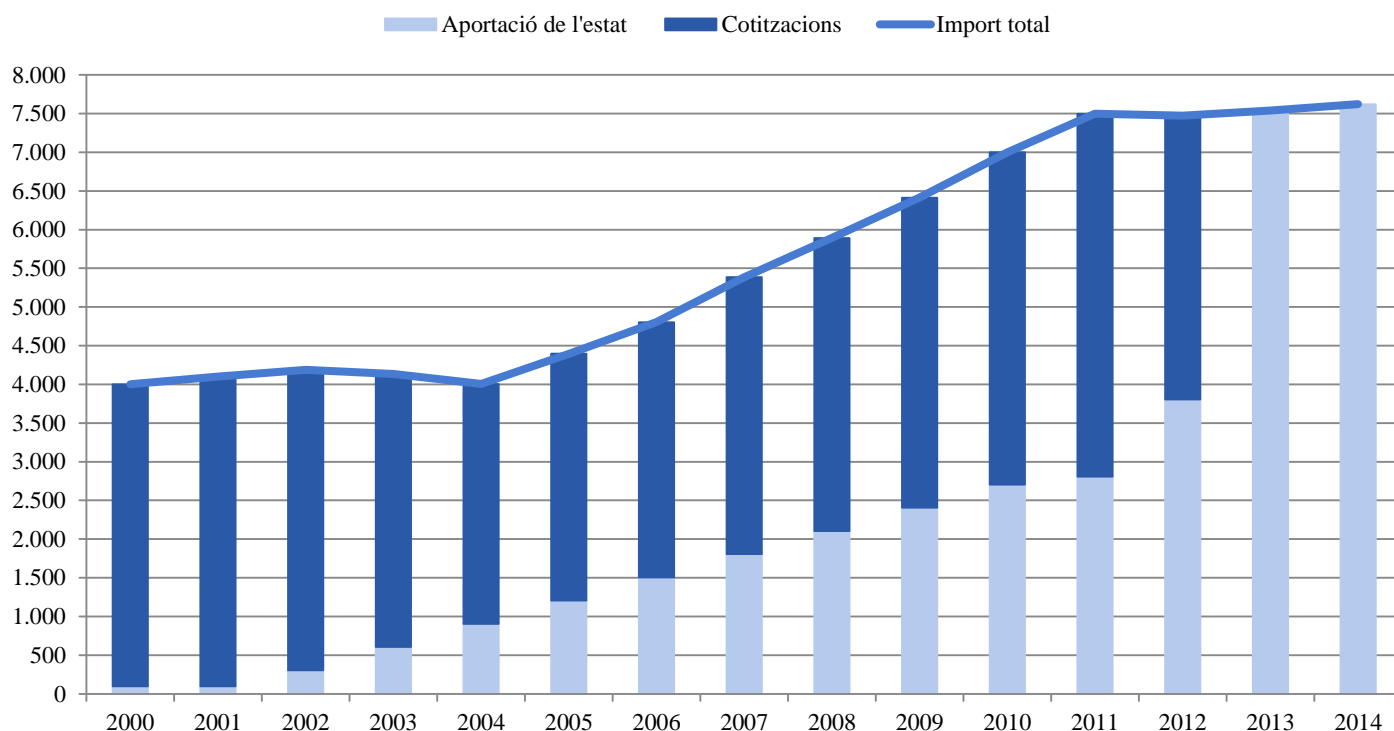
En aquest document, entre d'altres qüestions, es destaquen les últimes reformes que han tingut lloc a Espanya:

- Reforma de les pensions de 2010/2011 que incrementa l'edat de jubilació dels 65 als 67 anys (implementació progressiva entre el 2013 i el 2027). Amb aquesta reforma s'està intentant prorrogar o retardar el pagament de les pensions de jubilació, estenent d'aquesta manera el període d'activitat laboral.
- Increment en el nombre d'anys, de 35 a 37, a cotitzar per rebre una pensió completa. Aquest punt segueix en la línia del punt anterior, ja que s'allarguen el nombre d'anys a cotitzar, aconseguint-se una major entrada de diners per a la Seguretat Social (s'ha de cotitzar dos anys més).
- Edat de jubilació anticipada incrementada dels 61 als 63 anys. S'incrementa l'edat de jubilació anticipada dificultant-ne així l'accés, amb l'objectiu d'aconseguir una major vida laboral. Aquest punt lliga amb el que ve a continuació.
- Més penalitzacions en jubilacions anticipades. Amb això s'intenta desincentivar les jubilacions anticipades, essent l'objectiu que la gent cotitzi durant alguns anys més per tal d'alleugerir la càrrega sobre les pensions públiques.
- Increment en el nombre d'anys cotitzats tinguts en compte per calcular la base de la pensió de 15 a 25 anys el 2022. Es pretén allargar la vida laboral del treballador, i una de les maneres és allargant els anys per calcular la base reguladora.
- Introducció d'un factor de sostenibilitat a partir del 2027 amb revisions quinquennals. Es lliguen les pensions a l'esperança de vida estimada, ajustant la quantia de la pensió en funció de la mateixa esperança de vida. La idea és que al viure més anys, cada any es cobri una mica menys per controlar la despesa en pensions.
- Aprovació el 28/10/2011 de l'estratègia "55 y más" que pretén:
 - incrementar la taxa d'ocupació i redueix l'atur entre aquest grup
 - ajudar a mantenir les feines
 - millorar les condicions de treball
 - fomentar la reincorporació en el mercat laboral

Annex 11: complements a mínims

A partir de l'any 2013 és l'Estat qui assumeix el ple finançament dels complements a mínims, motiu pel qual s'incrementen les transferències corrents de l'Estat a la Seguretat Social (aquestes transferències el 2012 eren de 9.000 milions, mentre que el 2013 augmentaren fins a gairebé 16.000 milions d'euros). D'aquesta manera es dona compliment a la recomanació primera del *Pacto de Toledo* sobre separació i clarificació de les fonts de finançament. En aquest sentit, s'ha passat d'un import total de complements a mínims de 4.000 milions d'euros l'any 2000, a 7.600 milions el 2014. I el seu finançament ha passat que les cotitzacions suportaven el 98% del total dels complements el 2000, a que l'Estat financi el 100% des del 2013. Entremig dels dos anys, l'any 2007, l'aportació de l'Estat era del 34%, mentre que el 66% restant reposava sobre les cotitzacions. El 2007 l'import de complements a mínims fou de 5.400 milions d'euros. Quan una persona, per exemple, que hagi complert els 65 anys i tingui un cònjuge al seu càrrec, la seva pensió de jubilació anual siguis inferior a 10.960'60 euros, la diferència que hi hagi es compensarà amb el que s'ha descrit com a complement a mínims.⁹

Gràfic A.11: Evolució dels complements a mínims (en milions d'euros)



Font: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. Elaboració pròpia.

⁹ Veure les diferents combinacions que atorguen dret a un complement a mínims: Ministerio de Empleo y Seguridad Social. (2016). *Guía Laboral – Revalorización de pensiones*. Recuperat de http://www.empleo.gob.es/es/Guia/texto/guia_14/contenidos/guia_14_33_3.htm

Annex 12: qui paga l'assistència sanitària?

Tal i com apunta l'informe d'Estadística de Despesa Sanitaria Pública del 2013 del Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, el 2013 un 92% d'aquesta despesa l'afrontaren les Comunitats Autònomes, mentre que la Seguretat Social n'afrontà un 2'3%. Les mútues de funcionaris suportaren un 3'5%, i l'Administració Central un 1'1%. Dels 61.710 milions destinats a assistència sanitària, gairebé 57.000 milions els suportaren les diferents Comunitats, mentre que el pes de la Seguretat Social fou lleugerament inferior als 1.500 milions d'euros. La següent taula mostra l'evolució de la despesa sanitària entre els anys 2009 i 2013 (mereix ésser destacat també la reducció en la despesa en sanitat, que ha passat dels 70.579 milions el 2009, a 61.710 milions el 2013):

Despesa sanitària segons classificació sectorial (en milions d'euros)

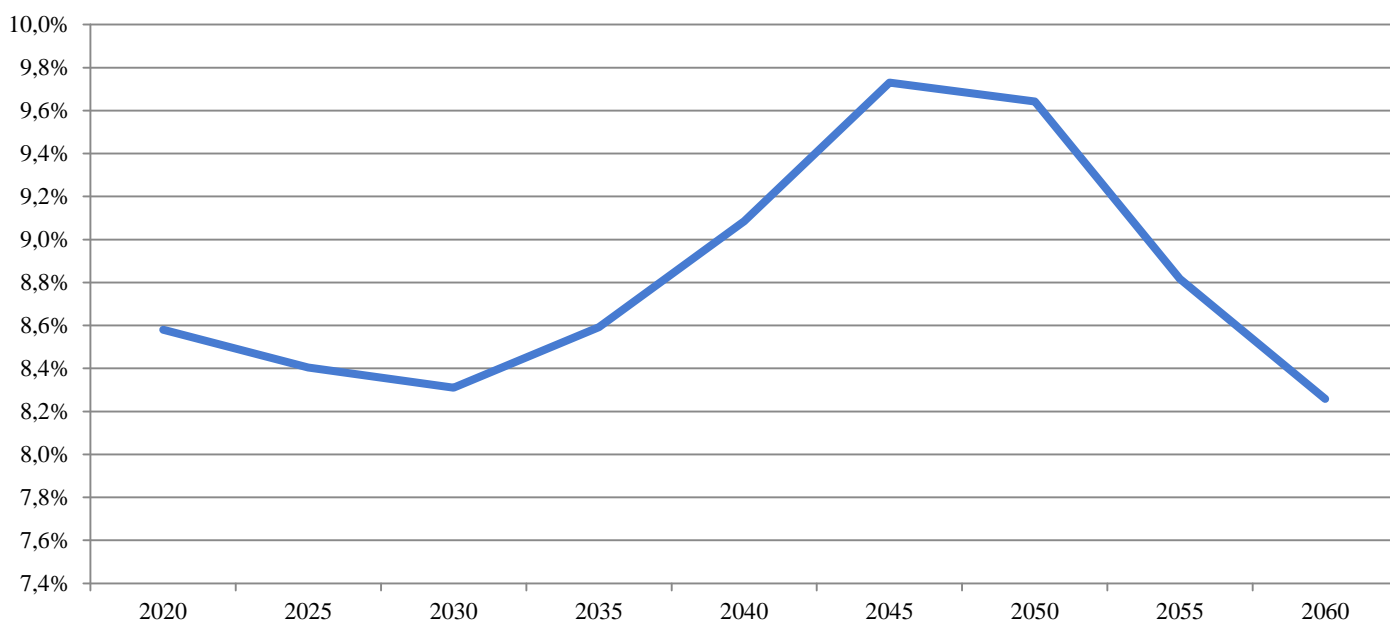
Any	CCAA	Administració Central	Seguretat Social	Mútues de Funcionaris	Corporacions locals	Ceuta	Total
2009	64.387	1.217	1.625	2.054	1.277	19	70.579
2010	63.718	906	1.692	2.076	1.008	17	69.417
2011	62.593	831	1.610	2.085	915	16	68.050
2012	59.094	726	1.434	2.094	789	15	64.152
2013	56.746	697	1.443	2.131	690	3	61.710

Font: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Elaboració pròpia.

En relació amb els gràfics 19 i 20 vistos en el punt 4.2. del treball, destaca de forma notable el descens tant en ingressos com en despeses de l'any 2001. La causa rau en l'assistència sanitària; aquell any, tal i com em confirmà un funcionari de la Intervención General de la Seguridad Social, es produí el traspàs de competències en aquesta matèria de la Seguretat Social a les Comunitats Autònomes. Algunes CCAA històriques la gestionaven amb anterioritat, com és el cas català, on el Servei Català de la Salut porta gestionant l'assistència sanitària des del 1981, o l'Osakidetza-Servicio Vasco de Salud, des del 1984. Aquell any, deu CCAA reberen el traspàs en assistència sanitària, el que explica la reducció en la despesa de la Seguretat Social (la despesa en assistència sanitària passà dels gairebé 30.000 milions d'euros el 2001, als 5.000 milions el 2002), i també la reducció en els ingressos per mitjà de les transferències corrents de l'Estat (de 31.000 milions d'euros el 2001, a menys de 8.000 milions el 2002).

Annex 13: previsió del pes en pensions de jubilació sobre el PIB

Gràfic A.12: Previsió del percentatge de despesa en pensions de jubilació sobre el PIB



Font: Comissió Europea. Elaboració pròpia.

La previsió de la despesa que suposarien les pensions de jubilació en percentatge respecte del PIB mostra un lleuger descens en el mitjà termini, mentre que a partir de l'any 2030 aquest percentatge augmentaria de forma notable fins arribar a la xifra del 9'7% del PIB el 2045. A partir de 2050, aquest percentatge començaria a reduir-se, arribant a 2060 en percentatges similars als actuals. En termes comparatius, l'educació a Espanya l'any 2012 va suposar un 4'4% del PIB, d'acord amb l'INE –la despesa percentual en pensions de jubilació pel mateix any sobre el PIB fou del 6'6%. És evident que les pensions, i en particular les de jubilació, suposen una gran despesa per a l'Estat, i, tal i com s'ha vist en el gràfic anterior, es preveu un important augment essencialment degut als increments en el nombre de persones jubilades i a que cada vegada més s'allarga l'esperança de vida.

Annex 14: el cas danès

Annex 14.1: breu comparativa entre Espanya i Dinamarca.

Per analitzar quin és el problema del sistema públic de pensions, he cregut interessant aprofitar la meua experiència Erasmus a Dinamarca, un dels països referència a nivell mundial. D'acord amb el *Legatum Institute* del Regne Unit, en l'Índex de Prosperitat del 2015 Dinamarca ocupa la tercera posició, mentre que Espanya la 24 d'un total de 142 països. L'índex té en compte la situació econòmica del país, així com també l'accés a l'assistència mèdica o l'educació, les llibertats personals o la seguretat.

Cal tenir en compte les més que evidents diferències entre ambdós països, destacant entre elles la distància entre les cultures: una de les diferències culturals principals i que probablement hagin tingut un major efecte en el desenvolupament de les societats es troba en la religió. Mentre que a Espanya la immensa majoria de la població es declara catòlica (d'acord amb el CIS de juliol de 2015, un 70'6%), la societat danesa de forma majoritària també es declara protestant (d'acord amb la pàgina oficial de Dinamarca, un 90%). Un dels punts on es troba una important diferència entre ambdues branques del Cristianisme, a part, evidentment, de la figura del Papa (per als catòlics aquest és infal·libre quan parla *ex cathedra* i és el cap visible de l'Església, mentre que per als protestants cap ésser humà és infal·libre, essent Crist el cap de l'Església), o de la decoració en les Esglésies (en les catòliques destaquen pintures, escultures o mosaics sobre la vida de Crist, així com dels Sants, mentre que en les protestants l'interior és més auster en aquests sentit) rau en la Salvació. Per als catòlics la Salvació arriba del penediment dels pecats comesos, de la creença i de la fe en les promeses de Déu, així com del temor a la seva ira, mentre que se n'espera la seva misericòrdia. Un dels exemples més clars en aquesta línia el es pot trobar en les donacions a l'Església que feien els Reis abans de morir. En canvi per als protestants la Salvació emana de la predestinació. És a dir, que al néixer tindràs el que hagi de tenir, i per saber si Déu et salva, cal treballar i esforçar-se per conèixer el teu destí. Si aconsegueixes èxits serà la senyal que Déu és amb tu, per aquest motiu l'esforç i el treball és el camí per conèixer la teua salvació. Com a últim apunt al respecte, destacar que un dels diversos motius que hi hagueren darrere la Reforma Protestant fou la corrupció que hi havia en el clergat religiós, com per exemple la venda d'Indulgències dels pecats.

També destaca la notable diferència en població: Espanya té un total d'uns 46 milions d'habitants, mentre que a Dinamarca la xifra es d'uns 5'6 milions, vuit vegades inferior. Una altra diferència significativa que potencialment pot afectar el desenvolupament demogràfic és la baixa maternal. Pel cas espanyol, l'Estatut dels Treballadors contempla la suspensió amb reserva de lloc de treball durant setze setmanes ininterrompudes, tot i que aquest període es podrà distribuir a opció de la interessada sempre que sis setmanes siguin immediatament posteriors al part. La CE elabora des del juliol del 2014 un estudi sota el títol "ESPN Thematic Report on Social Investment" (ESPN es l'acrònim per *European Social Policy Network*) amb l'objectiu d'oferir informació i recomanacions sobre polítiques socials en els països de la UE. Pel cas concret espanyol, i específicament les baixes per maternitat, l'estudi conclou que hi ha hagut un estancament en el progrés de baixes parentals. L'estudi destaca també l'increment de la dona en el mercat laboral en les últimes dècades, malgrat la seva taxa d'activitat segueix sent inferior a la dels homes. Apunta a aquest increment com un dels principals motius que expliquen que Espanya tingui una de les taxes de fertilitat més baixes d'Europa. Tornant a la baixa per maternitat, en el cas danès aquesta ascendeix a cinquanta setmanes: quatre setmanes d'excedència abans de la data de naixement esperada; catorze setmanes de baixa laboral després del naixement; i finalment se'ls autoritzen trenta-dues setmanes més.

Tal i com assenyala el portal EURES que emana de la Comissió Europea, “Dinamarca és un país que es focalitza en les famílies i en la vida familiar, amb escoles Estatals, atenció als infants, seguretat, sanitat i ingressos complementaris per a les famílies”. Aquest darrer punt és el més significatiu quant a la importància que donen a la demografia, i és que les famílies daneses reben aquest ingrés complementari (*Børnechecken*) pel fet de tenir un fill de menys de 18 anys, obviant els ingressos que es tinguin. És a dir, totes les famílies daneses amb fills de menys de 18 anys reben un ajut per part del govern. Existeixen més subsidis que s’afegeixen a l’explicat prèviament (essent l’edat límit també de 18 anys), com és la prestació ordinària (*ordinært børnetilskud*), garantitzada als fills de pares o mares solters, o a nens que els seus pares gaudeixen de la pensió de jubilació, entre d’altres ajuts. Altres diferències destacades en aquest portal són la jornada habitual dels treballadors a temps complert: a Espanya, aquesta és de 40 hores a la setmana, mentre que a Dinamarca és de 37; o la remuneració, mentre que a Espanya existeix un Salari Mínim Interprofessional (655 euros al mes per catorze pagues), a Dinamarca no, essent el sou i les condicions laborals regulades per acords col·lectius o negociats individualment entre l’empresari i el treballador, el que implica una major liberalització del mercat laboral.

Annex 14.2: les pensions de jubilació a Dinamarca

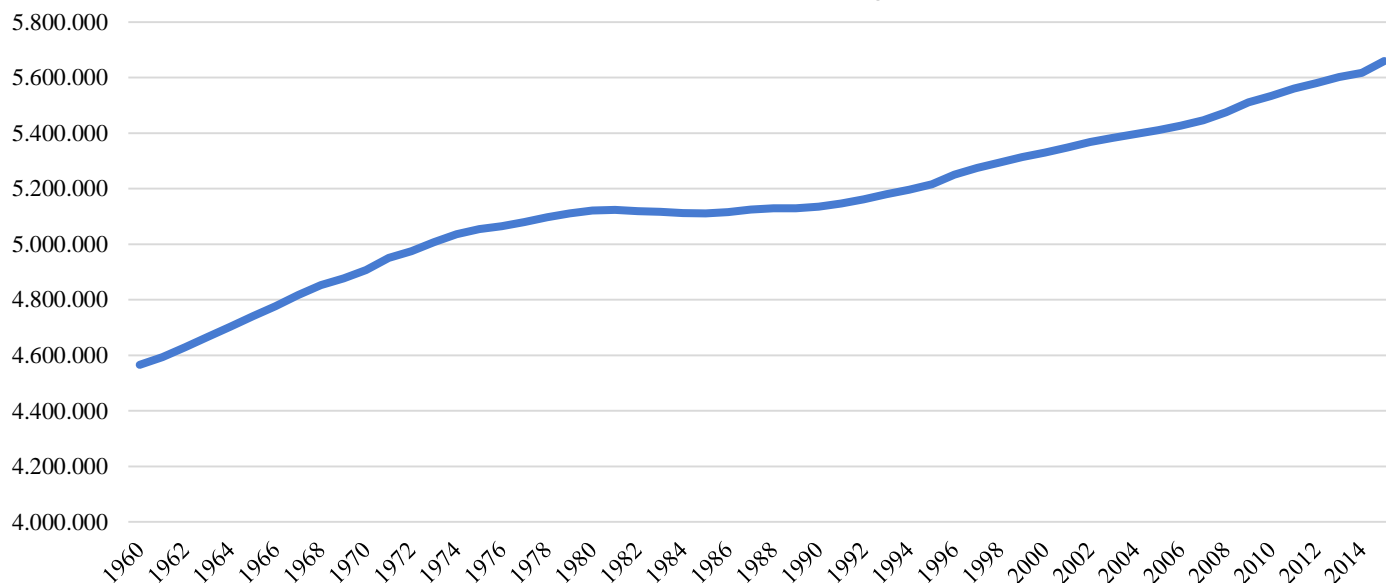
Tal i com indica el Ministeri de Treball danès, el sistema de pensions s’estructura de tal manera que els ciutadans rebin de la seva pensió de jubilació de diferents fonts. La més important és la pensió anomenada *pensió individual*, la qual essencialment és una pensió privada que cada ciutadà contracta a través d’una empresa de pensions danesa o institució financera. Tal i com la descriuen, “la pensió et garanteix uns ingressos per quan et fas gran”. Un altre tipus de pensió existent és la *pensió del mercat de treball*, la qual és finançada per l’empresari i pel propi treballador mitjançant un percentatge fix del salari. I finalment la *pensió estatal*, que és una pensió finançada per les autoritats públiques. Aquesta la pots cobrar quan assolixes l’edat de jubilació i compleixes tres requisits:

1. S’ha de ser ciutadà danès
2. Resident a Dinamarca
3. S’ha hagut d’haver viscut a Dinamarca durant tres anys dintre del període comprès entre que compleixes els quinze anys, fins que arribes a l’edat de jubilació

Destacar d’aquesta última ajuda estatal que per cobrar-la en la seva totalitat s’ha hagut de viure al menys quaranta anys a Dinamarca des que la persona en qüestió complís els quinze i fins a arribar a l’edat de jubilació. En cas contrari, la porció de la pensió estatal es veurà reduïda.

Annex 14.3: la situació i previsió demogràfica a Dinamarca

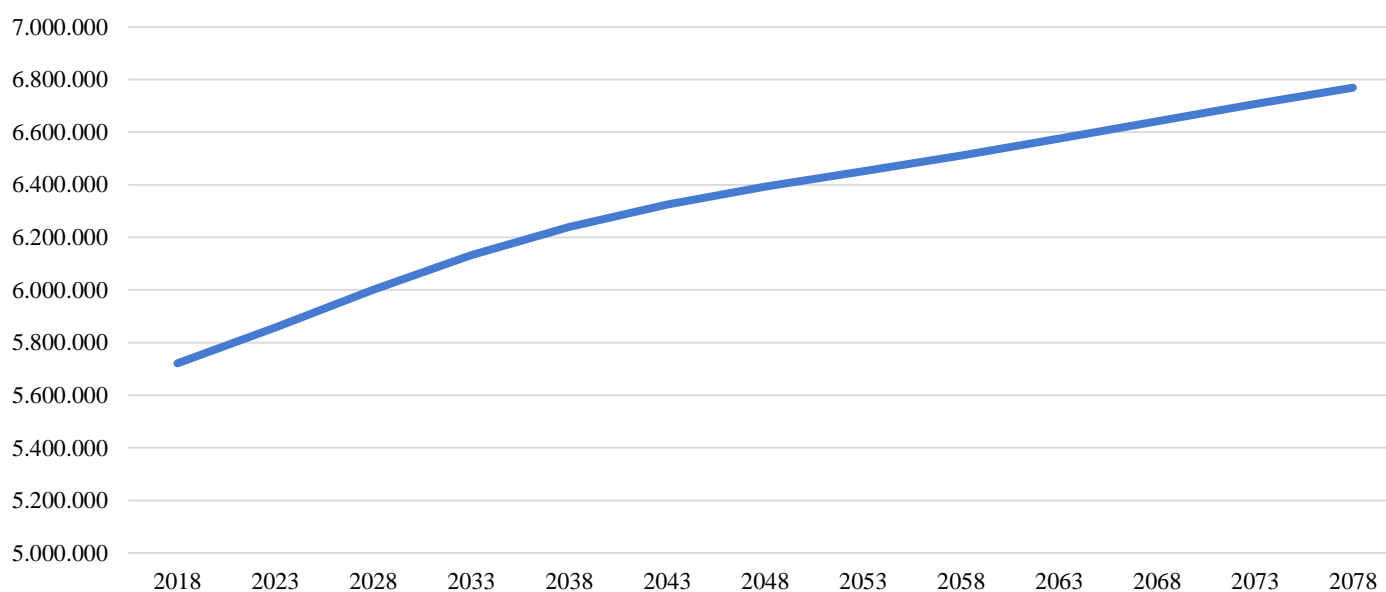
Gràfic A.13: Evolució demogràfica a Dinamarca



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

L'evolució de la població danesa des de l'any 1960 ha seguit una lleugera tendència a incrementar-se gradualment de forma anual, a excepció de la dècada dels vuitanta, quan aquest creixement s'intueix gairebé pla. En el conjunt dels anys de la sèrie, la població ha passat dels poc menys de 4'6 milions el 1960, als poc més de 5'6 milions el 2015. En aquest gràfic A.13 s'intueix una continuació en l'augment de la població, al contrari del que passava amb el gràfic 4 d'Espanya, on es veia que al final de la sèrie es dibuixava un lleuger descens. D'acord amb les dades publicades per l'Eurostat, la població danesa seguiria la mateixa tendència històrica a incrementar-se, passant, potencialment, dels actuals 5'6 milions d'habitants a 6'8 milions el 2078. Aquesta previsió vindria a constatar un augment realment lent de la població: si el 2018 hi hauran 5'7 milions, el 2078 la xifra serà de 6'7.

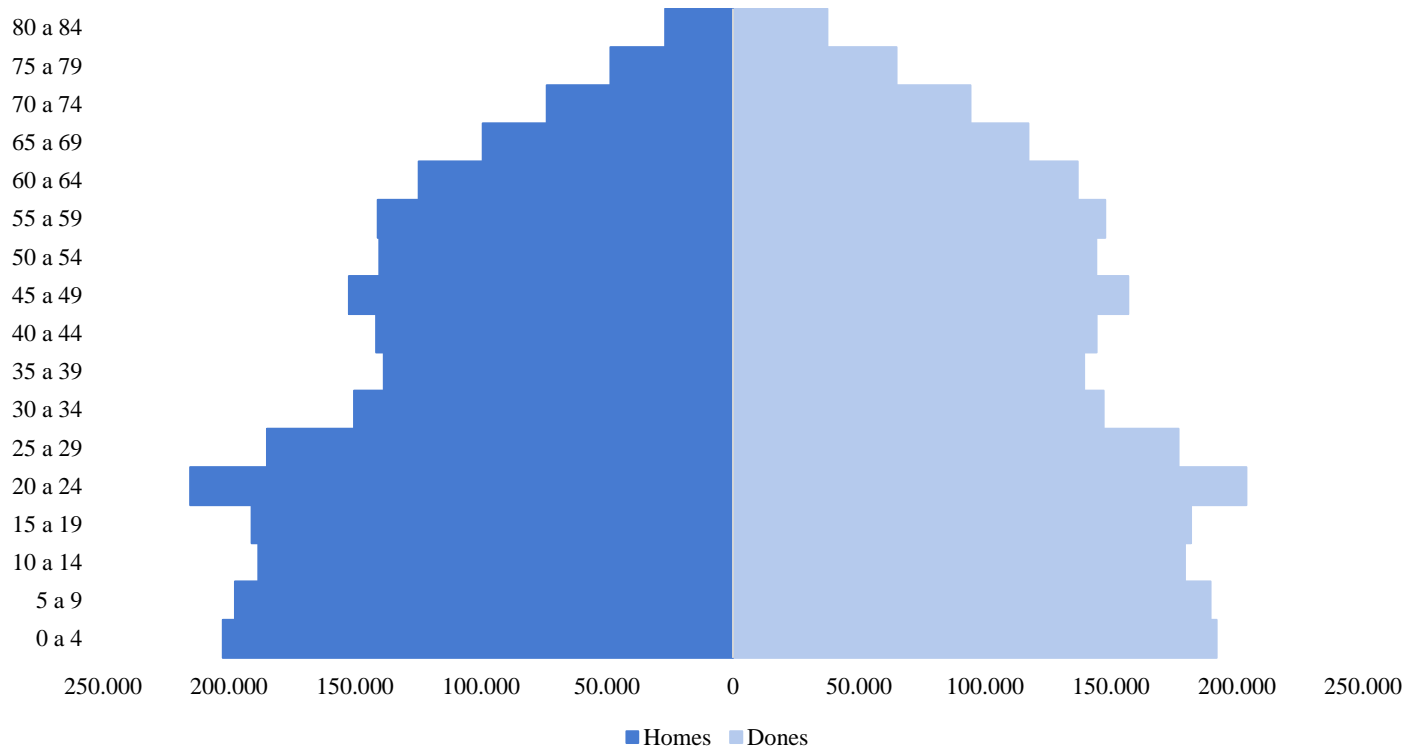
Gràfic A.14: Previsió de l'evolució demogràfica a Dinamarca



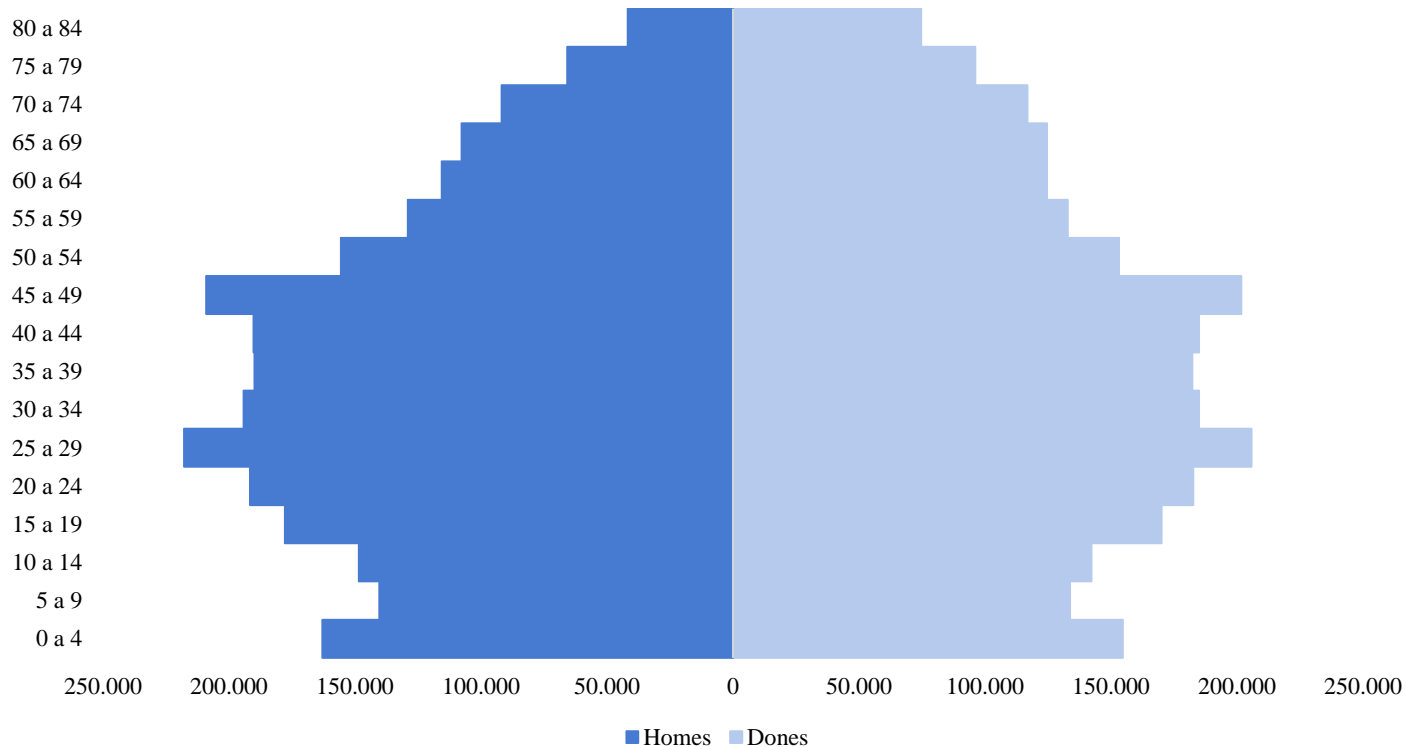
Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

Aquest increment gradual es troba també en el gràfic A.13, essent el creixement entre el 1960 i el 2015 d'un milió d'habitants. Igual que en el cas espanyol, és interessant veure com s'ha transformat la població a Dinamarca i quina és la seva estructura. Per a aquesta qüestió les següents piràmides de població són útils (dades Eurostat):

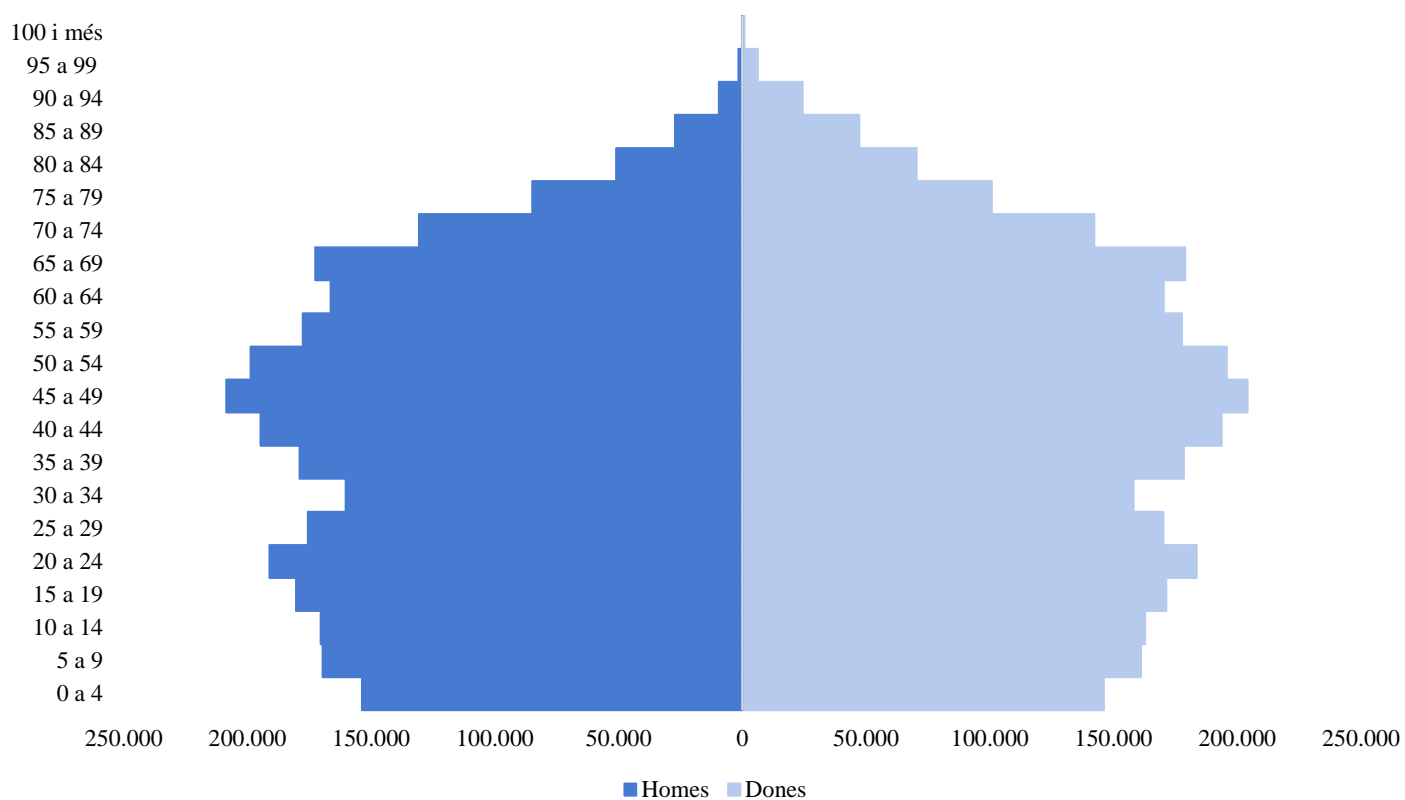
Piràmide de població 1970



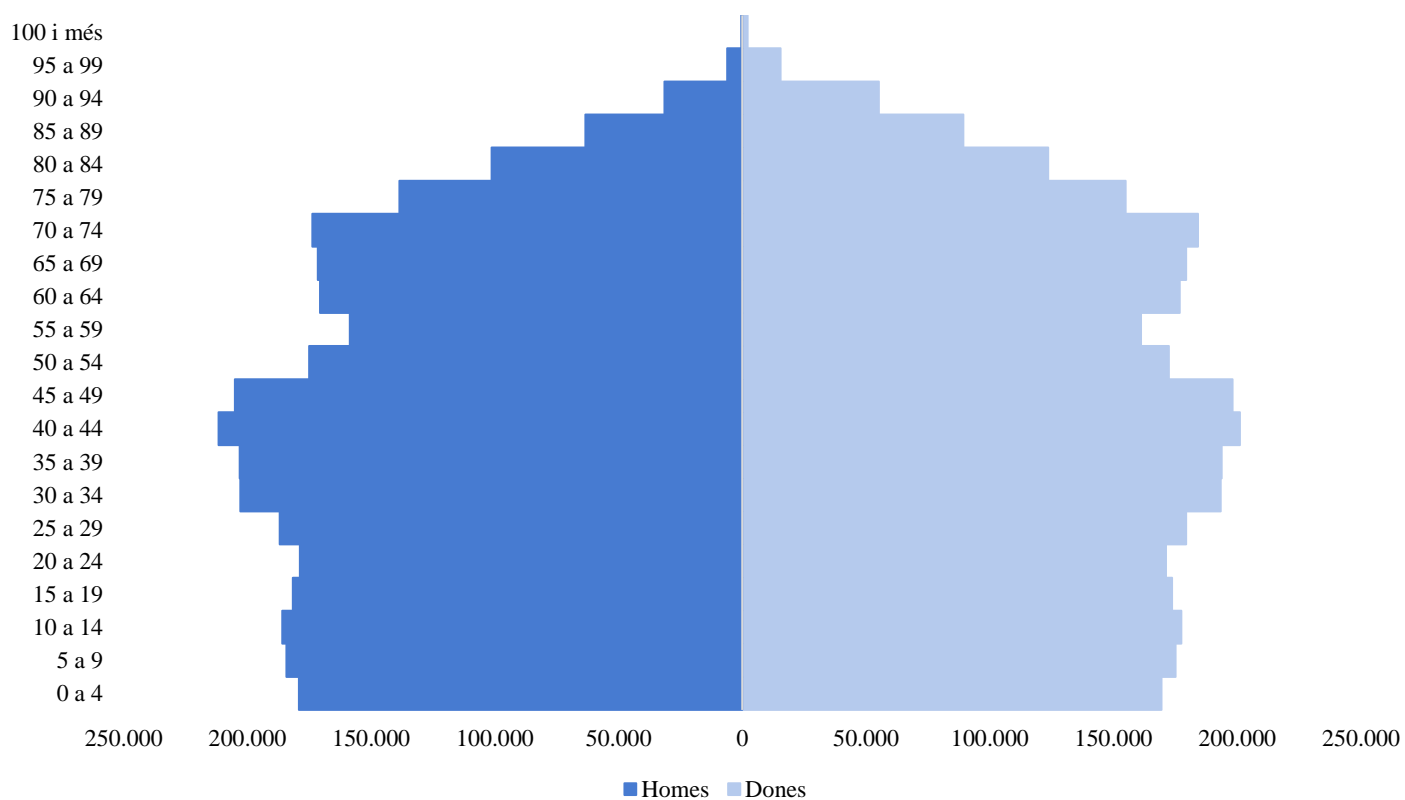
Piràmide de població 1993



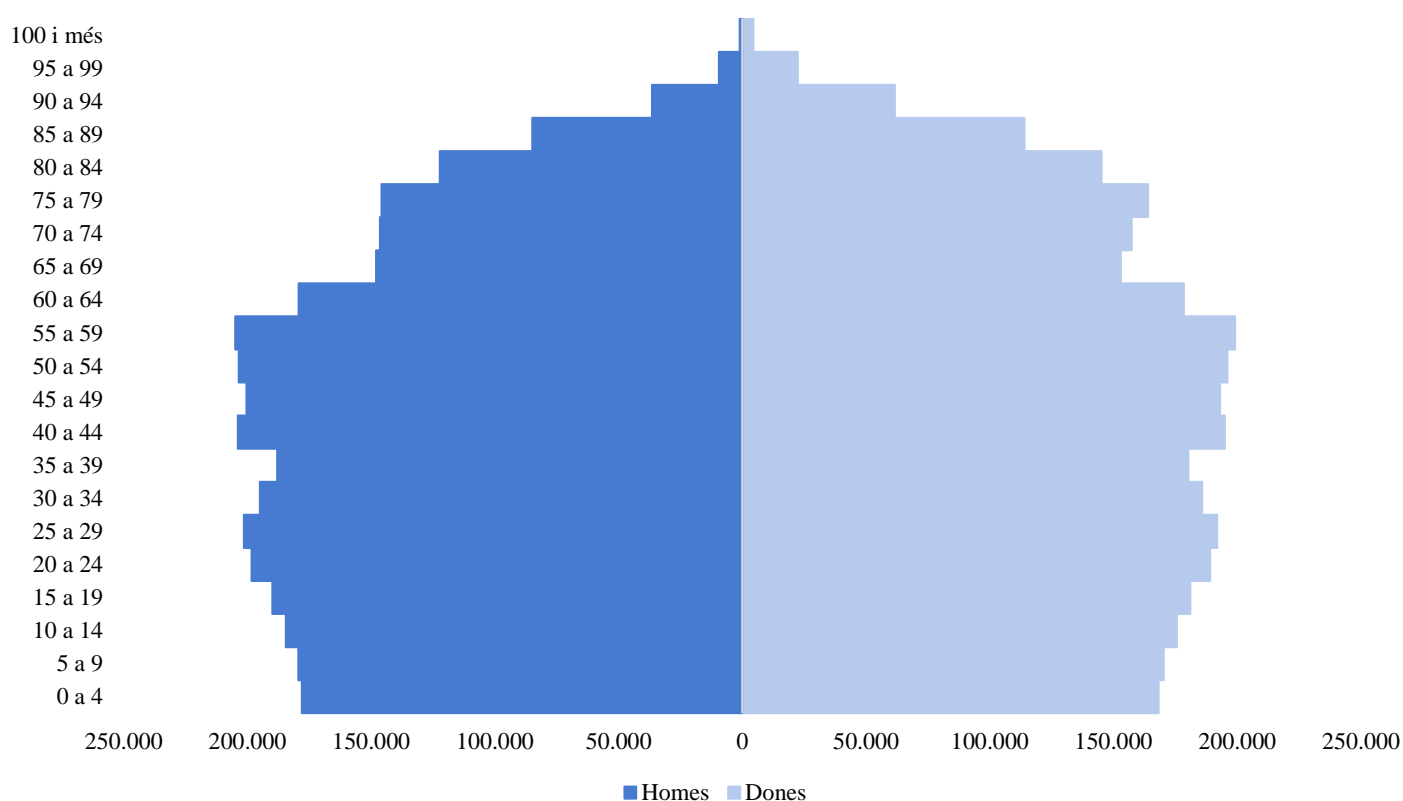
Piràmide de població 2015



Piràmide de població 2039

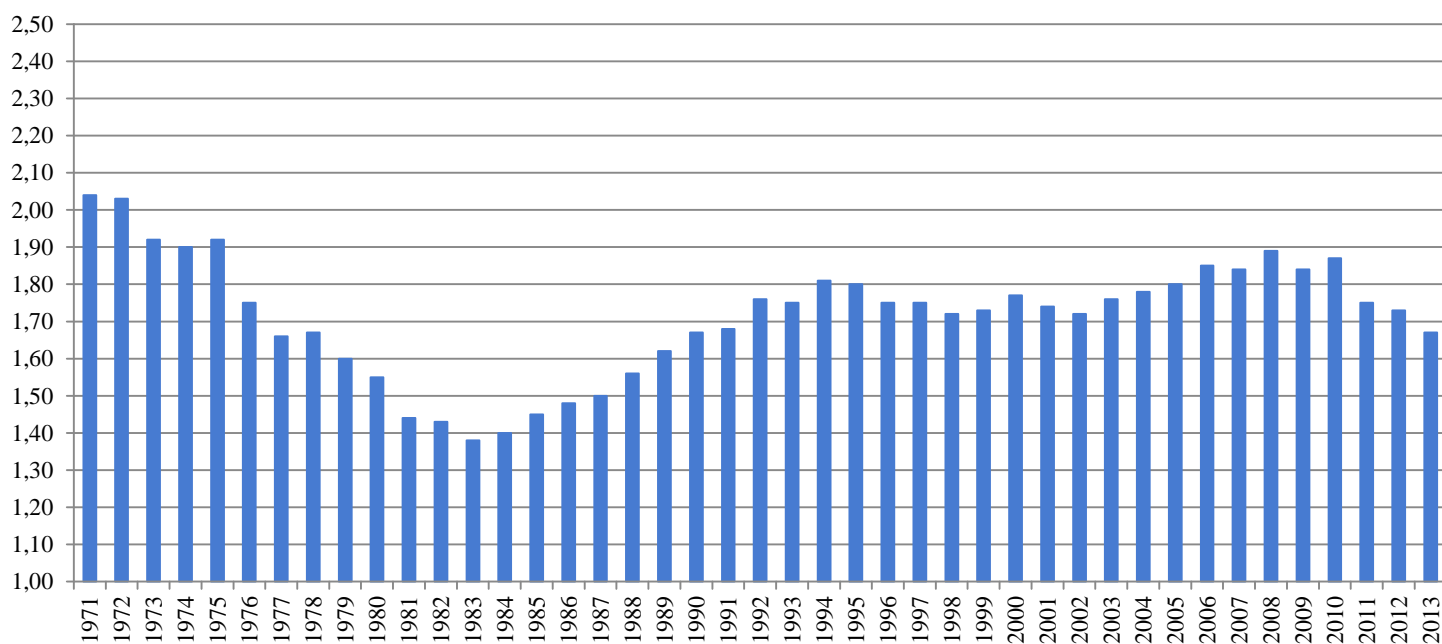


Piràmide de població 2051



La piràmide de població danesa ha passat de ser progressiva (1970), a preveure's estacionària el 2051, el que explica el lent creixement vist en el gràfic A.14. Es preveu, doncs, un potencial envelliment de la població mentre que les quotes de població més joves i que per tant suposadament haurien de sostenir el sistema públic de pensions es veuran clarament reduïdes, especialment si es comparen amb les quotes que hi havia a finals del segle XX. El nombre de fills mitjà que han vingut tenint les dones daneses que es dibuixa en el gràfic A.15 mostra la gravetat del problema:

Gràfic A.15: Nombre mitjà de fills per dona danesa



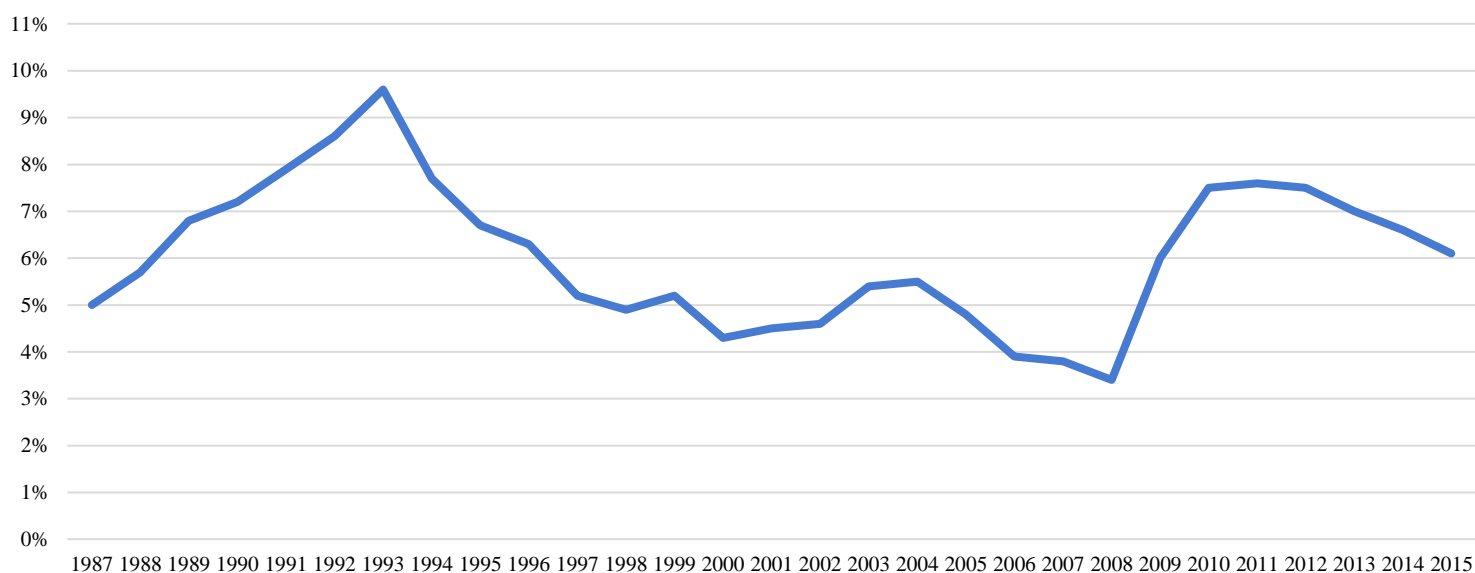
Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

El nombre mitjà màxim de fills ha sigut de 2, fet que explica que hi hagi hagut un creixement tan alentit de la població en els darrers cinquanta anys. En l'actualitat, la mitjana no arriba als 1'7 fills, xifra lleugerament superior que la del cas espanyol. En qualsevol cas, el problema demogràfic no és únicament qüestió de Dinamarca o Espanya, sinó que és un problema que afecta a tot Europa, ja que la població, tal i com fa temps s'està venint sentint, està envellint i seguirà envellint.

Annex 14.4: la situació de l'economia danesa

Anteriorment s'ha vist en el gràfic 18 una explicació sobre la productivitat laboral real per hora treballada en forma de comparativa entre Dinamarca, Espanya i França, i s'ha vist que aquesta productivitat on era major era en el país nòrdic. També s'ha descrit l'evolució de la taxa d'atur a Espanya (gràfic 15) com a indicador de la situació econòmica i laboral, així que es descriu breument la situació danesa. Respecte a la sèrie històrica d'atur a Dinamarca, amb dades de la mitjana anual, aquesta ha estat com mostra el gràfic A.16:

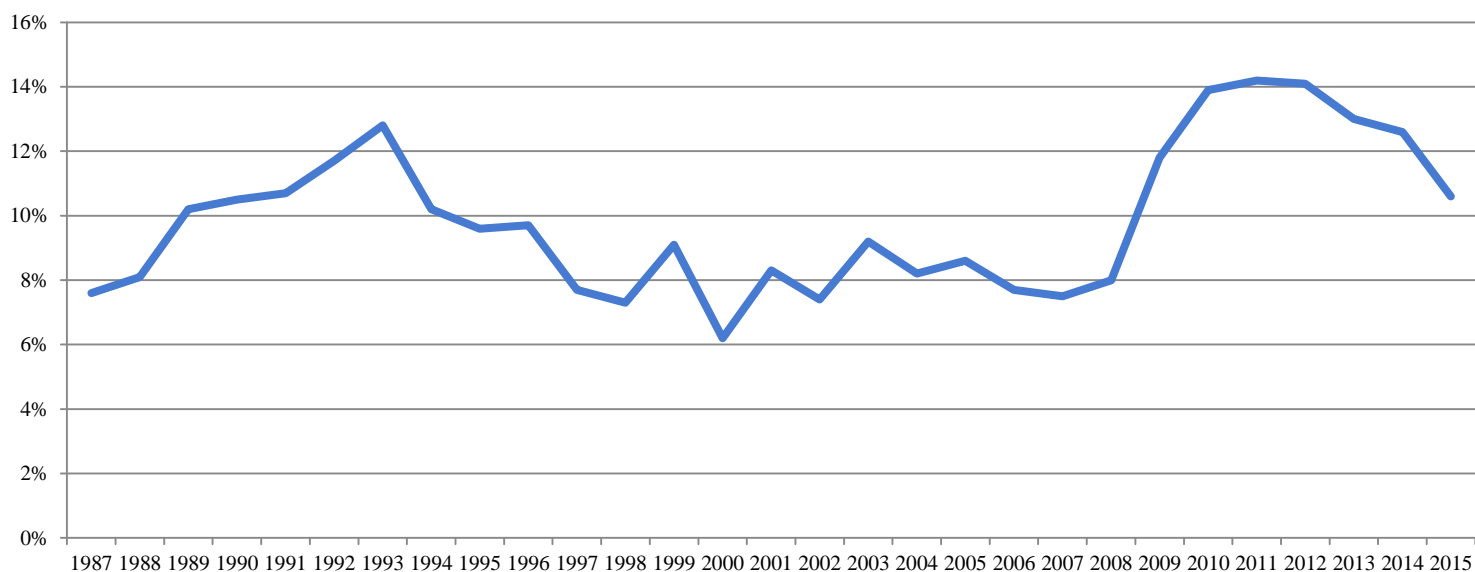
Gràfic A.16: Evolució de la taxa d'atur Dinamarca



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

En gairebé trenta anys, l'atur màxim registrat a Dinamarca no fou ni tan sols del 10% (1993), seguint una tendència a la baixa des d'aleshores i fins el 2008, situant-se en poc menys del 4%. Arrel de la crisi aquest augmenta fins al voltant del 8%, i a partir del 2010 s'inicia de nou un descens fins a l'actual taxa del 6%. Pel que fa a l'atur juvenil, l'evolució ha estat com mostra el gràfic A.17.

Gràfic A.17: Evolució de la taxa d'atur juvenil



Font: Eurostat. Elaboració pròpia.

L'atur juvenil danès segueix un patró similar a l'atur global, tot i que els increments en les taxes són lleugerament superiors en els joves, mentre que els descensos són menys pronunciats. La màxima taxa d'atur entre els joves danesos es troba entre els anys 2010, 2011 i 2012, essent aquesta taxa lleugerament superior al 14%. Des d'aleshores, la tendència ha estat a reduir-se, fins a situar-se en l'actual 10'6%.

Veient la sèrie de la taxa d'atur a Dinamarca, no és sorprenent que un 73% de la població en edats compreses entre els 15 i els 64 anys tingui una feina remunerada, tal i com apunta la OCDE (o OECD en anglès). Pel cas espanyol, aquest percentatge es redueix fins al 56%, per sota de la mitjana –65%. També hi ha diferències en la mitjana del salari net ajustat disponible en dòlars americans: a Dinamarca la xifra és de 26.491 dòlars anuals, mentre que a Espanya és de 22.477. La mitjana dels països membres d'aquesta organització és de 25.908.